T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LAPSEKİ (A1/A), ÇANAKKALE, TÜRKİYE) VE ÇEVRESİNİN ETNOBOTANİĞİ

Bahar KÖKÇÜ

Biyoloji Anabilim Dalı

Tezin Sunulduğu Tarih: **24/07/2015**

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. İsmet UYSAL

ÇANAKKALE

Bahar KÖKÇÜ tarafından Prof. Dr. İsmet UYSAL yönetiminde hazırlanan ve **24/07/2015** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Lapseki (A1/A), Çanakkale, Türkiye) ve Çevresinin Etnobotaniği**" başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Biyoloji Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ

Prof. Dr. İsmet UYSAL ……

Başkan

Doç. Dr. Selami SELVİ ……

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ersin KARABACAK ……

Üye

Prof. Dr. Levent GENÇ
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

Sıra No:……

Bu tez çalışması Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından FYL-2015-447 numaralı projeden desteklenmiştir.

İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Bahar KÖKÇÜ

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. İsmet UYSAL'a çok teşekkür ederim.

Bitki teşhisleri süresince bana yardımcı olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ersin KARABACAK'a ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen hocam Onur ESEN, Oğulcan GÜRBÜZ ve Şefik ÖZEN'e teşekkür ederim.

Hayatımın her anında bana destek olan biricik annem Hamdiye KÖKÇÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bahar KÖKÇÜ

Çanakkale, Temmuz 2015

SİMGELER VE KISALTMALAR

(B)	Belde
Kökçü	Bahar KÖKÇÜ

ÖZET

LAPSEKİ (A1/A), ÇANAKKALE, TÜRKİYE) VE ÇEVRESİNİN ETNOBOTANİĞİ

Bahar KÖKÇÜ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman : Prof. Dr. İsmet UYSAL
24/07/2015, 177

Mart 2014-Temmuz 2015 tarihleri arasında Lapseki (A1/A) ve çevresinde gerçekleştirilen bu çalışmada, halkın çeşitli amaçlarla kullandığı bitkileri belirlemek üzere etnobotanik çalışmalar yapılmıştır. Lapseki ilçe merkezine ve 40 köyün hepsine gidilerek 100 kaynak kişiye ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre 56 familya ile 128 cinse ait 157 bitki taksonu ve 2 familyaya ait 4 mantar taksonu belirlenmiştir. Bitki taksonlarına ait 159 Türkçe ad, 247 adet yöresel ad, 289 adet kullanım amacı ve 471 adet kullanım şekli belirlenmiştir.

Yöre halkının etnobotanik amaçlı kullanmayı tercih ettiği bitkilerin ağırlıklı olarak 28 takson ile Rosaceae, 15 takson ile Lamiaceae, 11 takson ile Asteraceae, 8 takson ile Brassicaceae ve 8 takson ile Cucurbitaceae familyalarına ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu bitkiler en çok gıda (104), tıbbi (82), yakacak (19), el işi (17), hayvan yemi ve hastalıkları (14) ve boya (7) için kullanılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Etnobotanik, Lapseki, Çanakkale, Türkiye.

ABSTRACT

The Ethnobotany of Lapsekı (A1/A), Canakkale, Turkey) and Its Environs

Bahar KÖKÇÜ
Çanakkale Onsekiz Mart University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Master of Science Thesis in Biology
Advisor : Prof. Dr. İsmet UYSAL
24/07/2015, 177

In this study which was carried out in Lapseki (A1/A) and its environs between March 2014-July 2015, ethnobotanical studies werw carried out related to plants that people use for various purposes. The centre of Lapseki and all of its 40 villages were visited and was reached to 100 local informant.

According to the results of this study, It has been determined that 128 species and 157 plant taxa belongs to 56 families and 4 fungal taxa belongs to 2 families. This plant taxa belongs to 159 Turkish names, 247 local names, 289 purpose of usage and 471 usage were determined.

It has been revealed that the local people prefer to use ethnobotanical plants belonging to 18 taxa Rosaceae, 15 taxa Lamiaceae, 11 taxa Asteraceae, 8 taxa Brassicaceae and 8 taxa Cucurbitaceae families.

These plants are mostly used as food (104), folk medicine (82), fuel (19), handcrafts (17), animal food and disease (14) and dye (7).

Keywords: Ethnobotany, Lapseki, Canakkale, Turkey.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ SINAV BELGESİ ii
İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI iii
TEŞEKKÜR iv
SİMGELER VE KISALTMALAR v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
ŞEKİLLER DİZİNİ xiv
ÇİZELGELER DİZİNİ xviii
BÖLÜM 1- GİRİŞ 1
1.1. Çalışma Alanı Tarihi ve Genel Bilgileri 5
1.1.1. Lapseki'nin tarihi 5
1.1.2. Coğrafik yapı ve iklim 7
1.1.3. Nüfus yapısı 9
1.1.4. Eğitim 12
1.1.5. Ekonomi ve başlıca geçim kaynakları 12
1.1.6. Turizm ve ilçede gerçekleştirilen etkinlikler 13
BÖLÜM 2- ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 15
BÖLÜM 3- MATERYAL VE METOT 19
3.1. Materyal 19
3.2. Yöntem 20
BÖLÜM 4- ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA 24
4.1. Lapseki Yöresinde Etnobotanik Çalışma Sonucunda Kullanımı Tespit Edilen Bitkiler ve Kullanım Şekilleri 24
4.1.1. *Acanthus hirsutus* Boiss. 24
4.1.2. *Sambucus nigra* L. 25
4.1.3. *Allium cepa* L. 26
4.1.4. *Allium sativum* L. 27
4.1.5. *Pistacia terebinthus* L. 28
4.1.6. *Pistacia vera* L. 29
4.1.7. *Rhus coriaria* L. 29
4.1.8. *Anethum graveolens* L. 30

4.1.9. *Angelica sylvestris* L. 31
4.1.10. *Apium graveolens* L. 31
4.1.11. *Conium maculatum* L. 32
4.1.12. *Oenanthe pimpinelloides* L. 33
4.1.13. *Petroselinum crispum* (Mill.) Fuss 33
4.1.14. *Nerium oleander* L. 34
4.1.15. *Arum italicum* Mill. 35
4.1.16. *Asparagus acutifolius* L. 36
4.1.17. *Achillea* sp. 37
4.1.18. *Anthemis* sp. 37
4.1.19. *Artemisia abrotanum* L. 39
4.1.20. *Carduus pycnocephalus* L. 40
4.1.21. *Centaurea solstitialis* L. 40
4.1.22. *Helianthus annuus* L. 42
4.1.23. *Matricaria chamomilla* L. 42
4.1.24. *Silybum marianum* (L.) Gaertn. 43
4.1.25. *Sonchus oleraceus* (L.) L. 44
4.1.26. *Taraxacum campylodes* G.E.Haglund 45
4.1.27. *Corylus avellana* var. *pontica* (K.Koch) H.J.P.Winkl. 45
4.1.28. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik 46
4.1.29. *Lepidium sativum* L. 47
4.1.30. *Stellaria media* (L.) Vill. 47
4.1.31. *Cornus mas* L. 48
4.1.32. *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. 49
4.1.33. *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl. 50
4.1.34. *Momordica charantia* L. 51
4.1.35. *Juniperus oxycedrus* L. 51
4.1.36. *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn 53
4.1.37. *Diospyros kaki* L.f. 54
4.1.38. *Elaeagnus angustifolia* L. 55
4.1.39. *Equisetum ramosissimum* Desf. 55
4.1.40. *Equisetum arvense* L. 56
4.1.41. *Equisetum telmateia* Ehrh. 57

4.1.42. *Arbutus unedo* L. 58
4.1.43. *Erica arborea* L. 59
4.1.44. *Erica manipuliflora* Salisb. 60
4.1.45. *Rhododendron luteum* Sweet 61
4.1.46. *Euphorbia helioscopia* L. 61
4.1.47. *Cercis siliquastrum* L. 62
4.1.48. *Robinia pseudoacacia* L. 63
4.1.49. *Spartium junceum* L. 63
4.1.50. *Vicia faba* L. 64
4.1.51. *Castanea sativa* Mill. 65
4.1.52. *Fagus sylvatica* L. 65
4.1.53. *Quercus coccifera* L. 66
4.1.54. *Quercus infectoria* G.Olivier 67
4.1.55. *Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. 68
4.1.56. *Pelargonium* sp. 68
4.1.57. *Hypericum perforatum* L. 69
4.1.58. *Juglans regia* L. 71
4.1.59. *Lavandula angustifolia* Mill. 73
4.1.60. *Lavandula stoechas* L. 73
4.1.61. *Melissa officinalis* L. 74
4.1.62. *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* (Briq.) Harley 75
4.1.63. *Mentha* x *piperita* L. 76
4.1.64. *Ocimum basilicum* L. 77
4.1.65. *Origanum majorana* L. 77
4.1.66. *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* (Link). Ietsw. 78
4.1.67. *Rosmarinus officinalis* L. 80
4.1.68. *Salvia officinalis* L. 81
4.1.69. *Salvia tomentosa* Mill. 82
4.1.70. *Satureja* sp. 83
4.1.71. *Sideritis trojana* Bornm. 84
4.1.72. *Thymus longicaulis* C.Presl 85
4.1.73. *Thymus zygioides* Griseb. 85
4.1.74. *Laurus nobilis* L. 86

4.1.75. *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr.....87
4.1.76. *Punica granatum* L.....88
4.1.77. *Alcea pallida* (Willd.) Waldst. & Kit. 89
4.1.78. *Malva sylvestris* L.....90
4.1.79. *Tilia tomentosa* Moench 91
4.1.80. *Melia azedarach* L. 92
4.1.81. *Ficus carica* L.....93
4.1.82. *Ficus carica* subsp. *rupestris* (Hausskn.) Browicz.....94
4.1.83. *Morus alba* L. 95
4.1.84. *Morus nigra* L.....96
4.1.85. *Fraxinus ornus* L. 97
4.1.86. *Olea europaea* L.....98
4.1.87. *Phillyrea latifolia* L. 100
4.1.88. *Syringa vulgaris* L. 101
4.1.89. *Oxalis articulata* Savigny.....101
4.1.90. *Paeonia peregrina* Mill. 102
4.1.91. *Papaver rhoeas* L. 103
4.1.92. *Pinus brutia* Ten. 104
4.1.93. *Pinus pinea* L. 105
4.1.94. *Plantago major* L.....106
4.1.95. *Platanus orientalis* L. 107
4.1.96. *Cynodon dactylon* (L.). Pers. 108
4.1.97. *Zea mays* L.....108
4.1.98. *Rumex acetosella* L. 109
4.1.99. *Rumex* sp.....110
4.1.100. *Portulaca oleracea* L.....111
4.1.101. *Ficaria verna* Huds. 111
4.1.102. *Paliurus spina-christi* Mill. 112
4.1.103. *Cydonia oblonga* Mill.....113
4.1.104. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl.....114
4.1.105. *Fragaria vesca* L. 115
4.1.106. *Malus sylvestris* (L.) Mill. 116
4.1.107. *Mespilus germanica* L. 117

4.1.108. *Prunus armeniaca* L. 117
4.1.109. *Prunus avium* (L.) L. 118
4.1.110. *Prunus cerasus* L. 119
4.1.111. *Prunus dulcis* (Mill.) D.A.Webb 120
4.1.112. *Prunus persica* (L.) Batsch 120
4.1.113. *Prunus spinosa* L. 121
4.1.114. *Prunus* x *domestica* L. 121
4.1.115. *Pyrus amygdaliformis* Vill. var. *lanceolata* 122
4.1.116. *Pyrus communis* L. 123
4.1.117. *Rosa* sp. 123
4.1.118. *Rosa canina* L. 124
4.1.119. *Rubus canescens* DC. 124
4.1.120. *Rubus sanctus* Schreb. 125
4.1.121. *Galium odoratum* (L.) Scop. 126
4.1.122. *Rubia tinctorum* L. 126
4.1.123. *Populus tremula* L. 126
4.1.124. *Salix alba* L. 127
4.1.125. *Nicotiana tabacum* L. 128
4.1.126. *Solanum melongena* L. 128
4.1.127. *Solanum tuberosum* L. 129
4.1.128. *Styrax officinalis* L. 129
4.1.129. *Urtica urens* L. 130
4.1.130. *Vitis vinifera* L. 132
4.1.131. *Asphodelus aestivus* Brot. 133
4.1.132. *Tribulus terrestris* L. 134
4.2. Lapseki Yöresinde Yenilen Mantar Türleri 134
4.3. Bulguların Birinci Bölümünde Yer Almayan Bazı Bitkiler ve Kullanışları 136
4.4. Lapseki Yöresinde Etnobotanik Amaçlı Kullanımı Tespit Edilen Bitki ve Mantar Taksonları 137
4.5. Kullanım Amaçlarına Göre Bitki Taksonları 158
4.5.1. Gıda bitkileri 158
4.5.2. Tıbbi bitkiler 160

4.5.3. Boya bitkileri 166
4.5.4. Süs bitkileri 166
4.5.5. Zehirli bitkiler 167
4.5.6. Batıl inanç amaçlı kullanılan bitkiler 167
4.5.7. Yakacak olarak kullanılan bitkiler 168
4.5.8. Hayvancılık ve arıcılık için kullanılan bitkiler 168
4.5.9. El işi ve gündelik eşya yapımında kullanılan bitkiler 169
4.5.10. Süpürge veya çit yapımında kullanılan bitkiler 169
4.5.11. Haşerelere karşı kullanılan bitkiler 170
4.5.12. Çocuk oyununda veya çocuk oyuncağı yapımında kullanılan bitkiler 170
4.5.13. Sabun veya sigara yapımında kullanılan bitkiler 170
BÖLÜM 5- SONUÇ VE ÖNERİLER 171
KAYNAKLAR 178
EKLER I
ÖZGEÇMİŞ V

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 3.1. Çanakkale haritasında Lapseki ilçesinin konumu 19
Şekil 3.2. Lapseki semt pazarında bitki satan bir köylü ile yapılan görüşme..... 21
Şekil 3.3. Mecidiye Köyü'nde informantlarla gerçekleştirilen bir görüşme 22
Şekil 3.4. Araştırma için belirlenen üç güzergahın haritadaki yerleri 23
Şekil 4.1. *Acanthus hirsutus* 24
Şekil 4.2. *Sambucus nigra* 25
Şekil 4.3. *Allium cepa* 26
Şekil 4.4. *Allium sativum* 27
Şekil 4.5. *Pistacia terebinthus* 28
Şekil 4.6. *Pistacia vera* 29
Şekil 4.7. *Rhus coriaria* 29
Şekil 4.8. *Anethum graveolens* 30
Şekil 4.9. *Angelica sylvestris* 31
Şekil 4.10. *Apium graveolens* 31
Şekil 4.11. *Conium maculatum* 32
Şekil 4.12. *Oenanthe pimpinelloides* 33
Şekil 4.13. *Petroselinum crispum* 33
Şekil 4.14. *Nerium oleander* 34
Şekil 4.15. *Arum italicum* 35
Şekil 4.16. *Asparagus acutifolius* 36
Şekil 4.17. *Achillea* sp. 37
Şekil 4.18. *Anthemis* sp.. 37
Şekil 4.19. *Artemisia abrotanum* 39
Şekil 4.20. *Carduus pycnocephalus* 40
Şekil 4.21. *Centaurea solstitialis* 40
Şekil 4.22. *Matricaria chamomilla* 42
Şekil 4.23. *Silybum marianum* 43
Şekil 4.24. *Sonchus oleraceus* 44
Şekil 4.25. *Taraxacum campylodes* 45
Şekil 4.26. *Corylus avellana* var. *pontica* 45
Şekil 4.27. *Capsella bursa-pastoris* 46
Şekil 4.28. *Lepidium sativum* 47

Şekil 4.29. *Stellaria media* 47
Şekil 4.30. *Cornus mas* 48
Şekil 4.31. *Ecballium elaterium* 49
Şekil 4.32. *Lagenaria siceraria* ‘nın korkuluk yapımında kullanımı 50
Şekil 4.33. *Juniperus oxycedrus* 51
Şekil 4.34. *Pteridium aquilinum* 53
Şekil 4.35. *Diospyros kaki* 54
Şekil 4.36. *Elaeagnus angustifolia* 55
Şekil 4.37. *Equisetum ramosissimum* 55
Şekil 4.48. *Equisetum arvense* 56
Şekil 4.39. *Equisetum telmateia* 57
Şekil 4.40. *Erica arborea* 59
Şekil 4.41. *Erica manipuliflora*’dan yapılan süpürge 60
Şekil 4.42. *Rhododendron luteum* 61
Şekil 4.43. *Cercis siliquastrum* 62
Şekil 4.44. *Robinia pseudoacacia* 63
Şekil 4.45. *Spartium junceum* 63
Şekil 4.46. *Vicia faba* 64
Şekil 4.47. *Quercus coccifera* 66
Şekil 4.49. *Pelargonium* sp. 68
Şekil 4.50. *Hypericum perforatum* 69
Şekil 4.51. *Juglans regia* 71
Şekil 4.52. *Lavandula stoechas* 73
Şekil 4.53. *Melissa officinalis* 74
Şekil 4.54. *Mentha* x *piperita* 76
Şekil 4.55. *Origanum majorana* 77
Şekil 4.56. *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* 78
Şekil 4.57. *Rosmarinus officinalis* 80
Şekil 4.58. *Salvia officinalis* 81
Şekil 4.59. *Satureja* sp. 83
Şekil 4.60. *Sideritis trojana* tanık örneği 84
Şekil 4.61. *Thymus zygioides* 85
Şekil 4.62. *Laurus nobilis* 86
Şekil 4.63. *Tulipa orphanidea* 87

Şekil 4.64. *Punica granatum* 88
Şekil 4.65. *Alcea pallida* 89
Şekil 4.66. *Malva sylvestris* 90
Şekil 4.67. *Tilia tomentosa* 91
Şekil 4.68. *Ficus carica* 93
Şekil 4.69. *Ficus carica* subsp. *rupestris* 94
Şekil 4.70. *Morus alba* 95
Şekil 4.71. *Morus nigra* 96
Şekil 4.72. *Fraxinus ornus* 97
Şekil 4.73. *Olea europaea* 98
Şekil 4.74. *Phillyrea latifolia* 100
Şekil 4.75. *Syringa vulgaris* 101
Şekil 4.76. *Oxalis articulata* 101
Şekil 4.77. *Paeonia peregrina* 102
Şekil 4.78. *Papaver rhoeas* 103
Şekil 4.79. *Plantago major* 106
Şekil 4.80. *Platanus orientalis*'ten yapılmış bir arı kovanı 107
Şekil 4.81. *Zea mays* 108
Şekil 4.82. *Rumex* sp. 110
Şekil 4.83. *Portulaca oleracea* 111
Şekil 4.84. *Paliurus spina-christi* 112
Şekil 4.85. *Cydonia oblonga* 113
Şekil 4.86. *Eriobotrya japonica* 114
Şekil 4.87. *Fragaria vesca* 115
Şekil 4.88. *Malus sylvestris* 116
Şekil 4.89. *Prunus armeniaca* 117
Şekil 4.90. *Prunus avium* 118
Şekil 4.91. *Prunus dulcis* 120
Şekil 4.92. *Prunus* x *domestica* 121
Şekil 4.94. *Rubus sanctus* 125
Şekil 4.95. *Populus tremula* 126
Şekil 4.96. *Salix alba* 127
Şekil 4.97. *Nicotiana tabacum* 128
Şekil 4.98. *Urtica urens* 130

Şekil 4.99. *Vitis vinifera* 132
Şekil 4.100. İnformantımızdan *Asphodelus aestivus* ile ilgili bilgi alırken 133
Şekil 4.103. *Lactarius deliciosus* 135
Şekil 4.104. *Russula delica* 135
Şekil 4.105. *Lactarius salmonicolor* 136

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. TÜİK 2014 verilerine göre Lapseki İlçesi'nin nüfus dağılımı 9
Çizelge 1.2. Lapseki İlçesi'nde nüfusun kültürel kökenleri 11
Çizelge 4.1. Lapseki yöresinde yetişen ve yenilen bazı mantar türleri.....135
Çizelge 4.2. Lapseki yöresinde yetiştirilen bazı kültür bitkileri 136
Çizelge 4.3. Lapseki Yöresinde etnobotanik özellikli bitki taksonları ve mantar türleri ..137
Çizelge 4.4. Lapseki yöresinde etnobotanik amaçlı tıbbi kullanımı tespit edilen bitki taksonlarının kullanım şekilleri.....160
Çizelge 5.1. Ağırlıklı olarak kullanılan 5 familyanın yüzde olarak dağılım oranları 171
Çizelge 5.2. Genel olarak bitkilerin kullanım amaçlarına göre dağılımları.....172
Çizelge 5.3. Gıda bitkilerinin kullanım şekillerine göre dağılımı 173
Çizelge 5.4. Tıbbi bitkilerin kullanıldığı durum veya hastalıklara göre dağılımı.....174
Çizelge 5.5. Bitkilerin kullanılan organlarına göre dağılım oranları 175
Çizelge 5.6. İnformantların yaşlarına göre dağılımı 176
Çizelge 5.7. İnformantların eğitim durumlarına göre sayısı verilmiştir. 176
Ek Çizelge 1. İnformantların kimlikleri, cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve ikamet yeri.....I
Ek Çizelge 2. Köyler veya meskenler alfabetik sıraya göre romen rakamlarıyla sıralanmıştır IV
Ek Çizelge 3. Köy çevrelerinden toplanan bitki lokaliteleri.....IV

BÖLÜM 1
GİRİŞ

Etnobotanik, belirli bir bölgede yaşayan halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere yaşadığı bölge veya çevresinde yer alan doğal ya da tarım bitkilerinin ve bu bitkilerin yetiştiği ortam şartlarını belirlenerek biyolojik çeşitliliğinin korunmasını, aynı zamanda da yerel halkın doğa tarihinin araştırılmasını sağlayarak bitki – insan ilişkilerini ifade eden bir bilim dalıdır (Özhatay ve ark., 1997; Tütenocaklı, 2002; Yıldırımlı, 2004).

Etnobotanik terimi, ilk kez 1895 yılında John W. Harsberger tarafından, belli bir bölgede yaşayan halkın kullandığı bitkiler üzerine yaptığı bir çalışmasını "ethnos" yani halk ve "botany" yani botanik kelimelerinin birleşiminden oluşturduğu terimi "ethnobotany" şeklinde adlandırmasıyla ortaya atılmıştır (Balick ve Cox, 1996; Cotton, 1996).

Türkiye'nin, Asya ile Avrupa kıtaları arasında yarımada şeklinde bir köprü kurarak oluşturduğu coğrafi konumu, Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan Fitocoğrafya bölgelerinin yer aldığı üç farklı fitocoğrafya bölgesine, farklı toprak yapılarına ve iklim tiplerine sahip olmasıyla birlikte oldukça zengin bir floraya sahiptir (Akaydın, 1996; Avcı, 2012).

Dünyada her yıl yaklaşık 2000'e yakın yeni tohumlu bitki türü tanımlanmasına rağmen, tüm bitki türü sayısı yaklaşık 750.000 ile 1.000.000 arasında değiştiği düşünülmektedir (Baytop, 1984). Avrupa kıtasında bu sayı yaklaşık 12.000 kadar iken Türkiye'de bu sayı 3.035'i endemik olmak üzere, toplam 11.707 kadardır (Tutin ve ark., 1964-1980; Davis, 1965-1988; Ekim, 2014). Dünyanın toplam bitki türü sayısının yaklaşık olarak 1/80'i kadar bitki türüne sahip olan Türkiye, zengin bir floraya ev sahipliği yapmaktadır.

Yaşamın başladığı çağlardan itibaren insanlar bitkileri; gıda veya tedavi amaçlı kullanmak için, deneyerek hatta bazen zehirlenip ölüme bile yol açarak gıda, tıbbi, hoş kokulu olan bitkileri; yararlı ve yararsız olarak nitelendirerek iki gruba ayırmıştır (Stoyanov, 2004; İnaltong, 2008).

Ölümden sonra yaşamın varlığına inanan medeniyetlerde, ölen kişiyle birlikte kişinin sevdiği veya ölümden sonraki yaşamda gerekli olduğunu düşündükleri eşyaları da yanında gömdükleri bilinmektedir. Kuzey Irak'ta bir mağarada yapılan kazıda Şamanlara ait olduğu

düşünülen bir Neandertal adamı mezarı bulunmuştur. Bu mezarda ölen kişinin yanında *Achillea millefolium* L., *Alcea hirsuta* L., *Ephedra* sp. gibi günümüzde de tıbbi açıdan önemli bitkilerin bulunması, mezardaki kişinin hastalanarak ölmüş olabileceğini ve ölümünden sonraki yaşamında bu hastalıkları tedavi etmesi amacıyla ölen kişinin yanına konulabileceği düşüncesiyle, insanlar ile bitkiler arasındaki ilişkiye ve insanların bitkileri kullanım amaçlarına göre ayırmaya başlamasına dair ilk kanıt sayılmaktadır (Solecki, 1972; Lewin, 2000; Heinrich ve ark., 2004).

Çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Anadolu'nun, tıbbi bitki kullanımı açısından oldukça geniş bir bilgi birikimi vardır. Bu bilgi birikiminin çok eski devirlere dayandığının ispatı olarak Hititler Dönemi tabletlerinde yazılı reçetelerde kayıtlı tıbbi bitkiler gösterilebilir (Baytop, 1984). Anadolu'nun sahip olduğu bu zengin bilgi birikiminin çoğu, burada yaşayan insanların dağlık veya ormanlık alanlarda yaşayıp hayvancılık, avcılık ve toplayıcılıkla geçinmesi sebebiyle bitkilerle yakından ilişkili olmasıyla sağlanmıştır (Nicolas, 1982). Hatta daha sonraki dönemlerden birinde Roma Döneminde insanlar, yine bitki üzerinden gelir sağlamak amacıyla bitkisel drogları toplayarak veya bunlardan ilaç elde edip satarak aktar mesleğine benzer çeşitli meslek grupları oluşturmuşlardır (Schelenz, 1904).

Eski dönemlerde bitkilerin daha çok tıbbi yönüne değinen ve bu yönde çalışmalarını geliştiren araştırmacılar, gelişen ihtiyaçlar ile birlikte bitkilerin, çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanıldığını fark ederek etnobotanik bilimi adı altında farklı kullanım şekillerini araştırmaya yönelmiştir. Bu bağlamda, bitkilerden en çok besin ihtiyaçlarını karşılamak üzere gıda amaçlı ve hastalıkları tedavi etmek üzere tıbbi amaçlı yararlanılmaktadır. Farklı yörelerde değişik ihtiyaçlar doğrultusunda da bitkilerin süs eşyası veya bitkisi, boyar madde, hayvan yemi, arıcılık, oyuncak, avcılık, yakıt, insektisit, kozmetik, yapı malzemesi ve dinsel amaçlı kullanıldığı bilinmektedir (Baytop, 1984; Tütenocaklı, 2002; Heinrich ve ark., 2004; Kendir ve Güvenç, 2010; Polat, 2010; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Her etnik kültür, farklı amaçlarla kullanılan bu bitkiler üzerinde kendine özgü kullanım şekilleri geliştirmiştir. Bir bitki, bir yöresel kültürde tıbbi amaç için kullanılırken, diğer bir yörede hiç kullanmayabilir ya da çok farklı amaçlar için de kullanılır olmaktadır. Bu nedenle herhangi bir yöreden elde edilen etnobotanik bilgiler, özgünlük niteliği taşımaktadır (Aktan, 2011).

İnsanoğlu, ilk çağlardan beri içgüdüleri veya gözlemleri yardımıyla ya da rastlantı sonucu bazı bitkilerin gıda amaçlı olarak beslenmede, bazı bitkilerin tıbbi amaçlı ve belli hastalıklarda kullanılabileceğini belirlemiştir (Cotton, 1996). Tarih öncesi topluluklar besinlerini, bitki toplayıcılığı veya hayvancılıkla sağlamaları sebebiyle gıda amaçlı kullanılan bitkiler önemli bir yer tutuyordu (Lieutaghi, 1998).

Türkiye'de geçmişte halkın çoğu kırsal alanlarda yaşaması sebebiyle, halkın büyük bir bölümü besin ihtiyacını, genellikle kadınlar ve çocuklar tarafından, civardaki ormanlık alan veya dağlardan bitkileri toplayarak karşılamışlardır. Gıda amaçlı kullanılan bitkiler, sadece insanların kendi besin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılmayıp, ciddi bir gelir kaynağı sağlamak için mevsimi geldiğinde toplanarak halk pazarlarında satışa sunmuşlardır (Kırzıoğlu, 1976). Yabani bitkilerin gıda amaçlı kullanımına bakıldığında, genellikle kök, soğan veya toprak üstü kısımlarını çiğ veya pişmiş olarak, nadiren de kozalak ve kabuk kısımlarını çay, baharat veya aromatik amaçlı kullanıldığı görülmektedir (Başar, 1973; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Bazı bitkiler, özel aktif kimyasal bileşikler sentezleyerek diğer bitkilerden farklı bir şekilde tedavi edici özellikler kazanırlar ve bu özellikleri sayesinde tıbbi bitkiler olarak adlandırılmışlardır. Bu özellikleri ile de, birçok araştırmaya konu olmuş ve sentezledikleri bu kimyasal bileşikler sayesinde birçok modern ilaç sanayinde ham madde olarak kullanılmıştır (Kendir ve Güvenç, 2010). Günümüzde tıbbi bitkilerden elde edilen ve ilaç sanayisinde kullanılan kinin, strofantin, papaverin, efedrin, vinkristin, reserpin ve vinblastan gibi maddelerin ortaya çıkarılıp ele alınmasını sağlayan ise, yine etnobotanik araştırmalardır (Farnsworth, 1990). Etnobotanik çalışmalar, sadece bu maddelerin ortaya çıkarılmasında değil, aynı zamanda bu çalışmalar sayesinde elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile de zamandan ve maddi açıdan kazanç sağlanmasında da etkili olmuştur (Başer, 1995; Sadıkoğlu, 1998).

Hindistan, Pakistan ve Mısır gibi ülkelerde halkın çoğunun kırsal alanda yaşaması, ülkelerinde yetişen tıbbi bitki türlerinin çeşitli olması ve yeterli kimya endüstrisine sahip olamamaları sebebiyle, ucuz tedavi olanağı elde etmek için bu bitkilerden yararlanmak istemişlerdir (Baytop, 1984). Bu sebeplerin doğal sonucu olarak, etnobotanik çalışmalar açısından en gelişmiş ülke Hindistan'dır (Yıldırımlı, 2004).

Tıbbi bitkilerden elde edilen droglar çok eski zamanlardan itibaren kullanıldığı için, birçoğunun yan etkisinin bilinmektedir. Fakat teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan

bitkisel droglardan daha maliyetli elde edilen sentetik ilaçların, tek bir etkiye sahip olması, başka ilaçlara da gerek duyması, yeterli kontrol zamanı olmaması ve çoğu yan etkisi kullanıma girdikten sonra anlaşılması gibi sebeplerle son yıllarda tıbbi bitkilere olan ilgide artış gözlemlenmektedir (Baytop, 1984).

Sanayi devriminden önce kumaş ve halı dokumalarında da genellikle bitkisel kökenli boyar maddeler kullanılmaktaydı (Balyav, 1963). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sentetik boyar maddelerin daha ucuza sunulması, bitkisel boyar maddelere olan ilgiyi azaltmıştır. Ucuz sentetik boyar maddelerle dokunan kumaş veya halının haslıklarını uzun süre koruyamaması, daha öncelerde bitkisel boyar maddelerle boyanan dokumaların değerini arttırmıştır (Eyüboğlu, 1983).

Doğal bitkisel materyaller; birçok eşyanın, el sanatlarında kullanılan malzemelerin ve aletlerin hammaddesi olup, tarımda kullanılan eşyaların, yiyeceklerin saklandığı kapların ve müzik aletlerinin yapımında da karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında bazı bitkilerden farklı tekniklerle elde edilen ipler, dokuma ürünlerinin temelini oluşturmaktadır (Ertuğ, 2014). Geçmiş yıllarda birçok bitkinin, savaş malzemesi yapımında, barış isteklerinde barışın bir simgesi, hatta kralların başında veya üzerindeyken güç, zenginlik ve kudretin bir simgesi olarak kullanılmıştır. Bitkilerin, Baharat Adaları'na ulaşmak amacıyla yapılan Amerika'nın keşfi gibi keşiflerinde gerçekleştirilmesinde katkı payı vardır (Aktan, 2011).

Belirli bir bölge sınırları içerisinde gerçekleştirilen etnobotanik çalışmalar, yerel halk tarafından kullanılan bitkilerin kullanım geleneğine yönelik önemli bilgileri elde etmenin yanında o yörenin sahip olduğu doğa tarihinin ortaya çıkarılmasını da sağlamaktadır (Farnsworth, 1990; Yüzbaşıoğlu, 2010). Sonuçta ulaşılan bu önemli bilgiler sayesinde, mevcut biyolojik çeşitliliğin korunarak yerel halk tarafından kullanılmasını sağlanmakta ve bu yörede yaşayan halkın her açıdan gelişimine de katkı sağlanmış olmaktadır (Özhatay ve ark., 1997).

Etnobotanik, aslında potansiyel olarak her yörede var olan ve yerel halkın kullandıkları bitkileri kendi arasında geleneksel olarak sınıflandırması ile kendiliğinden gelişen sistematik bilgi ağını ortaya çıkarır (Farnsworth, 1990). Bu sistematik bilgi ağı, insanoğlunun yaşayış şekillerine yansıyarak ve dillerini bire bir bu ağa yansıtarak kullandıkları bitkilerin, yaşamlarının önemli bir parçası olduğunu göstermektedir (Polat, 2010). İnsanlar kurdukları yerleşim birimlerine, bitki isimlerinden yola çıkarak Çamyurt, Biberler, Dişbudak, Beyçayır, Koru, Asmalı ve Harmancık gibi verilen isimlerle yörelerinde önemli gördükleri bitkileri

yaşamlarının bir parçası haline getirmişlerdir (Koca, 2003). Yüzyıllardan beri çeşitli amaçlarla kullanıldığı bilinciyle, ardıç ağacının mitolojik olarak karşılaştırılmasından yola çıkarak ardıç ağacının etimolojisine ulaşılmıştır. Bu çalışmada; mitolojik ardıç ağacının hastalıklardan koruması ve doğurganlığı sağlamasıyla ilişkili olarak tıbbi açıdan kullanımıyla, kötü ruhları uzaklaştırdığına inanılarak dini amaçla kullanımını sağlayan bu etkilerin mitolojik ardıç ağacının isimlendirilmesinde etkili olabileceği savunulmaktadır (Hisamitdinova, 2010; İsayev, 2011). Bitkilere verilen isimlerin, sadece onları meydana getiren özellikleri veya ona bu isimleri veren kişileri değil, onların kültürel mirasını, dil zenginliğini, esprilerini, bazen de bu kişilerin dünyaya bakış açılarını yansıtan birer hikayeleri vardır (Polat, 2010).

Sanayi devriminden sonra teknolojinin gelişmesiyle kullanılan el süpürgesinin yerine elektrikli süpürge, tarlada kullanılan saban yerine traktörler, ulaşımı sağlayan at arabaları yerine kullanılan modern otobüslerden oluşan ulaşım araçlarıyla sağlık hizmetlerine sağlanan kolay erişimle halkı kırsal alanlardan ve yararlandıkları bitkilerden yavaş yavaş uzaklaştırmıştır (Polat, 2010; Aktan, 2011). Kırsal alanlardan şehirlere göç oranının da artması, köyde bitki kullanımına dair bilgi sahibi olan kişilerin yaşlı olması veya birçoğunun vefat etmesiyle birlikte köy çeşitlenmelerinin ekonomik değerinin yitirilmesine ve gitgide bu geleneğin hızlıca kaybolmasına neden olmaktadır (Altundağ, 2009; Polat, 2010). Geçmiş yıllarda etnobotaniği olumsuz etkileyen bu teknolojik gelişmeler, günümüzde bu değerli bilgilerin kaybolmasını engelleyip aksine geliştirilmesi için kullanılmaktadır. Etnobotaniğin değişen ihtiyaçlar neticesinde yeni hedefi hızla kaybolan biyoçeşitliliğin ve değerli bilgilerin kaydedilmesinin yanı sıra sürdürülmesinin de önemini belirtmektir (Ertuğ, 2014).

1.1. Çalışma Alanı Tarihi ve Genel Bilgileri

Çalışılan alan olan Lapseki'nin coğrafik, kültürel ve ekonomik yapısı ayrıca tarihi geçmişi de alanın çalışılma nedenlerinden biridir.

1.1.1. Lapseki'nin tarihi

Çanakkale İli'nin bir ilçesi olan Lapseki İlçesi Çanakkale Boğazı etrafında sahip olduğu coğrafi konumu sayesinde ilk çağlardan beri önemli olan dört yerleşim merkezinden biridir.

İlk çağlarda Pityousa olarak adlandırılan Lapseki, daha sonraki dönemlerinde Lampsakos olarak anılmaya başlamıştır (Strabon, 1993). İlçenin Lampsakos olarak

adlandırılması adına iki farklı bilgi yer almaktadır. Bunlardan birincisi Helenleşme dönemindeki destan inanışına dayanmaktadır. Bu inanışa göre isimleri Fobus ve Blebusus olan Foça'lı/Phokaia iki kardeş Lampsakos'un kralı Mandrom'a hizmet etmektedir. Kral Mandrom bu kardeşleri Foçalı göçmen kabilesini göndermek üzere görevlendirir. Bu görev esnasında Berykoslar adıyla bilinen yerliler tarafından, göçmenler saldırıya maruz kalınca kral bu iki kardeşin görevlerinde başarısız olduklarını öne sürerek onları ölümle cezalandırmaya karar verir. Bu ceza üzerine kralın kızı olan Lampseke araya girer ve bu iki kardeşin bağışlanmasını isteyerek hayatlarını kurtarır. Bu nedenle göçmenler ele geçirdikleri Pityousa olarak bilinen alana, adeta bir Tanrı gibi taptıkları Lampseke'nin adını verirler (Umar, 1982).

Pityousa'nın, sonraki dönemlerinde Lampsakos olarak adlandırılması ile ilgili bir diğer bilgi ise; Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne dayanmaktadır. Bunu da, şehrin deniz kıyısından uzaktaki seki bayır üzerinde incirli bir ormanlık alanda kurulmasına bağlamaktadır. Bu alanda bolca incir bulunurmuş ve halk dilinde incire "lop" denildiği için de alan "lop seki" olarak anılırmış. "Lop seki" zamanla "Lapseki" ye yani şimdiki haline dönüşmüştür (Çelebi, 2010).

M.Ö. 670 yılında Kolonfon ve Fokaia'dan gelen İyonlar tarafından kurulan Lampsakos, Troia Savaşları sırasında henüz kurulmamıştır (Akşit, 1979; Akurgal ve Heyet, 2000).

M.Ö. 6. ncı yüzyıla kadar Lydia hakimiyetinde kalmış, M.Ö. 547'de Perslerin Lydia Krallığını ele geçirmesiyle birlikte Perslerin hakimiyetine altına girmiştir. Sonrasında Dareios'un İran imparatorluk ordusuyla Hippoklos adlı bir Tyran komutasında İskit illerine yaptığı sefere Lampsakos'lular da katılmıştır. Kent halkının, sonrasında İyonyalılara katılıp İran'a karşı ayaklandığı için, burası yöreye gönderilen Daurises ordusunca ele geçirilmiştir (Heredotos, 2004). Bunun ardından Persler, Yunanistan seferi başlatmışlar fakat bu sefer başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Perslere karşı kurulan Attika-Delos Deniz Birligi'nin himayesine girerek Küçük Asia kentlerinin ödediği en yüksek yıllık vergisini ödemiştir (Sevin, 2001).

M.Ö. 411 yılı başlarında ise Sparta ve Atina Savaşı sırasında İranlıların Sparta ile anlaşmaları üzerine Lapseki bu sefer İranlıların desteği ile Atina'ya karşı ayaklanmıştır. Bunun haberini alan Atina donanmasının komutanlarından biri olan Strombikhides, Çanakkale Boğazı'na gelerek, surlarla çevrili olmayan Lapseki kentini ele geçirmiştir

(Umar, 1984). Daha sonra Atina, Lapseki'nin coğrafi konumunu değerlendirerek kenti bir deniz üssü olarak kullanmıştır (Oğuz, 2013). M.Ö. 334'te Atinalıların ardından kent Büyük İskender'in egemenliğine girmiştir. M.Ö. 196-190 yılları arasında da Bergama Krallığı'na bağlanmıştır (Umar, 1984).

M.Ö. 133 yılında ise Bergama Kralı III. Attalos'un vasiyetiyle Bergama'ya ait tüm toprakları Roma İmparatorluğu'na bırakmış ve böylece Lapseki de Roma egemenliğine girmiştir. Çiçero Roma İmparatorluğu döneminde önemli bir yere sahip olan Lampsakos'tan "Hellespontos kıyısında, Asia eyaletinin en ünlü kentlerinden biri" şeklinde bahsetmektedir (Sevin, 2001). M.Ö. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun İkiye bölünmesiyle birlikte, Osmanlıların Lapseki'yi fethine kadar Bizans İmparatorluğu içinde yer almıştır (Oğuz, 2013).

Osmanlıda Orhan Bey'in oğlu Süleyman Çelebi'nin, 1356'da fetih politikaları içerisinde yer alan Rumeli topraklarına geçiş sürecinde ilk kez, Lapseki ile Güreci arasındaki bölgeden Rumeli'ye geçerek, Osmanlıyı aşiret durumundan çıkarıp devlet olma yolunda önemli bir adım atmıştır.

I. Dünya Savaşı sırasında Çanakkale Savaşları'nda konum olarak yer almamasına rağmen Gelibolu'nun bombalanması üzerine, Gelibolu'nun taşıdığı savaş yükünü Lapseki omuzlarına almıştır. 25 Eylül 1922 tarihinde ise, Kurtuluş Savaşı'nda Fransız ve İngiliz birliklerinin elinden alınıp tekrar Türk hakimiyetine geçmiştir (Koca, 2003).

1.1.2. Coğrafik yapı ve iklim

Çalışma alanımız olan Lapseki, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara bölümünde, Biga Yarımadasının kuzeybatısında yer alır. Çanakkale'nin 12 ilçesinden biri olan Lapseki, 40° $20^{'}$ kuzey enlemi ile 26° $42^{'}$ doğu boylamı arasında yer almaktadır. (Koca, 2003).

İlçenin kuzeyinde Marmara Denizi yer alırken güneyinde Çanakkale'nin merkez ilçesi, batısında Çanakkale Boğazı ve doğusunda ise Çanakkale'nin Biga İlçesi yer almaktadır (Koca, 2003).

Lapseki 955 km^2'lik yüz ölçümüyle Çanakkale Boğazı'nın kilit noktalarından birinde, Marmara Denizi'nin girişinde bulunmasına ek olarak Anadolu ile Trakya arasında geçişin sağlandığı önemli bir stratejik konuma sahiptir (Koca, 2003).

Sahip olduğu coğrafik konumu nedeniyle araştırma alanımız olan Lapseki İlçesinde Akdeniz iklimiyle Karadeniz iklimi arasında geçiş özelliği gösteren yarı nemli Marmara iklimi hakimdir (Koçman, 1993). Bu iklim tipinde; kış aylarında en yüksek seviyede yağış alırken, yaz aylarında ise Akdeniz ikliminin yağış miktarından fazla Karadeniz iklimden biraz daha az yağış alarak, yağış miktarı itibariyle bu iki iklim tipi arasında ortalama bir değerdedir (Koca,2003).

Çalışma alanımıza en yakın meteroloji istasyonu olan Gelibolu Meteroloji İstasyonunun değerlerine göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 14,4 °C, yıllık yağış miktarı ortalaması ise 648 mm'dir (Koca,2003).

Lapseki, Çanakkale Boğazı'nın doğu kısmında yer alır ve genel olarak akarsular tarafından derin bir şekilde parçalanmış olup, arada kalan kısımlar tepe şeklinde kalarak ilin batısından bakıldığı zaman yüksek bir düzlük, yani bir plato görünümündedir (Koca, 2003).

Çalışma alanında platolar dışında tepeler, alüviyal taban düzlükleri, delta ovaları ve yüksekliği fazla olmayan dağlar ile kıyı kesimlerinde falez, plaj, taraça, birikinti konileri, deltalar ve bir de kıyı oku gözlemlenen diğer morfolojik yapılardır (Koca, 2003).

İlçenin en büyük ovası Umurbey Ovası olup daha sonra bunu Lapseki Ovası ve Çardak Ovası takip eder (Tan ve ark., 2008). İlçenin en yüksek coğrafik yapısını 767 m yüksekliği ile Şap Dağı oluştururken alanın en uzun akarsuyunu Umurbey Çayı oluşturur (Koca, 2003).

Çalışma alanımız olan Lapseki İlçesi, Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizi'ne 52,7 km uzunluğunda kıyı şeridi oluşturur (Tan ve ark., 2008). Ayrıca alanın dağları kıyıya paralel uzandığı için, boyuna kıyı özelliğini göstermektedir (Ecevit, 1998, Koca, 2003).

İlçe sınırları içerisinde, genellikle kireçsiz kahverengi orman topraklarıyla zonal tip toprak yapısı, genellikle alüviyal toprakların bulunduğu azonal toprak ve kalkerlerin üzerinde oluşan rendizina intrazonal tip toprak yapısı hakimdir (Koca,2003).

Akdeniz ve Karadeniz vejetasyonları arasında bir geçiş özelliği gösteren çalışma alanımızın kıyı kesimlerinde *Pinus brutia* Ten. gibi türleriyle, hakim olan maki, iç kesimlerde ise Marmara üzerinden gelen nemli rüzgarların yaz yağışları bırakması ve içlere doğru gidildikçe yükseltinin artmasıyla, alçak kısımlarda psödomaki, yükseldikçe ise *Fagus orientalis* Lipsky ve *Castanea sativa* Mill. gibi nemcil orman ağaçları görülmektedir (İnandık,1965; Koca 2003).

1.1.3. Nüfus yapısı

Çalışma alanımız olan Lapseki; 1 ilçe merkezi, 2 belde ve 40 köy yerleşmesinden oluşmaktadır (Koca, 2003). Lapseki, 2014 yılı TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin verilerine göre Çizelge 1.1. 'de belirtildiği gibi 12.937 erkek ve 13.050 kadın olmak üzere toplam nüfusu 25.987'dir (TÜİK, 2014).

Çizelge 1.1. TÜİK 2014 verilerine göre Lapseki İlçesi'nin nüfus dağılımı (B:Belde)

	Yerleşim Yeri	Toplam	Erkek	Kadın
Lapseki	**Şehir**	**11.462**	**5.686**	**5.776**
	(B) Çardak	3.183	1.543	1.640
	(B) Umurbey	2.564	1.323	1.241
	Adatepe	1.143	586	557
	Akçaalan	26	13	13
	Alpagut	119	58	61
	Balcılar	231	112	119
	Beybaş	171	83	88
	Beyçayırı	172	81	91
	Beypınar	54	27	27
	Çamyurt	129	66	63
	Çataltepe	126	61	65
	Çavuşköy	129	62	67
	Dereköy	61	36	25
	Dişbudak	413	206	207
	Doğandere	59	25	34
	Dumanlı	185	102	83
	Eçialan	221	122	99
	Gökköy	305	148	157
	Güreci	394	192	202
	Hacıgelen	105	56	49
	Hacıömerler	46	24	22
	Harmancık	110	60	50
	İlyasköy	285	143	142
	Kangırlı	323	148	175
	Karamusalar	203	97	106
	Karaömerler	154	82	72
	Kemiklialan	127	60	67
	Kırcalar	154	75	79

Çizelge 1.1.'nin devamı

Kızıldam	187	101	86
Kocabaşlar	114	66	48
Kocaveli	120	54	66
Mecidiye	215	105	110
Nusratiye	129	64	65
Sındal	80	37	43
Subaşı	229	119	110
Suluca	331	166	165
Şahinli	445	220	225
Şevketiye	382	183	199
Taştepe	276	136	140
Üçpınar	37	17	20
Yaylalar	118	60	58
Yeniceköy	670	332	338
İlçe toplamı	**25.987**	**12.937**	**13.050**

2014 yılı TÜİK verilerine göre Lapseki nüfusu, Çanakkale İli'nin 511.790 olan nüfusunun yaklaşık olarak %5'ini oluşturmaktadır. Ayrıca yine bu verilere göre Lapseki'de yaşayan halkın %44'ü ilçe merkezini tercih ederken %56'sının ise köy veya beldeleri tercih ettiği görülmektedir (TÜİK, 2014).

İlçe'nin 2000 yılındaki nüfusu 25.852 iken yaklaşık %5'lik bir artışla bu sayı 2007 yılında 27.204 olmuştur (Tan ve ark., 2008). 2014 yılında ise sahip olduğu 25.987 nüfusuyla 2007 yılı nüfusuna göre yaklaşık %4,5 oranında bir azalma göstermiştir (TÜİK, 2014).

Nüfusta meydana gelen %4,5 oranındaki azalma ekonomik koşulların yetersizliğinden kaynaklanan Çanakkale il merkezine veya diğer illere yapılan göçlerle açıklanabilir.

Bir alanın nüfusunu ve yapısını belirleyen en önemli etkenlerden biri de göçtür. Göç sadece nüfus sayımına ve yapısına etki etmez aynı zamanda alanın kültürel yapısına da etki eder. Özellikle etnobotanik çalışmalarda, çalışma alanındaki halkın kökenleri, sahip olduğu kültürel değerleri, bu değerleri çalışma alanına taşıması ve yaşatması açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Türkiye'nin her köşesinde olduğu gibi araştırma alanımız da yıllardır sahip olduğu önemli coğrafik yapısıyla, birçok farklı kültürün işgaline uğrayarak farklı kültürlerin etkisi altında kalmıştır.

Lapseki nüfusunun bir kısmını, 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 yılları arasında Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rusların Edirne'yi işgal etmesiyle, savaştan kaçan Rumeli Türk muhacirleri oluşturmaktadır (Koca,2003). Moğol baskısından kaçarak Anadolu'ya yerleşen Türklerin çoğunluğunu Oğuz ve Türkmenler oluştururken, bunlardan yayla veya kışla hayatına alışkın olup hayvancılıkla uğraşan Yörükler de bölgenin nüfusunda yer almaktadır (İnalcık, 1964). Çalışma alanımız olan Lapseki'nin nüfusu Türkmenler, Yerli halk, Boşnaklar, Yörükler ve Rumeli Muhacirlerinden oluşmaktadır.

Çizelge 1.2. Lapseki İlçesi'nde nüfusun kültürel kökenleri (B:Belde)

	Şehir	**Köyler**	**Kültürel köken**
Lapseki	**Merkez**	Adatepe	Yörük-Yerli Halk
		Alpagut	Yörük-Boşnak
		Balcılar	Yörük
		Çamyurt	Yörük
		(B) Çardak	Yörük-Muhacir
		Çavuşköy	Muhacir
		Dereköy	Yörük
		Eçialan	Yörük
		Güreci	Muhacir-Yerli Halk
		Hacıömerler	Yörük
		İlyasköy	Yerli Halk
		Karaömerler	Yörük
		Kemiklialan	Yörük
		Kocabaşlar	Yörük
		Kocaveli	Yörük-Muhacir
		Mecidiye	Muhacir
		Subaşı	Yerli Halk
		Suluca	Muhacir
		Şahinli	Yerli Halk
		Şevketiye	Yörük-Muhacir
		Taştepe	Yörük
		Yaylalar	Yörük
		Yeniceköy	Yerli Halk
	Beyçayırı	Beyçayırı	Muhacir
		Beypınar	Muhacir
		Çataltepe	Muhacir-Boşnak

Çizelge 1.1.'nin devamı

		Dişbudak	Muhacir
		Doğandere	Muhacir
		Dumanlı	Muhacir
		Karamusalar	Yörük
		Kırcalar	Yörük
		Kızıldam	Yörük
		Nusratiye	Muhacir-Boşnak
	Umurbey	Akçaalan	Yörük
		Beybaş	Muhacir
		Gökköy	Yörük-Yerli Halk
		Hacıgelen	Yörük
		Harmancık	Yörük
		Kangırlı	Muhacir
		Sındal	Yörük
		(B) Umurbey	Yörük-Muhacir
		Üçpınar	Yörük

1.1.4. Eğitim

İlçenin eğitim ve öğretimini geliştirecek veya geliştirmeye destek olacak olan Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Öğretmen Evi ile bir adet Anadolu Lisesi ve bir adet İmam Hatip Lisesi yer alırken; yedi adet Ortaokul, dokuz adet İlkokul ve bir adet Anaokulu bulunmaktadır.

1.1.5. Ekonomi ve başlıca geçim kaynakları

Lapseki'nin iklim, sıcaklık, toprak yapısı ve tarım alanları gibi koşullar nedeniyle oldukça kaliteli ve verimli ürün yetiştirme potansiyeline sahiptir. Bu koşullar sayesinde alanda her türlü meyve, sebze, yem bitkisi ve hububat tarımı yapılmaktadır. Özellikle meyve üretiminde diğer ilçelere göre iyi olan ve bu nedenle diğerlerine göre meyveyi tercih eden Lapseki halkı ilk olarak kiraz, sonrasında şeftali, erik, elma ve kayısı; bunların dışında toplu dikim alanları bulunmayan ceviz, zeytin, üzüm, badem, dut ve incir gibi meyvelerin üretimini gerçekleştirerek bu konuda önemli bir pay sahibidir (Koca, 2003; Dinçer ve Özaslan, 2004). Bu payı sayesinde meyve üretiminde Çanakkale'de birinci sırada yer alırken, ihracat açışından da önemli paya sahiptir. Araştırma alanında sebze üretimi bakımından ekonomik değere sahip ürünler ise sırasıyla domates, kavun ve karpuzdur (Tan ve ark., 2008).

İlçenin sahip olduğu 52,7 km'lik kıyı uzunluğu nedeniyle çift kabuklu yumuşakça avcılığına ve kıyı balıkçılığına oldukça büyük bir imkan sağlamaktadır. İlçede kıyı balıkçılığında özellikle lüfer ve palamut balığı avcılığı yapılmaktadır (Alparslan ve Özalp, 2007).

Araştırma sahamızın diğer bir önemli geçim kaynağı da hayvancılıktır. Yetiştirilen küçükbaş, büyükbaş, binek ve kümes hayvanlarının oluşturduğu geçim kaynakları ilçe için üçüncü dereceden önem taşımaktadır (Koca, 2003). Bunun dışında köylerinde az miktarda da olsa arıcılıkta yapılmaktadır.

Ayrıca üretilen veya avlanan ürünlerinin bir kısmının satışını gerçekleştirmek için kurulan ilçenin halk pazarı, her hafta cumartesi günleri Lapseki'nin merkezinde kurulmaktadır. Umurbey Beldesi'nde de salı günleri dükkan önlerine çıkarılan ürünlerle bir nevi halk pazarı kurulmaktadır.

1.1.6. Turizm ve ilçede gerçekleştirilen etkinlikler

Turizm, Lapseki için bir diğer önemli geçim kaynağıdır. Sahip olduğu deniz kıyısı şeridi ilçeyi deniz ve kumsal turizmine elverişli hale getirmiştir. Özellikle kıyılarda yer alan Dalyan ve Çardak Plajları'nın, Suluca, Şevketiye Tatil Köyü, Adatepe, Kemikalan, Gürecealtı ve Kangırlı sahillerinin geliştirilmesiyle deniz ve kumsal turizmin ihtiyacını karşılamaktadır (Tan ve ark., 2008).

İlçede her yıl en önemli tarım ürünlerinden biri olan kirazı tanıtmak amacıyla Haziran ayında Kiraz Festivali düzenlenmektedir. Festivalde yılın en iyi kirazı seçilmekte, konserler düzenlenmekte ve genç kızlar arasında düzenlenen güzellik yarışmasında "Kiraz Güzeli" seçilmektedir.

Lapseki, spora da gereken önemi göstererek Türkiye'nin en eski plaj voleybolu turnuvasına ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin en saygın plaj voleybolu turnuvaları arasında gösterilen bu turnuvaya Milli sporcularında yer aldığı yerli ve yabancı birçok sporcu katılmaktadır. Ayrıca Lapseki'nin "Lapsekispor" adı altında bir futbol takımı da bulunmaktadır.

Her yıl 17-21 Ağustos tarihleri arasında farklı alanlardan çok sayıda esnafın katıldığı tarihi ve geleneksel "Lapseki Panayırı" kurulmaktadır.

Lapseki'nin önemli alanları; Azmak Lagün Gölü ve Çardak Kum Seti iken, ilçenin önemli sit alanları ise; Umurbey Doğal Sit Alanı, Dalyan Arkeolojik Sit Alanı Bayramdere Mevkii Arkeolojik Sit Alanı ve Çardak Doğal Sit Alanı'dır (Veznikli ve ark., 2007).

Çalışma alanında Lampsake Kenti surları ve nekropol kalıntıları yer alırken, ilçenin Umurbey Beldesi'nde Perkote Kenti kalıntıları, Süleyman Paşa Camisi, Umurbey Hüdavendigar Camisi, Çardak Beldesi'nde ise Yakup Bey Külliyesi ve Abdullah Bin Hacı Yakup Türbesi bulunmaktadır (Tan ve ark., 2008).

BÖLÜM 2
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

İnsanoğlu, yaşamın başladığı çağlardan itibaren bitkileri çeşitli amaçlarla kullanmış ve bunları gıda, silah, yakacak olarak veya mesken yapımı için kullanmıştır. Etnobotaniğin içerisinde önemli bir rol oynayan bitkilerin tıbbi amaçla kullanımı, insanoğlunun hastalıkları bir Tanrı vergisi olarak kabul etmesi nedeniyle oldukça geç başlamıştır. Eski çağlarda uzun süre bu yöntemlerden fayda bekleyen insanoğlu uyguladığı dinsel törenlerin, yöntemlerin ve büyülerin yerini gün geçtikçe deneylere dayanan yöntemlere bırakmıştır (Baytop, 1984).

Yıllarca uygulanan bu yöntemlerin kalıcılığının sağlanması ise yaklaşık 5000 yıl önce yazının ortaya çıkışıyla başlamıştır. Sümer, Asur, Mısır ve Hitit hiyeroglifleri gibi antik kaynaklar; daha o zamanlarda bile kayıt altına almaya gereksinim duyarak birçok bitkinin tarımının yapıldığı, büyü amacıyla veya tıbbi amaçla hastalıkları tedavi etmek için kullanıldığını kanıtlamaktadır (Ertuğ, 2014).

Tıbbi bitki kullanımının yaygınlaşması her ne kadar geç başlasa da kitap haline getirilen ilk etnobotanik bilgileri tıbbi bitkilerle ilgilidir. M.Ö. 3700 yıllarında Çin hükümdarı Shin-Nong tarafından yazılan bu kitap 200'ün zerinde tıbbi bitkiden bahsetmektedir (Acartürk, 2001).

Etnobotanik terimi altında gerçekleştirilen ilk çalışma ise John Harshberger'in 1985 yılında "İlkel ve aborjin insanlar tarafından kullanılan bitkiler" adı altında yürüttüğü çalışmasıdır (Wickens, 1990).

Etnobotanik terimi daha sonra J. Walter Fewkens'in 1896 yılında "A contribution to ethnobotany" adlı çalışmasında yer bulmuştur. J. Walter Fewkens'in bu çalışmasında, yerli bir halk tarafından kullanılan bitkilerin yöresel, genel ve bilimsel adlarını belirterek etnobotanikçilerin genel çalışma tarzı ilk kez ortaya konmaktadır (Wickens, 1990).

Ülkemizde ilk defa 1913 yılında bitkisel droglarla ilgili konular İstanbul Eczacı Mektebi ders programına katılmıştır (Tütenocaklı, 2002).

Başta özellikle eczacıların ilgilendiği tıbbi bitkiler ve bunların drogları üzerine yapılan çalışmaların ülkemizdeki artışı ise 1945 yılında Prof. Dr. A Heilbronn başkanlığında Bursa Uludağ'a yapılan bir geziyle başlamıştır (Tütenocaklı, 2002).

Baytop (1984), tarafından yazılan "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi" adlı kitap etnobotanik konusundaki temel yayınlardan biridir. Baytop, kitabında tıbbi bitkilerin genel tarihi ve bu konuda yazılan eserler ile ilgili geniş bilgilere yer vermiştir. Ayrıca tıbbi bitkilerin morfolojik özelliklerine, bitkilerin yerel isimlerine ve kullanım şekillerine değinerek etnobotaniğe katkıda bulunmuştur.

Başer ve ark. (1986), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, belirli illerde yaşayan halk tarafından aktarlarda satılan bitkileri ve bunların kullanım şekillerini belirlemişlerdir. Çok eski zamanlardan beri tıbbi, gıda ya da dinsel amaçla kullanılan bitkilerin ticaretini yapan aktarların, bitkilerin kullanım şekillerine dair etnobotaniğe küçük bir katkı yapabileceklerini göstermişlerdir. Ayrıca yaptıkları çalışmada *Urtica* sp., *Saintpaulia ionantha* H.Wendl., *Sinapis* sp., *Aquilaria malaccensis* Lam. ve *Galium aparine* L. gibi bitkilerin kansere karşı kullanıldığını belirtmişlerdir.

Uysal (1991), yaptığı çalışmada Çanakkale'de bulunan bazı boya bitkilerin morfolojisini, korolojisini ve boyacılıkta nasıl kullanıldığına dair bir araştırma yapmış ve bu bitkilerden 20 türün boyacılıktaki kullanım şekillerini ortaya koymuştur.

Baytop (1994), tarafından hazırlanan "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü" halk tarafından kullanılan bitkilerin yerel ve bilimsel isimlerine yer vererek etnobotaniğin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur.

Etnobotanik çalışmalardan elde edilen bulguların, gerek çalışma alanına yakın yörelerdeki bilgilerle gerekse tüm Türkiye'deki bilgilerle karşılaştırılması gerekmektedir. Özellikle her bitkinin farklı yörelerdeki benzer ya da farklı kullanımları karşılaştırılması önemlidir. Dünyanın farklı bölgelerindeki önemli olan bu bilgilere zaman kaybetmeden kolayca ulaşılabilmesi için bilgisayar ortamında etnobotanik veri tabanları oluşturulur. (Kendir ve Güvenç, 2010).

Tütenocaklı (2002), tarafından hazırlanan "Ayvacık (B1, Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotaniği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Ayvacık ve çevresinde 42 familyaya ait 87 bitki taksonunun yöresel halk tarafından kullanıldığı belirlenmiş ve bu bitkilerin kullanma şekilleri ortaya çıkarılmıştır. Bu yörede dağılış gösteren doğal bitkilerin yiyecek, tıbbi amaçlı, boya bitkisi, yakacak, süs bitkisi ve çeşitli amaçlarla kullanıldığı belirlenmiştir. Çeşitli amaçlarla kullanılan bu bitkilerin ağırlıklı olarak Lamiaceae, Asteraceae ve Apiaceae familyalarına ait olduğu belirlenmiştir.

Ospankulova (2005), tarafından hazırlanan "Türkiye etnobotanik araştırmalar veri tabanı" adlı tez çalışmasında, 7965 veri 658 çalışmanın değerlendirilmesiyle bir "Türk Etnobotanik Veri Tabanı (TEBVET)" hazırlayarak yurt içinde veya yurt dışındaki araştırmacıların ülkemizde yapılan etnobotanik çalışmalara kolayca ulaşılabilmelerini sağlamıştır.

Uysal ve ark. (2006), Çan (Çanakkale) ilçesinin etnobotaniği üzerine çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada 102 taksona ait 46 familyanın yerel halk tarafından farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. 65 takson tıbbi amaçla kullanılırken, 51 taksonu yiyecek ve baharat olarak, 3 takson boya bitkisi olarak, 4 takson yakacak amaçlı ve 8 taksonuda süs bitkisi olarak olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Onar (2006), "Bandırma (A1 (A), Balıkesir) ve Çevresinin Etnobotaniği" adlı çalışmasında, Bandırma ve çevresinde yaşayan yerel halkın bitkileri hangi amaçlarla kullandığını tespit etmişlerdir. Bu bitkiler 119 kaynak kişiden elde edilmiş olup 98 bitki taksondan oluşmaktadır. Bunlardan 41 taksonun yiyecek ve baharat, 65 taksonun tıbbi amaçlı, 6 taksonun süs, 4 taksonun yakacak, 4 taksonun boya ve 15 taksonun da yöresel inanç, yapı malzemesi, arıcılık, ipek böcekçiliği ve kişisel bakım gibi diğer amaçlar için kullanıldıkları tespit edilmiştir.

Bulut (2008), yaptığı çalışmada "Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Çalışmalar" sonuçlarına göre yörede etnobotanik kullanımı olan 193 takson saptanmıştır. Bunların 161'i doğal, 32'si ise kültüre alınmış bitkilerdir. Bu bitkiler en çok sırasıyla halk ilacı, besin, hayvan yemi, çay, süs, yakacak, süpürge, baston, baharat, çit ve boya olarak kullanılmaktadır. Bayramiç yöresinde 185 bitkinin kullanılışı ilk kez kaydedilmiştir. Bunların içinden 120 bitki Çanakkale ilinde, 28 bitki ise yurdumuzda etnobotanik bakımdan ilk kez kaydedilmiştir.

Altundağ (2009), tarafından hazırlanan "Iğdır İlinin (Doğu Anadolu Bölgesi) Doğal Bitkilerinin Halk Tarafından Kullanımı" adlı doktora tezinde Iğdır İlinin Merkez, Tuzluca, Aralık ve Karakoyunlu köylerine giderek halkın kullandığı bitkiler tespit edilmiş ve 16'sı endemik olmak üzere 292 doğal bitki taksonu belirlemiştir. Bu bitkilerden 93 taksonuna daha önce etnobotanik literatürlerde rastlanmamış olması hala saklı olan etnobotanik bilgilerin var olduğunu kanıtlamaktadır.

Polat (2010), tarafından hazırlanan "Havran ve Burhaniye (Balıkesir) Çevresinde Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları" adlı doktora çalışmasında, 76 familyaya ait 239 bitki taksonu kayıt altına alınmıştır. Yapılan bu çalışmada *Euphorbia myrsinites, Euphorbia apios, Hypericum montbretii, Myrrhoides nodosa, Conyza canadensis, Salsola soda, Lepidium ruderale, Carthamus lanatus, Stachys obliqua,* taksonları ile ilgili 9 bitki taksonuna ait etnobotanik veriler ülkemizdeki ilk kayıtlardır. Pazarlarda satılan 10 mantar çeşidi ve yaklaşık 100 yerel tarımsal bitki çeşitleri kaydedilmiştir. Ayrıca tezin sonunda etnobotanik çalışmalarda kullanılabilecek "Etnobotanik Çerçeve Soruları" yer almaktadır.

Yüzbaşıoğlu (2010), yaptığı "Reşadiye (A6 Tokat, Türkiye) ve Çevresinin Etnobotaniği" adlı çalışmasında Reşadiye ilçe merkezi, 12 belde belediyesi ve 48 köy olmak üzere toplamda 61 yerleşim alanında, kendilerine ulaşılan 120 informant ile birlikte arazi çalışması yapılmıştır. Arazi çalışması sırasında bölgeden 44 familyaya ait 85 bitki taksonu toplanmış ve elde edilen taksonların kullanım amaçları ve şekilleri belirlenmiştir. Bu bitkilerden sırasıyla 11 takson halk ilacı - tıbbi, 39 takson gıda, 17 takson hem tıbbi hem de gıda, 2 takson süs ve 16 taksonun da diğer amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır.

Kendir ve Güvenç (2010), tarafından yapılan çalışmada etnobotanik hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca 1998 ile 2008 yılları arasında yapılan 91 etnobotanik çalışma özetlenmiştir. Bu etnobotanik çalışmalarda kullanılan bitkilerin daha çok tıbbi ve gıda amaçlı tüketildiğini belirtmişlerdir.

Tütenocaklı (2014), tarafından hazırlanan "Yenice (Çanakkale) ve çevresinde tarımsal bitki biyoçeşitliliği ve etnobotanik araştırmalar" adlı doktora tezinde Yenice'de yaşayan halkın kullandığı etnobotanik değerdeki bitkiler ile ekimi yapılan bitkiler ele alınmıştır. 57 familyaya ait 175 bitki taksonu belirlenmiş ve bu bitkilerin en fazla gıda ve tıbbi amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir. Kırsal kesimlerde kültürü yapılıp pazara getirilen 77 tarımsal bitki çeşidi belirlenmiştir. Ayrıca yenilebilen 5 mantar çeşidinin de pazarlarda satıldığı belirlenmiştir.

Ertuğ (2014), tarafından "Resim Türkiye Florası" adlı eserde yazılan "Etnobotanik" bölümü yer almış ve etnobotaniğin botanikten ayrılmaz bir parça olduğunu göstermiştir. Bölümde etnobotaniğin tarih ve amaçlarını ele almış, temellerini açık bir biçimde sunmuştur.

BÖLÜM 3
MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Araştırmamız Grid Sistemine göre A1/A karesinde yer alan Lapseki ve çevresinde yapılmıştır. Şekil 3.1.'de Lapseki İlçe'sinin Çanakkale'deki konumu harita üzerinde verilmiştir (Canakkaleili, 2015).

Şekil 3.1. Çanakkale haritasında Lapseki ilçesinin konumu

Araştırmada kullanılan materyalleri Mart 2014 ile Temmuz 2015 tarihleri arasında; Lapseki ve çevresindeki semt pazarlarından, bitki satıcılarından, kullanıcılarından ve elde edilen kişisel bilgi kaynaklarından yararlanılarak doğadan toplanmış, kültüre alınmış bitkiler veya çevrede yapılan gözlemlerden oluşturmaktadır.

Yöreden toplanarak tezin temelini oluşturan bu bitkiler Bahar KÖKÇÜ adına "Kökçü" kısaltmasıyla kişisel numaralar verilmiş olup, bitki örnekleri Çanakkale Botanik Bahçesi Herbaryumu'nda saklanmaktadır.

3.2. Yöntem

Tezle ilgili elde edilen materyallerin değerlendirilmesi, aşağıda belirtilen aşamalarla gerçekleştirilmiştir:

- Öncelikle Lapseki ve köyleri hakkında bilgi toplamış,
- Pazar araştırmaları ve kaynak kişilerle ilk bağlantıların sağlanması gerçekleştirilmiş,
- Köylerin muhtarlarıyla ve kaynak kişilerle iletişime geçilerek köy, kahve ve ev ziyaretleri yapılmış,
- Ziyaretler sırasında kaynak kişilerin önderliğinde araziler yapılmış,
- Arazi sonrası bitkilerin sağlıklı bir şekilde herbaryum materyali olarak saklanmasını sağlamak amacıyla presleme ve kurutma işlemi yapılmış,
- Bitkilerin herbaryum örneklerinden "Flora of Turkey and the East Aegean Island" ve "Flora of Europea" gibi çeşitli floristik eserlerden yararlanılarak teşhisleri yapılmış,
- Elde edilen bulgular diğer çalışmalarda yer alan etnobotanik verilerle karşılaştırılmıştır.

Araştırma süresince Lapseki İlçesi ve çevresinde öncelikle çalışmaya yarar sağlayabilecek pazarlara, beldelere ve köylere gidilmiştir. Pazar araştırmalarına öncelik verilerek bitki satışını gerçekleştiren kişilerle iletişime geçerek hem nitelikli etnobotanik bilgiler elde edilmiş hem de köy arazileri sürecinde irtibat kurulacak kişiler belirlenmiştir. Köylere gerçekleştirilen ziyaretler öncesi bu kişilerle iletişime geçilmesi farklı kaynak kişilerle olan bağlantının sağlanmasına yardımcı olmuştur. Bu amaçla Lapseki pazarına gidilerek bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.2.).

Şekil 3.2. Lapseki semt pazarında bitki satan bir köylü ile yapılan görüşme

Belirli periyotlarda gerçekleştirilen pazar araştırmalarında, temin edilen bitkilerin bazen sadece bitkinin kullanıldığı kısmına göre toplanıp pazarlarda satıldığı gözlenmiştir. Bitkinin teşhisinin yapılabilmesi, bu örneklerin toplanıldığı bölgelerden çiçeklenme zamanlarında tekrar alınarak gerçekleştirilmesiyle mümkün olmuştur.

Araştırmamızda, özellikle Göçmen, Yörük ya da Muhacir köyleri olarak bilinen ve kültürel farklılıkları olan yerleşim yerlerine öncelik verilerek etnobotanik bilgi açısından birikimi olan kişilerle iletişime geçilmiştir.

Köylere gerçekleştirilen ziyaretlerde, genelde ilk olarak köyün muhtarıyla iletişime geçilmiş sonrasında ise muhtarın öncülüğünde köy kahvelerine gidilmiştir. Köy kahvelerinde etnobotanik bilgiye sahip olan kaynak kişiler belirlenmiş ve asıl iletişimin gerçekleşeceği ev ziyaretlerine geçilmiştir.

Etnobotanik bilgi kaynağı olarak kaynak kişiler çok önemli olduğundan, bunlara ulaşılmasına çok önem verilmiştir. Araştırma süresince 81 erkek 19 kadın olmak üzere toplam 100 kişiden bilgi edinilmiştir. Yerel halktan bilgi alınacak kişileri seçerken özellikle bitkileri toplayan, kullanan, toplayıp kullanan, halk hekimliği yapan ya da bitki ticaretiyle uğraşan kişilere ulaşılmıştır. Bu amaçla informantlarla gerçekleştirilen bir görüşme yapılmıştır (Şekil 3.3.).

Şekil 3.3. Mecidiye Köyü'nde informantlarla gerçekleştirilen bir görüşme

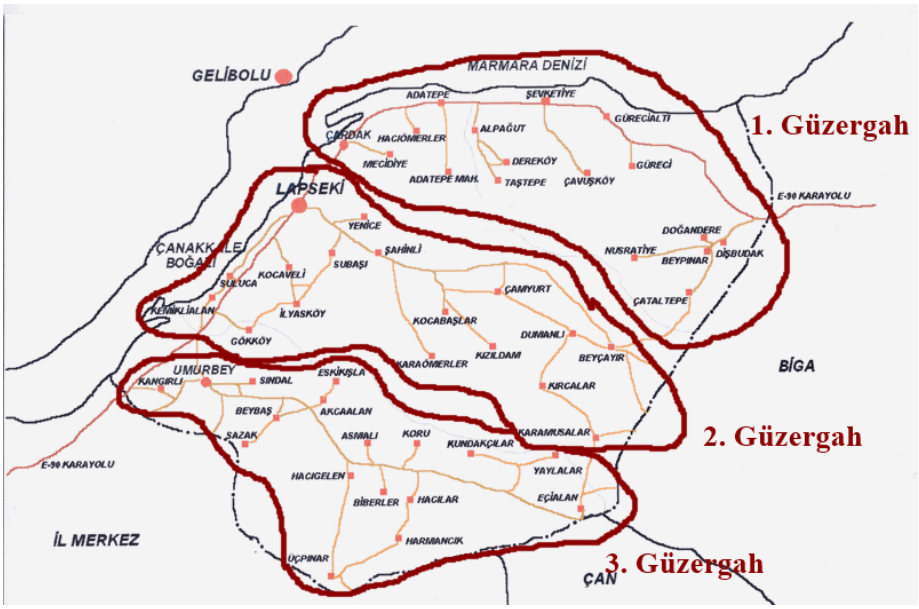
Mülakat yapılan kişilere etnobotanik formu koleksiyon bilgileri kapsamında, öncelikle bitkinin yerel ismi, toplandığı lokalite, kullanım amacı, kullanılan kısımları, kulanım biçimi sorulmuştur. Yine etnobotanik kullanıcı bilgileri kapsamında, yöre halkından bilgi alınan kişilerin adı, soyadı, yaşı, yöresi, etnik durumu, medeni hali, öğrenim durumu ve bitkilerle ilgili sahip olduğu diğer bilgiler de tespit edilmeye çalışılmıştır. Özellikle geçmiş kuşaklardan bilgileri devralmış kişilerle, onlarında rızası alınarak onlarla birlikte araziye çıkılarak, bitkilere ilişkin gözlemleri ve deneyimleri not alınmıştır.

Ayrıca bitkilerin habitatlarını belgelemek amacıyla bitkinin toplandığı alanın koordinat bilgilerini belirtmek için GPS kullanılarak bitkilerin koordinatlarına Ek.3'te yer verilmiştir. Etnobotanik nitelikli görüntüler elde etmek amacı ile 2150 tane fotoğraf çekilmiştir. Ayrıca bitkinin yerel adı, kullanımı ve diğer bilgiler arazi defteri ve ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

Araştırma kapsamında Lapseki'ye ait merkez ilçe ve 2 beldeyle birlikte 40 köyü araştırma amacıyla ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bölgede toplam 24 gün arazi çalışması yapılmış ve çalışma alanından yaklaşık 300 adet bitki örneği toplanmıştır.

Arazi çalışmalarından önce hangi köylerin dağlık, hangi köylerin orman içinde ya da kenarında bulunduğunu veya engebeli, geniş, tarım alanı az ve toprakları verimsiz mi, yoksa tarım alanı geniş ve toprakları verimli bir köy olup olmadığı tespit edilmiştir. Daha sonra ise arazi çalışmalarının belirli bir düzende gerçekleştirilmesini sağlamak için Lapseki ulaşım haritası üzerinde 3 güzergah belirlenmiştir. Bu güzergahlarlardan ilk olarak kültürel

kökenleri ve fiziki durumları dikkate alınarak 2. güzergahta yer alan köylerde arazi çalışması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yine aynı belirleyici faktörler ışığında 3. güzergah en son ise 1. güzergah üzerinde deniz kıyısında yer alan köylerde arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Araştırma için belirlenen güzergahlar Şekil 3.4. üzerinde verilmiştir (Lapseki Haritası, 2015).

Şekil 3.4. Araştırma için belirlenen üç güzergahın haritadaki yerleri

Arazi çalışması sonrası öncelikle toplanan bitkiler preslenerek kurutulmuştur. Preslenen bitkiler herbaryum örneği haline getirilerek "Flora of Turkey and The East Aegan Islands" (Davis, 1965-1988), "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" ((Supplement II), Vol. 11.), "Resimli Türkiye Florası" (Güner ve Ekim, 2014) ve "Botanik Kılavuzu" (Baytop, 1998) kaynaklarından yararlanılarak teşhisleri yapılmış; bitkilerin adlandırılmasında ise "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü" (Baytop, 1994) ve "Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)" (Güner et. al., 2012) kaynaklarından yararlanılmıştır. Mantarların teşhisleri ise "Türkiye'nin Mantarları" kaynağından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir (Barutçiyan, 2012). Teşhis edilen bitkilerin güncellenen isimlerinin kontrolü ise "The International Plant Names Index (IPNI)" (http://www.ipni.org)'e göre kontrol edilmiştir (IPNI, 2012).

Teşhis edilen bitkiler Çanakkale Botanik Bahçesi Herbaryumu'nda bulunan bitki örnekleri ile karşılaştırarak doğrulanması sağlanmıştır. Ayrıca bilimsel yayın taramalarıyla da, yetişme alanı ve elde edilen tüm bulgular karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Lapseki Yöresinde Etnobotanik Çalışma Sonucunda Kullanımı Tespit Edilen Bitkiler ve Kullanım Şekilleri

Bulguların ilk kısmında, etnobotanik amaçlı kullanımı tespit edilen 157 bitki taksonundan doğal olarak bulunan 132 taksona yer verilmiştir. Bu bitki taksonları ilk olarak familyaları daha sonra ise bilimsel adlarına göre alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Herbaryum örneklerinin numarası bilimsel adlarının yanına "Kökçü" kısaltmasından sonra verilmiştir. Türkçe adlarına yer verilen bitkilerin, yöresel adlandırmalarında ise romen rakamıyla ilgili adın hangi köyde kullanıldığının bir göstergesi olarak köyün numarası verilmiştir. Köylerin alfabetik sıraya göre düzenlenmesinden sonra romen rakamlarıyla numaralandırılması Ek 2.'de yer almaktadır. Kullanım şekli ve miktarının sonunda ise, hangi köyde hangi informant tarafından söylendiğini gösteren; ilk romen rakamlarıyla köyler; daha sonra verilen sayılarlada informant numaraları verilmiştir. İnformantlarla ilgili ad ve soyadları, cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve ikamet yerleri Ek 1.'de yer verilmiştir.

4.1.1. *Acanthus hirsutus* Boiss.

Şekil 4.1. *Acanthus hirsutus* (Kökçü.106)

Familya: Acanthaceae

Türkçe adı: Kıllı ayıpençesi

Yöresel adı: Kurtlu diken otu [XXII].

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanılan kısım: Kök

Kullanım amacı: Cilt lekelerinde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Bitki kökünün kurtlandığını söyleyen yöre halkı, bitkiye bu nedenle kurtlu diken otu demiştir. Bitkinin kökü yarılarak çok küçük bir parça lekelerin üzerine olmak şartıyla, yüz veya doğum lekeleri üzerine sürülmekte ve yarım saat içerisinde leke üzerinde bir yanma hissiyle birlikte kararma olmakta ve kısa bir zaman sonra da deri kendini atarken lekeyi de atmış hale gelmektedir. Sonuçta ciltteki leke kaybolmaktadır. [XXII(21)].

4.1.2. *Sambucus nigra* L.

Şekil 4.2. *Sambucus nigra* (Kökçü.89)

Familya: Adoxaceae

Türkçe adı: Ağaç mürver

Yöresel adı: Kara mürver [XL], Mürmer ağacı [I].

Kullanım amaçları: Tıbbi, El işi ve gündelik eşya yapımı.

Kullanılan kısım: Yaprak, çiçek ve dalları.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak yanıklara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Bal mumuyla birlikte yapraklarının dövülmesiyle hazırlanan özel karışım yanıklara karşı kullanılmaktadır. Ayrıca bu karışımın iz bırakmadığından da söz edilmektedir [XL(19)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak idrar yollarını açmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kara mürver ağacının kurutulmuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı idrar yollarını açıcı olarak kullanılmaktadır [XL(19)].

Kullanım amacı 3: El işi ve gündelik eşya yapımı yoluyla kaval yapılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Ağacın dallarından özünü çıkarıp patlan dedikleri kavalın yapımında kullanılır [I(94)].

4.1.3. *Allium cepa* L.

Şekil 4.3. *Allium cepa* (Kökçü.10)

Familya: Amaryllidaceae

Türkçe adı: Soğan

Yöresel adı: Soğan [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak yemeklerde kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yaprakları neredeyse her yemeğin, böreğin ya da salataların içerisine katılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,3,4), XXIV(96,97,98), XXVIII(14,15), XXX(24,25,26,28), XIX(34), XXXIV(35,36), XV(43,44), XXXIX(49,50,52), XX (63), XVII(69,70), IX(85), VI(87,88,89), I(91,92,95)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak arı veya böcek ısırmalarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Arı ve böcek ısırmalarına karşı, ısırılan yere bir diş soğan sürülerek yara tedavi edilmektedir [VIII (17)], [XXXIX(48,52)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı kırık veya çıkıklarda morarmayı önleyici olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kırık veya çıkık durumlarında sarımsakla birlikte dövülen soğan kırık veya çıkık yerin üzerine sarılarak morarıp şişmesi önlenmektedir [XXXII(40)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı ağrılara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Dövülerek lapa haline getirilen soğan yaprakları ağrılı kısımlara bir tülbent yardımıyla bağlanarak ağrılara karşı kullanılmaktadır [XXXIX(52)].

4.1.4. *Allium sativum* L.

Şekil 4.4. *Allium sativum* (Kökçü.69)

Familya: Amaryllidaceae

Türkçe adı: Sarımsak

Yöresel adı: Sarımsak [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Batıl inanç.

Kullanılan kısım: Toprak altı kısımları

Kullanım amacı 1: Gıda amacıyla yemeklere katılarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yemeklere katılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XXIV(10,11), XIX(34), XXXIV (35,36), XV(42,43,44), VI(87,88,89), I(93,94)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Sabah yutulan bir diş sarımsağın tansiyonu düzenlediğinden belirtilmektedir [XXIV(10), XV(43)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak baş ağrılarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Her gece yatmadan önce yenen bir diş sarımsak tansiyonu düzenleyerek, tansiyona bağlı baş ağrılarını dindirmektedir [XIX(34), XVIII(56,58)].

Kullanım amacı 4: Dini inanışlara göre nazardan korumak için kullanılır.

Kullanım reçetesi 4: Yöre halkının inancına göre birine nazar değdiğinde sarımsağın bir dişi ezilerek alnına sürülmesi gerekir [XXX(26,27)].

4.1.5. *Pistacia terebinthus* L.

Şekil 4.5. *Pistacia terebinthus* (Kökçü.31)

Familya: Anacardiaceae

Türkçe adı: Menengiç

Yöresel adı: Kokar çitlembik [XVI, VII], Çitlemik [XVI], Çetlemik [XVII, VII], Şehremik [XLII], Kokar ağaç [VII].

Kullanım amaçları: Boya, Yakacak, Sabun.

Kullanılan kısım: Yaprak, dalları ve meyvesi.

Kullanım amacı 1: Boya bitkisi olarak yeşil renk elde etmede kullanılır.

Kullanım reçetesi 1: Ağacın yaprakları yarım saat kaynatıldıktan sonra boyamak amacıyla kullanılmak üzere yeşil boya elde edilmektedir [VII(75,80)].

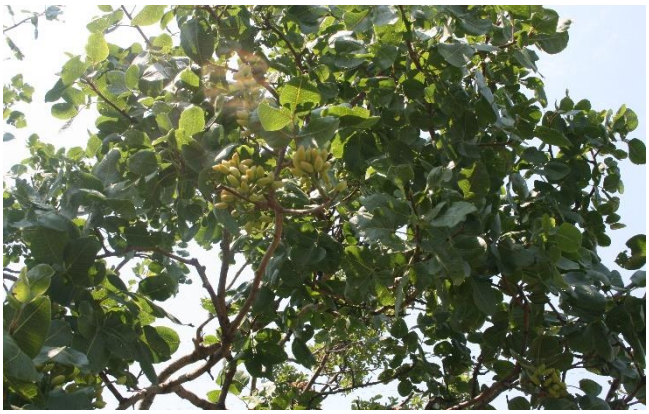
Kullanım amacı 2: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş dalları yakacak olarak kullanılmaktadır.[XVI(1), VII(78,79)].

Kullanım amacı 3: Sabun yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Bitkinin meyvelerinden sabun yapılmaktadır. [XVII(69,70), VII(79), XLII(Gözlem)].

4.1.6. *Pistacia vera* L.

Şekil 4.6. *Pistacia vera* (Kökçü.29)

Familya: Anacardiaceae

Türkçe adı: Antep Fıstığı

Yöresel adı: Antep Fıstığı [XVI, XLI].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Gıda amaçlı olarak kuruyemiş veya tatlılara katılarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Meyvenin yenen kısımları olan yağlı tohumları, kuruyemiş olarak veya tatlıların içerisinde lezzet verici olarak kullanılmaktadır [XVI(1), XLI(Gözlem)].

4.1.7. *Rhus coriaria* L.

Şekil 4.7. *Rhus coriaria* (Kökçü.25)

Familya: Anacardiaceae

Türkçe adı: Sumak

Yöresel adı: Sumak

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda amaçlı olarak tüketilen sumak baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Kurutulan meyveleri öğütülerek baharat haline getirilir ve yemeklerin içine katılarak yemeğe lezzet kazandırır [XXI(2,3)].

4.1.8. *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.8. *Anethum graveolens* (Kökçü.115)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Dere otu

Yöresel adı: Dere otu, Tere otu [XXXIV, XV, XXIII, XX, VI, XLII, XIV], Cacık otu [II].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı salata veya yemeklere katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Salatalara veya yemeklere katılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XXXIV(35,36), XV(42,44), XXIII(45,46,48), XX(63), VI(89), XLII, XIV(96,98), II(55)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı iştah açıcı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yemeklere katılan taze yaprakları, iştah açıcı etki göstermektedir [VI(88)].

4.1.9. *Angelica sylvestris* L.

Şekil 4.9. *Angelica sylvestris* (Kökçü.93)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Kekire

Yöresel adı: Melek otu, Kekire [XLII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı reçel yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Bitkinin genç sürgünlerinden reçel yapılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır [XLII(90)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitkinin kök üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır. [XLII(90)]

4.1.10. *Apium graveolens* L.

Şekil 4.10. *Apium graveolens* (Kökçü.40)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Kereviz

Yöresel adı: Kereviz [XXI, XXIX].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Kök, gövde ve yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı yemeklerde kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kökünden ve gövdesinden yemek yapımında yararlanılmaktadır [XXI(33)].

Kullanım amacı 2: Gıda amaçlı olarak, turşu yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yapraklarından turşu yapılmaktadır [XXIX(5)].

4.1.11. *Conium maculatum* L.

Şekil 4.11. *Conium maculatum* (Kökçü.100)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Baldıran

Yöresel adı: Baldıran [XXXII].

Kullanım amaçları: Zehirli bitki.

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Zehirli bir bitki olarak bildikleri baldırandan kaçınmaktadırlar.

Kullanım reçetesi: Yöre halkının çoğu baldıranın zehirli olduğundan habersiz de olsa, küçük bir kısmı zehirli olduğundan bahsederek köyde bulundurmaktan kaçındıkları, çocukları veya hayvanları baldırandan uzaklaştırdıkları belirlenmiştir [XXXII(41)].

4.1.12. *Oenanthe pimpinelloides* L.

Şekil 4.12. *Oenanthe pimpinelloides* (Kökçü.136)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Deli maydanoz

Yöresel adı: Kocabaş otu [XXXVIII], Kaz ayağı, Cacık otu [XVII]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda amaçlı olarak, salatalarda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Yapraklarından taze veya haşlanmış biçimde salatası yapılmaktadır. [XXXVIII(60), XVII(69,71,72)]

4.1.13. *Petroselinum crispum* (Mill.) Fuss

Şekil 4.13. *Petroselinum crispum* (Kökçü.154)

Familya: Apiaceae

Türkçe adı: Maydanoz

Yöresel adı: Maydanoz [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, salata veya yemeklere katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taze yaprakları yemeklere veya salatalara katılabilir [XVI(89), XXVIII(14,15), XX(63,64), XIV(96,97)].

Kullanım amacı 2: Gıda amaçlı çeşitli bitkilerle birlikte böreklere katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Ispanak, gelincik, çibriska ve maydanozdan oluşturulan karışım böreklere konur [XXX(24,25,27), XVIII(57)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Taze yapraklarından infüzyon şeklinde hazırlanan çayının karın şişliğine iyi geldiği belirtilmektedir [XVI(87, 88)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı fazla kilolardan kurtulmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Taze yapraklarından infüzyon şeklinde hazırlanan çayının kilo vermede kullanıldığı söylenmektedir [XVI(88)].

4.1.14. *Nerium oleander* L.

Şekil 4.14. *Nerium oleander* (Kökçü.108)

Familya: Apocynaceae

Türkçe adı: Zakkum

Yöresel adı: Zakkum [XXX, XVI, III, XXV].

Kullanım amaçları: Süs bitkisi, Zehirli bitki.

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı 1: Bahçelerde süs bitkisi olarak yer almaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yöre halkı süs amaçlı bahçelerinde bulundurmaktadırlar [XVI(1), III(31)].

Kullanım amacı 2: Zehirli bir bitki olarak bildikleri zakkumdan kaçınmaktadırlar.

Kullanım reçetesi 2: Yöre halının çoğu zakkumun zehirli olduğunu bilmese de küçük bir kısmının zehirli olduğundan bahsederek bahçelerinde bulundurmaktan kaçındıkları belirlenmiştir [XXX(25,26), III(30,31), XXV(37)].

4.1.15. *Arum italicum* Mill.

Şekil 4.15. *Arum italicum* (Kökçü.139)

Familya: Araceae

Türkçe adı: Domuz lahanası

Yöresel adı: Yılan dili [XXXVI], Yılan bıçağı [VI]

Kullanım amaçları: Zehirli bitki

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Zehirli bir bitki olarak bildikleri domuz lahanasından kaçınmaktadırlar.

Kullanım reçetesi: Yöre halkının zehirli olduğu için kaçındığı bir bitkidir [XXXVI(67), VI(88,89)]

4.1.16. *Asparagus acutifolius* L.

Şekil 4.16. *Asparagus acutifolius* (Kökçü.155)

Familya: Asparagaceae

Türkçe adı: Tilkişen

Yöresel adı: Kuşkonmaz [XVI,XXIII, XXXIX, XXXVI,XLII]

Kullanım amaçları: Gıda, Süpürge veya çit yapımı.

Kullanılan kısım: Genç sürgünleri, dalları.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı yemeklere katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taze filizleri kopartılarak yemek yapımında gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXIII(46,47), XXXIX(49,52), XXXVI(65, 68), XLII].

Kullanım amacı 2: Bitki çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Köylerin bahçelerine fareden korunmak için çit yapımında kullanılmaktadır [XVI(1)].

4.1.17. *Achillea* sp.

Şekil 4.17. *Achillea* sp. (Kökçü.141)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Civanperçemi

Yöresel adı: Civanperçemi [XXXVI, XII]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Regl düzenleyici olarak tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Kapitilumundan infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı regl düzenleyici olarak kullanılmaktadır [XXXVI(65,67), XII(73,74)]

4.1.18. *Anthemis* sp.

Şekil 4.18. *Anthemis* sp.. (Kökçü.119)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Papatya

Yöresel adı: Papatya [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi ve Boya.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organlar

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak yemek yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü organları taze bir biçimde yumurtayla karıştırılarak yemek pişirilmektedir [XXV(37)].

Kullanım amacı 2: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle elde edilen süzüntü, çay olarak tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı gıda amaçlı içecek olarak tüketilmektedir [XXXVI(65,68), VI(88)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş toprak üstü organları infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXI(2,3,4), XXXV(7), XXIV(10), XXVIII(15), XLI(100), I(92,93,95)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurutulmuş toprak üstü organları infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXV, XXIV, XXVIII, XV, XXIII, XVIII, XIV].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı regl ağrıları için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş toprak üstü organları infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı regl ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XXI(3)].

Kullanım amacı 6: Tıbbi amaçlı ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurutulmuş toprak üstü organları infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [XXXII(40)].

Kullanım amacı 7: Boya bitkisi olarak, saçların rengini açmak için kullanılır.

Kullanım reçetesi 7: Bitkinin toprak üstü organlarından dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan su yardımıyla saç yıkanır ve güneş altına kurutularak saçın renginin açılması sağlanır [XVIII(57)].

4.1.19. *Artemisia abrotanum* L.

Şekil 4.19. *Artemisia abrotanum* (Kökçü.114)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Erkek pelin

Yöresel adı: Kafirun [XXX], Ana kokusu [XV], Kafire [XXXVIII, VI]

Kullanım amaçları: Gıda ve Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Hoş tat veya koku vermek için gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Çayların içerisine hoş tat ve koku vermek için kullanılır [XXX(26,27), XV(42,44), XX(64)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, sara hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: İnfüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, her daim kişinin yanında bulundurularak sara hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXXVIII(59)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, arı sokmasına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Taze yaprakları arı sokmasına karşı kullanılmaktadır [VI(88,89)].

4.1.20. *Carduus pycnocephalus* L.

Şekil 4.20. *Carduus pycnocephalus* (Kökçü.126)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Soymaç

Yöresel adı: Eşek dikeni, Diken akkız [XXIII]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Taban yaprakları

Kullanım amacı: Gıda amaçlı olarak, salatalarda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Taban yapraklarının dikenli kısımları kesildikten sonra taze yaprakları salatalara katılmaktadır [XXIII(46,48)].

4.1.21. *Centaurea solstitialis* L.

Şekil 4.21. *Centaurea solstitialis* (Kökçü.63)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Çakır dikeni

Yöresel adı: Topdiken [XXXV], Çakır dikeni [XXII, XXXVI, XXX, XXVIII, XVI, XXI, I, XXIV, XXXIV].

Kullanım amaçları: Gıda ve Tıbbi .

Kullanılan kısım: Yaprak, çiçek.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı yiyecek olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taze yapraklarını salata içerisine katarak veya haşlandıktan sonra yemeklere katılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXII(20), XXX(26,27, XXXIV(35), XVI(1), XXI(3,4), I(92,93,94,95)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, ateş düşürmek için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş olan çiçeklerinin etrafındaki diken ve papusu çıkarılarak ateş düşürmek için yutulur [XXXV(36)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, vücut direncini arttırmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurumuş olan çiçeklerinin etrafındaki diken ve papusu çıkarılarak vücut direnci kazanmak için yutulur [XXXV(36)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, cilt hastalıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Bitkinin diken şeklindeki sepalleri sivilce veya iltihabı akıtmak için sivilce veya ödem yerini delmede kullanılmaktadır [XXXV(35)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş çiçeklerinin ezilmiş hali günde bir defa bir çay kaşığı olmak üzere suyla birlikte yutularak mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(60,62)].

Kullanım amacı 6: Tıbbi amaçlı olarak, böbrek taşı düşürmek için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 7: Tıbbi amaçlı olarak egzamaya karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Bitkinin kulak egzamasına karşı kullanılmaktadır [XXIV(10,11)].

4.1.22. *Helianthus annuus* L. (Kökçü.51)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Ayçiçeği

Yöresel adı: Ayçiçeği [XXI, XLI], Günebakan [IV]

Kullanım amaçları: Gıda, Arıcılık.

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı 1: Çekirdekleri çerez olarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Çekirdekleri toplanıp tuzla kavrularak çerez olarak misafirlere sunulmaktadır [XXI(3), XLI(100)].

Kullanım amacı 2: Bitkiden elde edilen yağ, yemeklere katılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Çekirdeklerinden yağ elde edilmektedir [XXI(3,4)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı, ayçiçeğini arıcılıkta kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde ayçiçeğinin bulunmasına özellikle dikkat etmektedirler [XXI(2,4), IV(53)].

4.1.23. *Matricaria chamomilla* L.

Şekil 4.22. *Matricaria chamomilla* (Kökçü.101)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Alman papatyası

Yöresel adı: Mayıs papatyası [XXXII, XXX, XXXIV, XVIII], Papülçe [XIX]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Boya.

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [XXXII(62)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, öksürüğü hafifletmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı öksürüğe karşı kullanılmaktadır [XXX(24,28), XXXIV(35), XIX(34), XVIII(58)].

Kullanım amacı 3: Boya bitkisi olarak, sarı rengi elde etmede kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Kurumuş çiçekleri öğütülerek sarı renk elde etmek amacıyla kullanılmaktadır [XXIII(45, 47)].

4.1.24. *Silybum marianum* (L.) Gaertn.

Şekil 4.23. *Silybum marianum* (Kökçü.123)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Devedikeni

Yöresel adı: Develik [XV, XXIII, XXXVIII, VII, XXVI, XLII]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım: Taban yaprakları, tohum.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, salatalara katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taban yapraklarından dikenli kısımları temizlendikten sonra salatalara taze olarak katılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır [XV(42,44), XXIII(47,48), XXXVIII(59,60,61), VII(77,79), XXVI(99)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı karaciğer hastalıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Tohumlarından elde edilen yağ karaciğer hastalıklarına karşı dahilen kullanılmaktadır [XLII].

4.1.25. *Sonchus oleraceus* (L.) L.

Şekil 4.24. *Sonchus oleraceus* (Kökçü.117)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Kuzugevreği

Yöresel adı: Sütlü çalı [XXXIV, IV, VI]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak, gövde.

Kullanım amacı: Gıda amaçlı olarak, böreklere katılır.

Kullanım reçetesi: Ispanak, gelincik, ısırgan, ebegümeci, labada, pazı, şevketi bostan ve sütlü çalı ile birlikte karışık ot adı altında pazarlarda gıda amacıyla tüketmek için satılır [XXXIV(35,36), IV(53), VI(88)].

4.1.26. *Taraxacum campylodes* G.E.Haglund

Şekil 4.25. *Taraxacum campylodes* (Kökçü.36)

Familya: Asteraceae

Türkçe adı: Karahindiba

Yöresel adı: Karahindiba [XXI, XXII, XXX], Hindiba [XXXVI]

Kullanım amaçları: Gıda ve Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak, gövde.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, salata yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taze yaprakları salatalara katılarak gıda amaçlı olarak tüketilmektedir [XXI(2,3), XXII(20,21,22), XXX(26,27), XXXVI(67)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, yaralara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitkinin gövdesinin kırılmasıyla elde edilen sütü, yaralara haricen sürülmektedir [XXXVI(67)].

4.1.27. *Corylus avellana* var. *pontica* (K.Koch) H.J.P.Winkl.

Şekil 4.26. *Corylus avellana* var. *pontica* (Kökçü.150)

Familya: Betulaceae

Türkçe adı: Fındık

Yöresel adı: Fındık

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Bitkinin tohumları, gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Tohumlar çerez olarak veya tatlılara katılarak tüketilmektedir [I(93,94,95), X(Gözlem), XIV(97)].

4.1.28. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik

Şekil 4.27. *Capsella bursa-pastoris* (Kökçü.32)

Familya: Brassicaceae

Türkçe adı: Çoban çantası

Yöresel adı: Çoban çantası [XXI]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımlar

Kullanım amacı: İltihabı kurutmak için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Bitkinin topraküstü kısımları haşlanarak hazırlanan lapası haricen iltihaplı yerin üzerine bağlandığında iltihabı kurutmaktadır [XXI].

4.1.29. *Lepidium sativum* L.

Şekil 4.28. *Lepidium sativum* (Kökçü.44)

Familya: Brassicaceae

Türkçe adı: Tere

Yöresel adı: Tere otu [XXI, VIII, XXII, VI], Mıcırak [XXXV]

Kullanım amaçları: Gıda ve Tıbbi.

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı 1: Baharat olarak kullanılan tere, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş tohumları çorbalara lezzet vermek amacıyla baharat olarak katılmaktadır [XXXV(7,8), VIII(16,17), XXII(20,21), VI(87,88,89)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, guatr hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bir çay kaşığı kadar tohumu çok az miktardaki zeytinyağında ezilerek oluşturulan karışım, her sabah birer çay kaşığı yutularak guatr hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

4.1.30. *Stellaria media* (L.) Vill.

Şekil 4.29. *Stellaria media* (Kökçü.41)

Familya: Caryophyllaceae

Türkçe adı: Kuşotu

Yöresel adı: Kuşotu, Gıcı gıcı [XXI, VIII, XXII, XV, XXXVIII, XX, IX, I], Kuşbari otu [XVII], Cabana [VI].

Kullanım amaçları: Gıda ve Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Bitki gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Haşlanan taze yaprakları börek veya yemek yapımında kullanılmaktadır [XXI(2,3), VIII(16,17), XXII(20), XV(42,44), XXIII(46,47,48), IV(53), XXXVIII(59,62), XX(63), IX(86), VI(87,88), I(92,94,95)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, böbrek rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kuş otu yaprakları haşlanarak, böbrekler için kullanılmaktadır [XLII].

4.1.31. *Cornus mas* L.

Şekil 4.30. *Cornus mas* (Kökçü.148)

Familya: Cornaceae

Türkçe adı: Kızılcık

Yöresel adı: Kızılcık [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Arıcılık, El işi ve gündelik eşya yapımı

Kullanılan kısım: Meyve, gövde veya dal, çiçek.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı hoşaf, reçel veya turşu yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Meyvelerinden hoşaf, reçel ve turşusu yapılarak gıda olarak yararlanılmaktadır [XXXVIII(59), II(55)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılır [II(55), XIV(98), IV(54), I(91,92,94)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı, bitkiyi arıcılık için kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde kızılcıkta yer almaktadır [II(55)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı bitkiyi el işi gündelik eşya yapımında kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Gövde veya dallarından baston yapılmaktadır [XXXIX(50,51)].

4.1.32. *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.

Şekil 4.31. *Ecballium elaterium* (Kökçü.56)

Familya: Cucurbitaceae

Türkçe adı: Eşek hıyarı

Yöresel adı: Acı bostan [XXI], Acı düvelek, Yaban kavunu, Patlangaç [XVI, XXI], Kır bostanı, Acı kavun [VII]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Zehirli.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, sinüzite karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri koparılarak suyundan 1 damlaya 1 su bardağı su eklenerek elde edilen karışım buruna çekilerek sinüziti tedavi etmede kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,4), VII(78,80)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, egzamaya karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitkinin meyvelerinin ezilmesiyle hazırlanan karışım, halk arasında mayasıl olarak adlandırılan egzamaya karşı haricen kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 3: Zehirli bir bitki olarak bildikleri bu bitkiden kaçınmaktadırlar.

Kullanım reçetesi 3: Bitki zehirli bir bitki olduğundan yöre halkını çok fazla tercih etmediği belirli bir dozdan sonra kullanmaktan kaçındıklarını ifade etmektedirler [XVI(1), XXI(2,4)].

4.1.33. *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.

Şekil 4.32. *Lagenaria siceraria* 'nın korkuluk yapımında kullanımı (Kökçü.57)

Familya: Cucurbitaceae

Türkçe adı: Uzun kabak

Yöresel adı: Su kabağı [XXI], Susak [XXI, XXIII]

Kullanım amaçları: El işi ve gündelik eşya yapımı

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Bitkinin kurutulmuş meyveleri, maşrapa yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Maşrapa yapımında kullanılmaktadır [XXI(3)].

Kullanım amacı 2: Bitki el işi malzemelerden olarak, bahçelerde korkuluk yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bahçelerde, tarlalardaki korkuluklarda, kafa yerine yerleştirilmektedir [XXI(2,3)].

Kullanım amacı 3: Bitki kuruduktan sonra, kuş yakalamak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Uzun kabak boyuna ikiye ayrılır ve kurumaya bırakılır. Yere yatay biçimde v şeklinde bir çubuk ve buna dik bir biçimde yerleştirilen çubuk yardımıyla uzun kabağın daha önce kesilmiş yarısı, alta konup içine kuş yemi yerleştirildikten, sonra çubuklar yardımıyla yerden yükseltilir. Bu mekanizmaya yöre halkı susak kapanı adını vermiş olup, bu tuzak kuş yakalamak amacıyla kullanılmaktadır [XXIII(46)].

4.1.34. *Momordica charantia* L. (Kökçü.92)

Familya: Cucurbitaceae

Türkçe adı: Kudretnarı

Yöresel adı: Kudretnarı [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı 1: Yanıklara karşı, tibbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Zeytinyağı içine atılan tohumları 20 gün içerisinde eriyerek bir karışım meydana getirmekte ve bu karışım yanıklara sürülerek iz bırakmadan yanığın geçmesini sağlamaktadır [XLII, XXII(23), XXXVI(66,67)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Balın içine konan tohumları 20 gün içerisinde eriyerek bir karışım meydana getirir. Bu karışımdan sabah aç karnına bir çay kaşığı yenilerek, mide ağrılarını gidermektedir [XLII, XXXVI(68)].

4.1.35. *Juniperus oxycedrus* L.

Şekil 4.33. *Juniperus oxycedrus* (Kökçü.66)

Familya: Cupressaceae

Türkçe adı: Katran ardıcı

Yöresel adı: Ardıç [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Yakacak, Hayvancılık, Arıcılık, Çit ve süpürge yapımı

Kullanılan kısım: Gövde veya dal, kozalak.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, egzamaya karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katran, haricen sürülerek egzamayı iyileştirmektedir [XXXV(9)].

Kullanım amacı 2: Yara veya kesikler için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş katran ardıcından, yakılarak elde edilen katranı suyla karıştırılarak yaraların iyileşmesi için içilirken; kesiklerin üzerine kuru katranın haricen sürülmesiyle tedavi amaçlı kullanılmaktadır [XV(42,43), XXXVIII(59,60,62)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, ağrılar için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı, suyla karıştırılıp içilerek ağrılara karşı kullanılmaktadır [XV(44)].

Kullanım amacı 4: Kozalaklar tıbbi amaçlı olarak, mide ağrılarına karşı veya mideyi yumuşatmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Katran ardıcının kozalaklarından dekoksiyon yöntemi uygulanarak hazırlanan çayı mide ağrılarına karşı veya mideyi yumuşatmak amacıyla kullanılır [XV(42,44), XXXVIII(61,62)].

Kullanım amacı 5: Verem hastalığına karşı, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı, verem olan kişinin sırtına gazete ile kapatılarak bir hafta boyunca tutulur [XXXVIII(60,61)].

Kullanım amacı 6: Ağacın dalları, yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurumuş dalları, yakacak olarak kullanılmaktadır [XXVIII(59)].

Kullanım amacı 7: Ağaçtan elde edilen katran, hayvan sütünü arttırmada kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı, kaynatılarak hayvanlara çeşitli karışımlarla birlikte içirilerek hayvanların sütünü arttırmak için kullanılmaktadır[II(55), XXIII(21,22), XXXIX(50)].

Kullanım amacı 8: Ağaçtan elde edilen katran, hayvanların tırnaklarındaki çatlaklara karşı tıbbi amaçla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı kaynatılarak, büyükbaş veya küçükbaş hayvanların tırnaklarında meydana gelen çatlaklara sürülür [XXIII(20,21), XVII(72), I(92,93,94)].

Kullanım amacı 9: Ağaçtan elde edilen katran, hastalanan hayvanların gücünü geri kazanması için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 9: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı kaynatıldıktan sonra, hayvanların sırtına bağlanarak hastalanan hayvanlara karşı kullanılır [XXXIX(50), XVIII(58)]

Kullanım amacı 10: Ağaçtan elde edilen katran hayvanların iç parazitleri dışarı atabilmesi için hayvancılıkta tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 10: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı kaynatıldıktan sonra, hayvanlara çeşitli karışımlarla birlikte içirilip, hayvanların iç parazitleri dışarıya atabilmesi sağlanmaktadır [XXXVIII(59,62)].

Kullanım amacı 11: Ağaçtan elde edilen katran, arıcılıkta arıdan korunmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Kurumuş katran ardıcından yakılarak elde edilen katranı, ellere sürülerek arıcılıkta arıdan korunmak için kullanılır [XXIII(46,47,48)].

Kullanım amacı 12: Ağacın dalları, çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 12: Kurumuş dalları çit yapımında kullanılmaktadır [XVI(1), XXIV(10,11), XXVIII(15)]

4.1.36. *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn

Şekil 4.34. *Pteridium aquilinum* (Kökçü.7)

Familya: Dennstaedtiaceae

Türkçe adı: Eğrelti

Yöresel adı: Eğrelti

Kullanım amaçları: El işi ve gündelik eşya yapımı.

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımlar

Kullanım amacı: Bitki ahırların çatılarına gölgelik oluşturmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Küçükbaş hayvanların ahırlarının çatılarına yerleştirilerek gölge yapmak için kullanılmaktadır [XVI(1)].

4.1.37. *Diospyros kaki* L.f.

Şekil 4.35. *Diospyros kaki* (Kökçü.97)

Familya: Ebenaceae

Türkçe adı: Trabzon hurması

Yöresel adı: Trabzon hurması [XLI, XXIII]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Meyveleri gıda olarak tüketilmektedir [XLI(100), XXIII(47,48)].

4.1.38. *Elaeagnus angustifolia* L.

Şekil 4.36. *Elaeagnus angustifolia* (Kökçü.27)

Familya: Elaeagnaceae

Türkçe adı: İğde

Yöresel adı: İğde [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri gıda olarak tüketilmektedir [XVI(1), XXXV(7,8,9), XXIV(10,11), XXVII(12,13), XXVIII(14,15), I(93,94)].

Kullanım amacı 2: Gıda amaçlı olarak, gelen misafirlere çerez olarak ikram edilir.

Kullanım reçetesi 2: Misafirliklerde ev sahipleri, misafirlerine çerez olarak iğde ikram edilirmiş [XVI(1)].

4.1.39. *Equisetum ramosissimum* Desf.

Şekil 4.37. *Equisetum ramosissimum* (Kökçü.134)

Familya: Equisetaceae

Türkçe adı: Kırkboğum, Ulama

Yöresel adı: Kırkboğum, Kırk kilit otu [XVIII]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımlar

Kullanım amacı: Tıbbi amaçlı karın ağrısına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Bitkinin dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı içilerek, karın ağrısına karşı kullanılmaktadır [XVIII(57)]

4.1.40. *Equisetum arvense* L.

Şekil 4.48. *Equisetum arvense* (Kökçü.87)

Familya: Equisetaceae

Türkçe adı: Atkuyruğu

Yöresel adı: Kırk kilit otu, Atkuyruğu [XL]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımlar

Kullanım amacı: İdrar yollarını açmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Kurutulan toprak üstü organlarından bir tutamı dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı idrar yollarını açmak için kullanılmaktadır [XL(19)].

4.1.41. *Equisetum telmateia* Ehrh.

Şekil 4.39. *Equisetum telmateia* (Kökçü.142)

Familya: Equisetaceae

Türkçe adı: Deredoruk

Yöresel adı: Kırkboğum otu [XVII], Kırk kilit otu [VI, VII], Sultan otu [VII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımlar

Kullanım amacı 1: Bitkiden elde edilen çay, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Bitkinin kurutulan toprak üstü kısımlarından infüzyon yöntemiyle elde edilen çayı, gıda olarak tüketilmektedir [VI(87,88)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, tansiyona karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitkinin toprak üstü kısımlarından dekoksiyon yöntemiyle elde edilen çayı, tansiyona karşı kullanılmaktadır [XVII(70,71,72)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, romatizma ağrılarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Sıcak suyla haşlanan kırk kilit otu, romatizmalı kısımlara bağlanarak ağrılara karşı kullanılmaktadır [VII(76,77,78)].

Kullanım amacı 4: Böbreklerdeki iltihap ve ağrıya karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Bir miktar papatya kapitulumuyla birlikte infüzyon yöntemiyle hazırlanan deredoruk çayı, içilerek böbreklerdeki iltihap ve ağrıya karşı kullanılmaktadır [VII(77,78)].

4.1.42. *Arbutus unedo* L. (Gözlem) (Kökçü.62)

Familya: Ericaceae

Türkçe adı: Kocayemiş

Yöresel adı: Dağ çileği, Davulgu, Mardavul [XXXV, XIX, II, XLI, XXXIX, XII, VII, I], Davulga [XIX, XXXI, IX, VI], Döngel mardavul [III], Şücerat [XXXVI], Dağ yemişi [XVII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Yakacak, Hayvancılık, Arıcılık, El işi gündelik eşya yapımı

Kullanılan kısım: Meyve, ağaç kabuğu, dalları, yaprak, çiçek.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, meyveleri kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Mardavul, arşan veya döngel mardavul adını verdikleri meyveleri yenerek gıda olarak tüketilmektedir [XXXV(8,9), XXX(25,26,27), III(32), XLI(100), XXXIX(51), IV(53,54), XXXVI(65,67), XVII(69,71), XII(73,74)].

Kullanım amacı 2: Meyveleri pekmez veya reçel yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden pekmez veya reçel yapılarak gıda olarak tüketilmektedir [XXXI(82,83), IX(86)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, taş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Ağaç kabuğundan dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, taş düşürücü olarak kullanılmaktadır [VI(87,88)].

Kullanım amacı 4: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş dalları yakacak olarak kullanılır [XXXV(7), XIX(34), XXXVI(68), XVII(69,70,72), I(92,94,95), VII(75,80)].

Kullanım amacı 5: Hayvan yemi olarak kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Yaprakları yöre halkının hayvanlarına yem olarak kullanıldığı belirlenmiştir [XXXV(66,67)].

Kullanım amacı 6: Yöre halkı, bitkiyi arıcılık için kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde koca yemişte yer almaktadır [XVII(72)].

Kullanım amacı 7: Ağaçtan el işi ve gündelik eşya yapılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Dallarındaki kabuğundan düdük yapımında kullanılmaktadır [I(94)].

4.1.43. *Erica arborea* L.

Şekil 4.40. *Erica arborea* (Kökçü.103)

Familya: Ericaceae

Türkçe adı: Funda

Yöresel adı: Piren ağacı [II, XXXVI, I, XII], Pürem ağacı [XLI], Pirem ağacı [XV, XXXIX, XVII], Erkek piren [VII]

Kullanım amaçları: Süs bitkisi, Arıcılık, El işi gündelik eşya yapımı, Süpürge veya çit yapımı.

Kullanılan kısım: Çiçek, kök, dalları.

Kullanım amacı 1: Yöre halkı bitkiyi, süs bitkisi olarak kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yöre halkı süs amaçlı olarak, bahçelerinde bulundurmaktadırlar [II(55), XXXIX(52)]

Kullanım amacı 2: Yöre halkı bitkiyi arıcılıkta kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde funda da yer almaktadır. Ayrıca arıların funda ağacından yaptıkları bal "Pirem Balı" olarak satılmaktadır [II(55), XLI(100), XV(84), IV(53,54), XVII(69,72), I(93,94,95)].

Kullanım amacı 3: El işi gündelik eşya yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yöre halkı bu bitkinin kökünü, düdük yapımında kullanmaktadır [XXXVI(67,68)].

Kullanım amacı 4: Kökünden kaşık yapılan funda ağacı el işi gündelik eşya yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Yöre halkı bu bitkinin kökünü kaşık yapımında kullanmaktadır [XXXVI(66)].

Kullanım amacı 5: Ağacın dalları süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Bitkinin kurumuş dalları süpürge yapımında kullanılmaktadır [XII(73,74), I(92), VII(77,79)].

4.1.44. *Erica manipuliflora* Salisb.

Şekil 4.41. *Erica manipuliflora*'dan yapılan süpürge (Kökçü.152)

Familya: Ericaceae

Türkçe adı: Püren

Yöresel adı: Piren ağacı [VII]

Kullanım amaçları: Yakacak, Süpürge veya çit yapımı.

Kullanılan kısım: Dalları

Kullanım amacı 1: Ağaç yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Ağacın kurumuş dalları ateş tutuşturmak için kullanılmaktadır [VII(77,79)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş dalları süpürge yapımında kullanılmaktadır [VII(77,79)].

4.1.45. *Rhododendron luteum* Sweet

Şekil 4.42. *Rhododendron luteum* (Kökçü.130)

Familya: Ericaceae

Türkçe adı: Zifin

Yöresel adı: Ağı çiçeği [XXXIX, XXXVIII, XXXVI].

Kullanım amaçları: Tıbbi, Zehirli bitki.

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı 1: Boğaz ağrılarına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı boğaz ağrısına karşı kullanılır [XXXIX(49,51)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Çok az miktardaki kurutulup parçalanmış, ufalanmış çiçeği buruna çekildiğinde balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır [XXXVIII(59,63)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı tarafından zehirli bir bitki olarak bilinmektedir. *Kullanım reçetesi 3:* Yöre halkının zehirli olduğunu bildiği için kaçındığı bir bitkidir [XXXVI(67)].

4.1.46. *Euphorbia helioscopia* L. (Kökçü.144)

Familya: Euphorbiaceae

Türkçe adı: Feribanotu

Yöresel adı: Balık otu [IX]

Kullanım amaçları: Balık avlama

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Yöre halkı tarafından balık avlamada kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Bitkinin çiçekleri ezilip, suya atılarak balıkları sersemleterek balık tutmak için kullanılır [IX(85)].

4.1.47. *Cercis siliquastrum* L.

Şekil 4.43. *Cercis siliquastrum* (Kökçü.14)

Familya: Fabaceae

Türkçe adı: Erguvan

Yöresel adı: Harip [XVI]

Kullanım amaçları: Süs bitkisi, Arıcılık.

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı 1: Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yörede bulunan erguvan ağaçları verdiği güzel görüntüsüyle evlerin bahçelerinde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır [XVI(1)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından erguvan ağacı arıcılık için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde erguvanda yer almaktadır [XVI(1)].

4.1.48. *Robinia pseudoacacia* L.

Şekil 4.44. *Robinia pseudoacacia* (Kökçü.76)

Familya: Brassicaceae

Türkçe adı: Yalancı akasya

Yöresel adı: Akasya [XXVII, VIII, XVII]

Kullanım amaçları: Süs bitkisi

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Yöre halkı süs amaçlı bahçelerinde bulundurmaktadırlar [XXVII(13), VIII(16,17), XVII(72)].

4.1.49. *Spartium junceum* L.

Şekil 4.45. *Spartium junceum* (Kökçü.25)

Familya: Fabaceae

Türkçe adı: Katırtırnağı

Yöresel adı: Katırkuyruğu [XVI, XXIV, XXX, XXXIX, XVIII, IX], Süpürge [XXXVI], Süpürgelik [XVII].

Kullanım amaçları: Tıbbi, süpürge veya çit yapımı

Kullanılan kısım: Çiçek, toprak üstü kısımlar.

Kullanım amacı 1: Prostat hastalığına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, prostat hastalığına karşı kullanılmaktadır [XII(74)].

Kullanım amacı 2: Bitki süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitki süpürge yapımında kullanılmaktadır [XVI(1), XXIV(10), XXX(26,27), XXXIX(50,52), XVIII(56,57), XXXVI(65,67), XVII(69,70), XII(73,74), IX(84,86), VII(75), XIV(96,97)].

4.1.50. *Vicia faba* L.

Şekil 4.46. *Vicia faba* (Kökçü.5)

Familya: Fabaceae

Türkçe adı: Bakla

Yöresel adı: Bakla [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Hayvancılık

Kullanılan kısım: Yaprak, tohum, çiçek.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, tüketilen bakla yemek veya salatalarda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: İç kabukları çıkarılan baklanın kurutulduktan sonra istenildiği zaman haşlanarak yemek yapılan baklanın taze yapraklarından da salata yapılmaktadır [XVI(1), XXVII(12,13), VIII(16,17), V(Gözlem), XXX(26,27), XXXIV(35), XXIII(46,48), XXXIX(50,52), XXXVIII(59), XX(63), VII(77,79,80), XVIII(56,57), XXXV(8,9)]

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Çiçeğinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı böbrek taşını düşürmek için kullanılmaktadır [XV(42,44)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı tarafından hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yöre halkı taze yapraklarını hayvan yemi olarak kullanmaktadır [XVIII(58)].

4.1.51. *Castanea sativa* Mill. (Kökçü.140)

Familya: Fagaceae

Türkçe adı: Kestane

Yöresel adı: Kestane [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Arıcılık.

Kullanılan kısım: Meyve, çiçek.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Ağacın meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir [XXXVI(65,66), IX(86), XLII, I(92,93,94), XIV(97,98)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından arıcılıkta kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının, tercih ettiği yerlerde kestane ağacı da yer almaktadır [XVII(69,70)].

4.1.52. *Fagus sylvatica* L. (Gözlem) (Kökçü.65)

Familya: Fagaceae

Türkçe adı: Avrupa kayını

Yöresel adı: Kayın [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Yakacak

Kullanılan kısım: Yaprak, dalları.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı çay olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Ağacın yapraklarından dekoksiyon yöntemiyle elde edilen çayı sağlıklı kalmak amacıyla siyah çay yerine gıda amaçlı içilmektedir [XXXV(9)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Ağacın kurumuş dalları yakacak olarak kullanılmaktadır [XXXV(8,9), XXXVI(66), XXXI(82,83), VI(89), XIV(96,97)].

4.1.53. *Quercus coccifera* L.

Şekil 4.47. *Quercus coccifera* (Kökçü.121)

Familya: Fagaceae

Türkçe adı: Kermes meşesi

Yöresel adı: Meşe, [XXV, XV, XXIII, XVIII], Pırnar, Deli pırnar [XVI, XXI, XXXV, XXIV, XXVII, XLI, XXII, III, XIX, XXXIV, II, XLI, XXIII, XXXVIII, XXXVI, XVII, XXXI, IX, VI, I, VII]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Yakacak, Süpürge , Çit, Çocuk oyun gereci.

Kullanılan kısım: Dal veya gövde

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kermes meşesini yakarak elde edilen külü suyla birlikte içilerek mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XV(43)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş dalları yakacak olarak kullanılır [XVI(1), XXI(2), XXXV(7,8,9), XXIV(10,11), XXVII(12,13), XXVIII(14), XLI(100), XXII(20,21), III(30), XIX(34), XXXIV(36), XXV(37,38), II(55), XV(44), XXIII(45,46,48), XVIII(56,57), XXXVIII(59,61), XXXVI(68), XVII(69,72), XXXI(82,83), IX(84,85), VI(88,89), I(91,92,94), VII(76)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı tarafından süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurumuş dalları süpürge yapımında kullanılmaktadır [XII(73)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı tarafından çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş dalları avlunun çevresine çit yapımında kullanılmaktadır [XXIV(10), XXXII(39,40), XXV(38), XXIII(46)].

Kullanım amacı 5: Yöre halkı tarafından çocuk oyununda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Meşe ağacının dalları düzleştirilerek ucu sivri bir sopa haline getirilir Bu sopa çamura batırılır ve diğerleri de yine meşe ağacından yapılmış sopalarıyla belirli bir alandan atarak ortadaki sopayı yıkıp o sopayı almaya çalışır Bu çocuk oyunu yörede "Şimşir Oyunu" olarak adlandırılır [XXXII(40)].

4.1.54. *Quercus infectoria* G.Olivier

Şekil 4.48. *Quercus infectoria* gali (Kökçü.124)

Familya: Fagaceae

Türkçe adı: Mazı meşesi

Yöresel adı: Meşe [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Boya, Yakacak, El işi ve Gündelik eşya yapımı ile inşaat malzemesi

Kullanılan kısım: Gal, dal veya gövde.

Kullanım amacı 1: Bitkinin galleri boya bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Koparılıp dekoksiyon yöntemiyle kaynatılan galleri yörede kobalak olarak adlandırılıp, koyu sarı bir renk vermede kullanılmaktadır [XXIII(45,46,47), XVIII(58), XVII(70,71), I(91,95)].

Kullanım amacı 2: Ağacın kurumuş dalları yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş dalları yakacak olarak kullanılır [XVI(1), XXI(2,4), XXXV(7,8,9), XXIV(11), XXVII(12,13), XXVIII(15), XLI(100), XXII(20,23), III(32), XIX(34), XXXIV(36), XXV(37,38), II(55), XV(43), XXIII(45,46,47,48), XXXIX(49,51), IV(54), XVII(70,71), XIV(98)].

Kullanım amacı 3: Ağacın keresteleri evlerin inşaatında kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Ağaçtan elde edilen keresteler evlerin inşaatında kullanılmaktadır [XXIII(48)].

4.1.55. *Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. (Gözlem) (Kökçü.95)

Familya: Fagaceae

Türkçe adı: Pelit ağacı

Yöresel adı: Meşe palamudu

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi amaçlı şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Meyvesinden dekoksiyon olarak elde edilen çayı şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XLI(100)].

4.1.56. *Pelargonium* sp.

Şekil 4.49. *Pelargonium* sp. (Kökçü.79)

Familya: Geraniaceae

Türkçe adı: Sardunya

Yöresel adı: Sardunya

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı veya yaprakları.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı sinirsel rahatsızlıklarda uykuyu kolaylaştırmak için kullanılır.

Kullanım reçetesi 1: Sinirsel rahatsızlıkları sebebiyle uyuyamayan kişilerin rahat uyuyabilmeleri için odalarında tutulur [XXVIII(14)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı yaralar için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Ezilerek lapa haline getirilen yaprağı yaraları iyileştirmek amacıyla kullanılmaktadır [XXVIII(14)].

4.1.57. *Hypericum perforatum* L.

Şekil 4.50. *Hypericum perforatum* (Kökçü.16)

Familya: Hypericaceae

Türkçe adı: Kantaron

Yöresel adı: Kantaron [XVI, XXVII, VIII, II, XXXIX, XXI, XXXVI, XXXII, XLI, IX, XXX, XVI, XVIII, VI, XLII, VII], Sarı kantaron [XXXVI].

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Çiçek, toprak üstü kısımlar.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, mide ağrılarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle elde edilen çay, her sabah aç karnına bir bardak içilerek mide ağrılarına iyi geldiğini belirtmişlerdir [XVI(1), XXVII(13), VIII(17), II(55), XXXIX(49,52), XXXVI(65), VI(88,89), XLII, VII(79)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı kabızlık tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: İnfüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı kabızlık tedavisinde kullanılır [XXI(3)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, mide kanserine karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Bir çay kaşığı kurumuş çiçekleri, her sabah aç karnına bir su bardağı kadar suyla birlikte yutulduğunda mide kanserine iyi geldiğinden bahsetmişlerdir [XXI(3)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, şeker hastalığında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: İnfüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı şekeri düşürmek için kullanılır [XXVIII(14)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, ağrılarda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Zeytin yağ içerisinde atılan kurutulmuş kantaron 40 gün karanlıkta bekletildikten sonra ağrılı kısımlara haricen sürülerek, ağrılara karşı kullanılmaktadır [VIII(16), XXXII(39,40)].

Kullanım amacı 6: Tıbbi amaçlı olarak, yanıklar için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Zeytin yağ içerisinde atılan kurutulmuş kantaron 20 gün bekletildikten sonra, yanıklara haricen sürülerek yanıklara karşı kullanılmaktadır [XLII].

Kullanım amacı 7: Tıbbi amaçlı romatizma ağrıları için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Papatya, ısırgan otu ve kantaron bitkilerinin toprak üstü kısımlarının kurutulması ve infüzyon yöntemiyle çayının hazırlanarak içilmesi ile, romatizma ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XXXII(39)].

Kullanım amacı 8: Tıbbi amaçlı olarak, egzama rahatsızlığında kullanılır.

Kullanım reçetesi 8: Kaynatılan suya atılan kantaron, lapa halinde haricen egzamalı yerin üzerine sürülerek egzamaya karşı kullanılmaktadır [XXXII(39)].

Kullanım amacı 9: Tıbbi amaçlı olarak, yaralara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 9: Zeytin yağ içerisinde atılan kurutulmuş kantaron 1 ay karanlıkta bekletildikten sonra yaralara karşı haricen kullanılmaktadır [XXXII(40), IX(85,86)].

Kullanım amacı 10: Tıbbi amaçlı olarak, yaralara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 10: Toprak üstü organları dövülerek ezildikten sonar dekoksiyon yöntemiyle lapa haline getirilir ve yaralara karşı haricen kullanılır [XV(42,43,44), XXIII(46)].

Kullanım amacı 11: Sivilceler için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Zeytin yağ içerisinde atılan kantaron 3 ay karanlıkta bekletildikten sonra süzülür ve sivilceler için haricen kullanılır [XXX(26,27)].

Kullanım amacı 12: Tıbbi amaçlı olarak, hemoroid hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 12: Zeytin yağ içerisinde atılan kantaron 1 ay karanlıkta bekletildikten sonra hemoroide karşı haricen sürülerek kullanılmaktadır [XXXII(39)].

Kullanım amacı 13: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 13: Kurutulmuş toprak üstü organlarının dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır [XVIII(56,57)].

Kullanım amacı 14: Cildi güzelleştirmek için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 14: Zeytin yağ içerisinde atılan taze kantaron otu 10 gün bekletildikten sonra cilde haricen sürülerek cildi güzelleştirme amacıyla kullanılmaktadır [XXXVI(67,68)].

Kullanım amacı 15: Tıbbi amaçlı olarak, nefes darlığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 15: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı nefes darlığına karşı kullanılır [XVII].

4.1.58. *Juglans regia* L.

Şekil 4.51. *Juglans regia* (Kökçü.9)

Familya: Juglandaceae

Türkçe adı: Ceviz

Yöresel adı: Ceviz [XVI, XXI, XXXIV, XXV, XV, XXIII, XXX, XVIII, XXXIII, XXXV, XXIV, XXVII, XXVIII, XLI, XIX, XX, XLII, X, VII, XIV, XIII], Koz [XVII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Boya, Yakacak, El işi ve gündelik eşya yapımı

Kullanılan kısım: Çiçek, meyve, dal veya gövde.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri tatlılara katılarak veya kuruyemiş şeklinde yenilerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXXIII(6), XXXV(8,9), XXIV(11), XXVII(12), XXVIII(15), XLI(100), XIX(34), XX(64), XLII, X(Gözlem), VII(77,79,80), XIV(98), XIII(81)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, egzama hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyveleri, yöresel adıyla mayasıl olarak adlandırılan egzama hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, temre hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Az miktardaki ceviz meyvesinin dışındaki yeşil kabuk rendelenir, içerisine çok az miktarda tuzlu balık, göz taşı ve kükürt konulup karıştırılarak bir karışım oluşturulur. Oluşturulan karışım temre denilen rahatsızlığa karşı kullanılır. Oluşan karışım kına gibi bağlanır ve hastalıklı olan kısım bir zaman sonra su toplayarak siyah bir deri şeklinde patlar [XXV(37)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, öksürüğe karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, öksürüğe karşı kullanılmaktadır [XXX(26), XXXIV(35), XIX(34)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, boğaz ağrısına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurumuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, boğaz ağrısına karşı kullanılmaktadır [XVIII(58)].

Kullanım amacı 6: Bitki boya bitkisi olarak saçı boyamak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Yaprakları dekoksiyon yöntemiyle kaynatıldıktan sonra soğuması beklenir ve durulama suyu, saça güçlendirici olarak ve saça kızılımsı renk vermek için kullanılır. Aynı zamanda meyvenin dış yeşil renkli kabuğu dövülerek lapa haline getirilip, saça kına şeklinde yakılırarak saça kızıl rengi verir [XVI, XXI].

Kullanım amacı 7: Bitki boya bitkisi olarak, iplik boyamada kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Ağacın yaprakları yarım saat kaynatıldıktan sonra boyanmak istenen iplikler içine atılarak boyanır [XXIII(48)].

Kullanım amacı 8: Bitki boya bitkisi olarak kullanılmakta ve sarı renk elde edilmektedir.

Kullanım reçetesi 8: Kurumuş çiçekleri öğütülerek, sarı renk elde etmek amacıyla kullanılmaktadır [XXIII(48)].

Kullanım amacı 9: Bitki kına yapımında kullanılır.

Kullanım reçetesi 9: Yaprakları kınaya katılarak, kınanın daha güzel bir renkte olması için boya olarak kullanılmaktadır [XXXIV(35)].

Kullanım amacı 10: Bitki yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 10: Hem kendisi hem meyvelerinin kuru kabukları yakacak olarak kullanılır [XVI(1), XXXV(7,8), XXI(2)].

Kullanım amacı 11: Ağacın kerestesi sandık yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Cevizin kerestesinden kıymetli eşyaların saklanabilmesi için sandık yapılmaktadır [XV(42,44)].

4.1.59. *Lavandula angustifolia* Mill. (Gözlem) (Kökçü.6)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Lavanta

Yöresel adı: Lavanta [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı veya çiçekleri.

Kullanım amacı 1: Uykusuzluğa karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, uykusuzluk için kullanılmaktadır [XVI(1), XXV(37)].

Kullanım amacı 2: Bitki, süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bahçelerine lavanta yetiştiren yöre halkı bu bitkiyi süs bitkisi olarak kullanmaktadır [XVI(1)].

4.1.60. *Lavandula stoechas* L.

Şekil 4.52. *Lavandula stoechas* (Kökçü.125)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Karabaş

Yöresel adı: Karabaş otu [XXIII, XXXVI, XLII, XVII, XII, VII]

Kullanım amaçları: Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı ağrılara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, ağrıları geçirmek amacıyla kullanılmaktadır [XXIII(47)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, mide hastalıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXVI(65,67)].

Kullanım amacı 3: Sakinleştirici olarak, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı sakinleştirici olarak kullanılmaktadır [XXXVI(67), XLII].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı damar açıcı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı damar açıcı olarak kullanılmaktadır [XXXVI(67)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, kalp rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, kalp rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXVI(65,66,67), XLII].

Kullanım amacı 6: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XVII(70), XII(74), VII(79)].

4.1.61. *Melissa officinalis* L.

Şekil 4.53. *Melissa officinalis* (Kökçü.118)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Oğulotu

Yöresel adı: Oğul otu [XXV, XV, XXIII, VI, XXXIX, XX, XVII], Melisa [XXXII].

Kullanım amaçları: Tıbbi, Arıcılık.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, uykusuzluğa karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü sürgünlerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, uykusuzluk için kullanılmaktadır [XXXII(39,40), XXXIX(52), XX(63)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Toprak üstü sürgünlerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [VI(87,88), XLII].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı tarafından, arıların kovanı sarması için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Arıları oğul olarak tutup kovanda kalmalarını sağlamak için, tahtaya sürülerek arıcılıkta kullanılmaktadır [XXV(37), XV(42,44), XXIII(48), XXXIX(52), XVII(69,70), VI(89)].

4.1.62. *Mentha longifolia* subsp. *typhoides* (Briq.) Harley (Kökçü.71)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Dere nanesi

Yöresel adı: Nane [XXIV, XV], Kır çayı [XVIII]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Baharat olarak gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş yaprakları, çorbalara katılarak baharat olarak kullanılır [XXIV(10,11), XVIII(56,57)].

Kullanım amacı 2: Gıda (çay)

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş yapraklarından limon kabuğuyla birlikte dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, mide bulantılarına karşı kullanılmaktadır [XXIV(11), XV(42)].

4.1.63. *Mentha* x *piperita* L.

Şekil 4.54. *Mentha* x *piperita* (Kökçü.52)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Nane

Yöresel adı: Nane [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Çorbalara baharat olarak katılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş yaprakları çorbalara katılarak baharat olarak kullanılır [XXI(3,4), XXIV(11), XXVII(12,13), VIII(16,17), XL(19), XXII(20,23), XXX(26,27), III(31), XXXIV(35), XXV(37,38), XV(42,44), XXIII(45,46,47,48), IV(53), XVIII(56,57), XX(63), XVII(71), VII(77,79), XIV(96,97)].

Kullanım amacı 2: Mide bulantısı ve mide ağrısına karşı tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş yapraklarından limon kabuğuyla birlikte dekoksiyon yöntemiyle yapılan çayı, mide bulantısına ve mide ağrısına karşı kullanılmaktadır [XXIV(10,11), XIX(34), IX(84,85), VII(77,78,79)].

Kullanım amacı 3: Kusmaya karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş yapraklarından limon kabuğuyla birlikte dekoksiyon yöntemiyle yapılan çayı, kusmaya karşı kullanılır [XIX(34)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurutulmuş yapraklarından limon kabuğuyla birlikte dekoksiyon yöntemiyle yapılan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılır [XXIV(10), XXI(3,4), XXX(26,27), XIX(34), XXXIV(35), IX(85,86), XIII(81)].

4.1.64. *Ocimum basilicum* L. (Gözlem) (Kökçü.74)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Fesleğen

Yöresel adı: Fesleğen [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Süs bitkisi, Haşerelere karşı koruma.

Kullanılan kısım: Yaprak veya bitkinin tamamı.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, çorbalara baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş yaprakları çorbalara katılarak baharat olarak kullanılır [XXIV(10), XXVII(12,13), XXVIII(14), XXII(22,23), XV(42), XII(73)].

Kullanım amacı 2: Gıda amaçlı olarak, hoş tat ve koku vermesi için pekmezde kullanılır.

Kullanım reçetesi 2: Üzüm pekmezinin yapımı sırasında güzel koku vermesi için katılır [XXII(20), XXX(24,26,27)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı fesleğeni süs bitkisi olarak kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yöre halkı fesleğeni balkonlarında veya bahçelerinde süs bitkisi olarak kullanmaktadır [XXV(38), XV(42,44)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı haşereleri uzak tutmak amacıyla kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Yöre halkı sivrisinekleri uzak tutmak amacıyla haşerelere karşı evlerinde bulundurmaktadır [XXV(37,38)].

4.1.65. *Origanum majorana* L.

Şekil 4.55. *Origanum majorana* (Kökçü.116)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Mercanköşk

Yöresel adı: Mercanköşk [XXXIV], Yer kekiği [XVII].

Kullanım amaçları: Gıda, tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak, toprak üstü kısımları.

Kullanım amacı 1: Bitkinin çayı, gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü gövdelerinden infüzyon yöntemiyle elde edilen çayı içilerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVII(71)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, mide bulantısına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş bitkinin yapraklarından infüzyon yöntemiyle elde edilen çayı, mide bulantısı için kullanılmaktadır [XXXIV(35,36)].

4.1.66. *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* (Link). Ietsw.

Şekil 4.56. *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* (Kökçü.133)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Kara mercan

Yöresel adı: Kekik, Güve otu [XVIII, XVII, VI, XXXVIII, XXV, XXIII, XX, XII, XXXIV, XXVII, XXIV, XXVIII, XIX, IV, XXXIII, V, III, XXXIX, IX, XLII, VII, XIV], Bayır kekiği [III], Kara ot [XLI], Dağ kekiği [XV].

Kullanım amaçları: Gıda, Gıdada bozulmayı önleme, Tıbbi, Arıcılık, Haşerelere karşı

Kullanılan kısım: Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek.

Kullanım amacı 1: Yemeklerde baharat olarak kullanılan Kara Mercan gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Gölgede kurutulup kıyılmış olan toprak üstü kısımları et yemeklerine baharat olarak katılır [XXVIII(14), XXXIII(6), V(Gözlem), XXII(20,21), III(31), XIX(34), XXXIV(35), XXV(37,38), XV(42,44), XXXIX(50,52), XXXVIII(59, 61,62), XX(63), XVII(69,70), XII(74), XXXI(82,83), IX(86), XLII(90), VII(75,76,77,79), XIV(97,98)].

Kullanım amacı 2: **"**Kak" adı verilen kurutulmuş meyvelerin bozulmalarını önlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Dilimlendikten sonra kurutulan meyveler "kak" olarak adlandırılmaktadır. Meyveleri dilimleyip dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan "kak" Kara Mercan suyuna batırdıktan sonra kurutarak bozulmaları engellenir [XV(43,44), IV(54), XVII (69,72)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş Kara Mercanın infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(14,15), XIX(34), XXXIV(36)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, diş eti hastalıklarında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş Kara Mercan'ının infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, dişte tutularak diş eti hastalıklarında mikrobu kırmak için kullanılmaktadır [XVII(69,71), XXIV(11), XXVII(12), VI(88)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, diş ağrılarında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurumuş Kara Mercan'ının dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, dişte tutularak diş ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XVIII(56,57), VI(88)].

Kullanım amacı 6: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurutulmuş Kara Mercan'ın infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXIV(35,36), XXV(37,38), XVII(69,70,71,72)].

Kullanım amacı 7: Arı sokmasında tedavi edici özelliğiyle, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Yaprakları taze iken arı sokmasına karşı kullanılmaktadır [VI(88,89)].

Kullanım amacı 8: Yöre halkı arıcılıkta Kara Mercan bitkisini tercih etmektedir.

Kullanım reçetesi 8: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının tercih ettiği yerlerde Kara Mercan'da yer almaktadır [XLI(100)].

Kullanım amacı 9: Gıda veya eşyaların haşerelere karşı korunması için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 9: Sandıklarındaki eşyaların veya buğdayların arasına güvelerin gelmesini engellemek amacıyla konulan Kara Mercan kullanılmakta olup, çoğu yerde "Güve Otu" isminide bu sebeple almıştır [XXVIII(14,15), XXV(37,38), XV(42,43,44), XXIII(44,45,46,47,48), XX(63 ,64), XII(73,74)].

4.1.67. *Rosmarinus officinalis* L.

Şekil 4.57. *Rosmarinus officinalis* (Kökçü.111)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Biberiye

Yöresel adı: Biberiye [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak, toprak üstü organlar.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, yemeklere baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş olan bitkinin yaprakları, et yemeklerine baharat olarak katılmaktadır [XXX(24,27), XX(63)].

Kullanım amacı 2: Sakinleştirici ve uyku getirici olarak, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Çiçekli veya çiçeksiz dallarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çay, gece yatmadan önce 1 bardak içilerek sakinleştirici veya uyku getirici olarak kullanılmaktadır [XVI(1)].

Kullanım amacı 3: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Çiçekli veya çiçeksiz dallarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır [XVI(1), XXX(24,26,27), XXXIV(35), XV(42,43,44), XX(63)].

Kullanım amacı 4: Şeker hastalığına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş çiçekli veya çiçeksiz dallarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXX(24,28)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak kolesterol düşürücü olarak, karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurumuş çiçekli veya çiçeksiz dallarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, kolestrole karşı kullanılmaktadır [XXX(24,25,28)].

4.1.68. *Salvia officinalis* L.

Şekil 4.58. *Salvia officinalis* (Kökçü.48)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Adaçayı

Yöresel adı: Adaçayı [XXI, III, XXXIV, XV, XVIII, XLI, XXXVI, XXII, XXX, XXXVIII], Centaze [V].

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXI(3,4), V(Gözlem), III(30,31,32), XXXIV(36), XV(42,44), XVIII(58), XII(74)].

Kullanım reçetesi 2: Ada çayı, ıhlamur, tarçın, çibriska ve limonla birlikte hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXX(26,27,28) XXXVIII(60,61)].

Kullanım reçetesi 3: Ada çayı, elma yaprağı, ayva yaprağı ve limon kabuğu ile birlikte dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan kış çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XLI(100)].

Kullanım amacı 2: Baş ağrılarını hafifletmek için, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, baş ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XXXVI(66)].

Kullanım amacı 3: El terlemesini önlemek için, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı el terlemesine karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, kabızlığa karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı kabızlığa karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 5: Tıbbi amaçlı olarak, damar tıkanıklıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Toprak üstü organlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, damar tıkanıklıklarına karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

4.1.69. *Salvia tomentosa* Mill. (Kökçü.132)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Şalba

Yöresel adı: Hoşapla [XXXIX, XXX, XVIII], Mor şapka [IV], Moşapla [XXXVI]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Bitkiden elde edilen çay gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Yapraklarından infüzyon yöntemi ile yapılan çayı içilerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXXVI(66,67)].

Kullanım amacı 2: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yapraklarından infüzyon yöntemi ile yapılan çayı soğuk algınlıklarına karşı kullanılır [XXXIX(51,52), IV(54), XXX(26,27), XVIII(56,57), XX(63)].

4.1.70. *Satureja* sp.

Şekil 4.59. *Satureja* sp. (Kökçü.72)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Çibriska

Yöresel adı: Dere otu [XXIV], Dere Çayı [XXVIII], Centaze [V], Goru çayı [XVIII, XV], Kır çayı [XXXVIII], Cibriska [XXXVI], Çibriska [VII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları, yaprak.

Kullanım amacı 1: Bitkiden elde edilen çay gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Sabahları kahvaltıda çay olarak tüketilmektedir [XXIV(11)].

Kullanım amacı 2: Yemeklere baharat olarak katılan Çibriska gıda amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş yaprakları ufalanarak yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır [XXXVI(65, 68), XII(73), VII(75,76,78,79,)].

Kullanım amacı 3: Turşulara katılarak güzel koku veya tat vermesi için gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yapılan turşulara katılan Çibriska güzel koku vermesi için kullanılmaktadır [VII(77,78,79)].

Kullanım amacı 4: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Demet şeklinde bağlanıp kurutulan bu bitkinin üçte bir bölümünü dekoksiyon yöntemiyle 20 dk kaynattıktan sonra ilk suyu dökülerek, ikinci suyun tamamı içilen Çibriska soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXIV(10), XV(42 b,43,44 b)].

Kullanım amacı 5: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş toprak üstü kısımları dekoksiyon veya infüzyon yöntemiyle hazırlanarak çayın veya ıhlamurun içine atılarak, soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(14), VIII(16,17), XXXII(40), XVIII(56,57,58)].

Kullanım amacı 6: Öksürüğü hafifletmek için kullanılan Çibriska tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurutulmuş toprak üstü kısımları infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı üzerine karabiber eklenerek, sabah akşam 2 çay bardağı kadar tüketilerek öksürüğe karşı kullanılmaktadır [XXXII(40)].

Kullanım amacı 7: Boğaz ağrılarına karşı tıbbi amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 7: Kurutulmuş toprak üstü kısımları dekoksiyon veya infüzyon yöntemiyle hazırlanarak çayın veya ıhlamurun içine atılarak boğaz ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XVIII(56,57)].

4.1.71. *Sideritis trojana* Bornm. (ENDEMİK)

Şekil 4.60. *Sideritis trojana* tanık örneği (Kökçü.135)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Sarıkız çayı

Yöresel adı: Koru çayı [XVIII, XXXIII], Goru çayı [XLI, XXXIX], Dere çayı [II].

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü gövdelerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [VIII(16,18), II(55), V(Gözlem), XVIII(58), II(55), XLI(100), XXXIX(50,52)].

Kullanım amacı 2: Cilt bakımı için tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Toprak üstü gövdelerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı cildi güzelleştirmek için kullanılmaktadır [XXXIII(6)].

Kullanım amacı 3: Mide ağrılarına karşı tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Toprak üstü gövdelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı mide ağrılarına karşı kullanılır [XXXIII(6)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Toprak üstü gövdelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır [XXXIII(6)].

4.1.72. *Thymus longicaulis* C.Presl (Gözlem) (Kökçü.146)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Dağ kekiği

Yöresel adı: Dağ kekiği [VI, VII, XXXVI], Orman kekiği [I]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Yemeklere baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş yaprakları yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır [XXXVI(65,68), VI(87,88), I(91,92,93,95)].

Kullanım amacı 2: Soğuk algınlıklara karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş yapraklarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [I(91,92,95), VII(75,76,77)].

4.1.73. *Thymus zygioides* Griseb.

Şekil 4.61. *Thymus zygioides* (Kökçü.82)

Familya: Lamiaceae

Türkçe adı: Bodur kekiği

Yöresel adı: Gök dağ kekiği [XXVIII], Taş kekiği [VIII], Bayır kekiği [III], Daş kekiği [XXIII], Gır kekiği, Kır çayı [XXXVIII]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları, yaprak.

Kullanım amacı 1: Çayın içinde güzel tat vermesi için kullanılan bodur kekiği, gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş kekik, aroma katması için siyah çayın içerisine atılır [VIII(16,17), XXX(26,27), XXXIX(49,52), XIV(96,97,98)].

Kullanım amacı 2: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçla olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş kekiğin infüzyon yöntemiyle yapılan çayı soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır [XXVIII(15), XIX(34), XXIII(44,47), XII(73,74), VI(87), VII(76, 80), XIV(96,98)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş kekiğin infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır [XXVIII(15), III(30,31)].

Kullanım amacı 4: Mide ağrılarına karşı tıbbi amaçla olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurutulmuş kekiğin infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, mide ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(14), XXX(24,26)].

Kullanım amacı 5: Nefesi açmak için tıbbi amaçla olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş kekiğin infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, soğuk bir şekilde içildiğinde nefesi açmak için kullanılır [XXIII(48)].

Kullanım amacı 6: Boğaz ağrısına karşı tıbbi amaçla olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurutulmuş kekiğin infüzyon yöntemiyle yapılan çayı, boğaz ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XXXVIII(61)].

4.1.74. *Laurus nobilis* L.

Şekil 4.62. *Laurus nobilis* (Kökçü.120)

Familya: Lauraceae

Türkçe adı: Defne

Yöresel adı: Defne [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Haşerelere karşı koruma.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Yemeklere güzel koku ve tat vermesi için gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Balık veya et yemekleri pişirilirken güzel koku ve tat vermesi için taze yaprakları kullanılır [XXV(37), XXXVIII(59), XVII(70,72)].

Kullanım amacı 2: Zeytine güzel koku ve tat vermesi için gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Zeytinler toplandıktan sonra içerisine bir miktar defne yaprağı katılarak saklanır [XXV(38)].

Kullanım amacı 3: Kurutulan incir meyvesini haşerelerden korumak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulan incir meyvelerine kurtların gelmemesi, bozulmaması için aralarına defne yaprağı yerleştirilir [XVII(69,72)].

4.1.75. *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr

Şekil 4.63. *Tulipa orphanidea* (Kökçü.60)

Familya: Liliaceae

Türkçe adı: Doğandili

Yöresel adı: Lale [XXXV, XXIII], Dağ lalesi [XII, XIV]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Çiçek veya bitkinin tamamı

Kullanım amacı 1: İltihaplara karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Dövülerek bacaklara sarılan çiçeği, iltihaba karşı kullanılır [XXXV(7,8,9), XXIII(47)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı Doğandili'ni süs bikisi olarak kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Doğadan aldıkları Doğandili'ni bahçelerinde yetiştiren yöre halkı süs amaçlı kullanmaktadır [XII(73), X(Gözlem), XIV(96)].

4.1.76. *Punica granatum* L.

Şekil 4.64. *Punica granatum* (Kökçü.17)

Familya: Lythraceae

Türkçe adı: Nar

Yöresel adı: Nar [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir]

Kullanım amaçları: Gıda, Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Tohum veya bitkinin tamamı

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Nar tohumları doğrudan yenilerek gıda amaçlı kullanılır [XVI(1), XXIX(5), XXVII(13)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yöre halkı Nar'ın çiçeklerinin güzel durduğunu söyleyerek süs amaçlı bahçelerinde bulundurmaktadırlar [XVI(1), XXXIII(6), XXVII(12,13)].

4.1.77. *Alcea pallida* (Willd.) Waldst. & Kit.

Şekil 4.65. *Alcea pallida* (Kökçü.38)

Familya: Malvaceae

Türkçe adı: Gülhatmi, Gülfatma

Yöresel adı: Gülfatme [XXI, XXXIII], Fatmegül [XXVII, XXIV,XXXV], Fatmagül [XXX, XIX], Gül Hatmi [XVII, VI]

Kullanım amaçları: Tıbbi, Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları, çiçek, bitkinin tamamı.

Kullanım amacı 1: Astım hastalığına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Toprak üstü organları kurutulup, sütle kaynatılıp içildiğinde astıma iyi geldiğinden bahsedilmektedir [XXI(3,4)].

Kullanım amacı 2: Öksürüğü hafifletmek için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş çiçekleri, yarım bardak süt ile kaynatıp içilerek öksürüğe karşı kullanılmaktadır [XVII(69)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [VI(88,89)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı bitkiyi süs amaçlı kullanmaktadırlar.

Kullanım reçetesi 4: Yöre halkı evlerinin bahçelerine süs amaçlı ekmişlerdir [XXI(3), XXIX(5), XXXIII(6), XXXV(9), XXIV(10), XXVII(12), XIX(34)].

4.1.78. *Malva sylvestris* L.

Şekil 4.66. *Malva sylvestris* (Kökçü.53)

Familya: Malvaceae

Türkçe adı: Ebegümeci

Yöresel adı: Ebegümeci [XXI], Develik [XXIII], Deve otu [XV, XXXIX], Ebe gömeci [XIV]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Hayvancılık.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organlar

Kullanım amacı 1: Yapraklarından sarma yapılarak gıda amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yapraklarından sarma yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXI(3), XXXIII(6), XXXV(7,), XL(19), XXX(26,27) XXV(37), II(55), XLI(100), XXIII(47), XXXIX(49), IV(54), XVIII(57), XX(6), XXXVI(67), XII(73), I(91), XIV(96,98)].

Kullanım amacı 2: Yemek yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Yaprak ve gövdesinden yemek yapılır [XXVII(13), XXVIII(14), VIII(16,17), IV(53), XVIII(56,57), XVII(72)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Toprak üstü kısımlarından infüzyon yöntemiyle hazırlanan bir çay, her gün bir bardak içilerek, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır[XXI(4), XL(19)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, iltihabı kurutmada kullanılır.

Kullanım reçetesi 4: Haşlanarak haricen iltihaplı yerin üzerine bağlanan lapasının iltihabı kuruttuğu belirtilmektedir [XXI(4)].

Kullanım amacı 5: Tıbbı amaçlı olarak, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı günde bir bardak olmak üzere, soğuk algınlığına karşı kullanılır [XXVIII(15)].

Kullanım amacı 6: Egzamaya karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kurutulmuş ebegümeci çiçekleri, ısırgan otu ve labadanın infüzyon yöntemiyle hazırlanan karışık çayı egzamaya karşı kullanılır [XXXII(39,41)].

Kullanım amacı 7: Öksürüğü hafifletmek için tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Çiçeklerinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, öksürüğe karşı kullanılır [XXXIV(35,36)].

Kullanım amacı 8: Kümes hayvanlarına yem olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Yöre halkı tavuklarına ve hindilerine meyvelerini yem olarak kullanmaktadır [XV(42,44)].

4.1.79. *Tilia tomentosa* Moench

Şekil 4.67. *Tilia tomentosa* (Kökçü.143)

Familya: Malvaceae

Türkçe adı: Gümüşi ıhlamur

Yöresel adı: Ihlamur [Kulanılan diğer yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir], Lippa [IX]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, İnanç.

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı 1: Bitkiden elde edilen çayı gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Çiçek ve brakte dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, siyah çayın yerine kullanılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXXI(82), IX(84,86), I(93,94)].

Kullanım amacı 2: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Çiçekleri toplama zamanlarına uygun zamanlarda toplanıp, kurutulur. Kurumuş çiçekler infüzyon yöntemiyle çay gibi hazırlanarak soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı kullanılır [XVI(1), XXVII(13), XXVIII(14,15), XXII(20,21,22), XXX(24,25,26,27,28), III(30,32), XIX(34), XXXIV(35,36), XXV(37,38), II(55), XV(42,43), XXIII(44,45,46,48), XXXIX(49,51,52), IV(53), XVIII(56,58), XXXVIII(59,60,62), XX(63,64), XXXVI(66,67,68), XVII(69,70,72), XII(73,74), XXXI(82,83), VII(78,79,80), XIV(96,97,98)].

Kullanım amacı 3: Mideyi rahatlatmak ve mide ağrılarını gidermek için kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş çiçekleri ve brakteleri infüzyon yöntemiyle çay halinde mideyi rahatlatmak ve mide ağrılarını gidermek için kullanılmaktadır[XVI(1), XXI(3,4), XXIX(5), XXXIII(6), XXXV(7,8), XXIV(10,11)].

Kullanım amacı 4: Boğaz ağrılarına karşı tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Brakte ve çiçeklerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çay, boğaz ağrısı ve öksürüğe karşı kullanılmaktadır [VIII(16,17), XXII(20,22,23), XXXIX(49,51)].

Kullanım amacı 5: Bitkinin her derde deva olduğu düşünülerek çaresiz olduğunu düşündükleri hastalıklara karşı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 5: Yörenin halkı, ıhlamurun her derde deva olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle cami bahçesinde yer alan ıhlamur ağacı dualı olduğu kabul edilerek, dini yönden etkili olduğu düşünülmekte ve çaresiz olduğunu düşündükleri hastalıklara karşı infüzyon yöntemiyle çiçeklerinden hazırladıkları çayı bol bol tüketmektedirler [XVI(1), I(94)].

4.1.80. *Melia azedarach* L. (Gözlem) (Kökçü.22)

Familya: Meliaceae

Türkçe adı: Tesbih ağacı

Yöresel adı: Tesbih ağacı [XVI, XXI, XXII, II, XLI], Tespik ağacı [I]

Kullanım amaçları: Yakacak, El işi ve gündelik eşya yapımı.

Kullanılan kısım: Dalları ve meyveleri

Kullanım amacı 1: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş dalları yakacak olarak kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,4), XXII(22), II(55), I(92)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından tesbih yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyveleri tesbih yapımında kullanılmaktadır [XVI(1), XLI(100)].

4.1.81. *Ficus carica* L.

Şekil 4.68. *Ficus carica* (Kökçü.8)

Familya: Moraceae

Türkçe adı: İncir

Yöresel adı: İncir [Kulanılan diğer yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir], Yemiş [I, IX], Smokla [IX]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak, meyve.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri taze veya kurutulmuş olarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXI(2,3,4), XXIX(5), XXXIII(6), XXXV(7,8,9), XXIV(10,11), XXVII(12,13), VIII(17,18), XXX(24,26,28), IX(84,85,86), I(91,92,93), XIV(96, 97,98)].

Kullanım amacı 2: Hemoroid tedavisinde tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yaprağından infüzyon yöntemiyle elde edilen çay, hemoroid tedavisinde kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 3: Cildi güzelleştirmek için tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yaprağından infüzyon yöntemiyle özüt hazırlanırken, buharı yüze tutularak cildi güzelleştirmede kullanılmaktadır [XXI(3)].

Kullanım amacı 4: Kaşınmalara karşı tıbbi amaçla olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Meyvesi koparıldıktan sonra ortaya çıkan sütü, kaşıntıya karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 5: Arı sokmalarında, tedavi edici olarak tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Meyvesi koparıldıktan sonra ortaya çıkan sütü, böcek sokmalarına karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 6: Diş ağrısına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Meyvesi koparıldıktan sonra ortaya çıkan sütü, diş ağrısına karşı kullanılmaktadır [XV(42,44)].

Kullanım amacı 7: İştahsızlık durumlarında tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Kurutulan meyveleri iştahsızlık için kullanılmaktadır [XXXIX(52)].

Kullanım amacı 8: Kesiklere karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Meyvesi koparıldıktan sonra ortaya çıkan sütü, kesik yaralarına karşı kullanılmaktadır [XVII(69,70,71,72)].

4.1.82. *Ficus carica* subsp. *rupestris* (Hausskn.) Browicz

Şekil 4.69. *Ficus carica* subsp. *rupestris* (Kökçü.84)

Familya: Moraceae

Türkçe adı: İt inciri

Yöresel adı: Deli incir [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmamış meyvelerinden reçel yapılmaktadır [XXVIII(14), VIII(16,17), XV(42,44), XXIII(45,46), IV(53), VII(77,78,79)].

Kullanım amacı 2: Kalp rahatsızlıklarına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Olgunlaşmamış meyveleri yenerek, kalp ve tansiyon hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(15)].

4.1.83. *Morus alba* L.

Şekil 4.70. *Morus alba* (Kökçü.21)

Familya: Moraceae

Türkçe adı: Ak dut

Yöresel adı: Dut [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, El işi ve gündelik eşya yapımıyla gölgelik yapmada.

Kullanılan kısım: Yaprak, meyve.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri taze olarak tüketilir veya kurutulmuş meyvelerinden reçel yapılarak gıda amaçlı tüketilebilir [XVI(1), XXI(2), XXXV(7,9), XXVII(13), VIII(17,18), XXIII(45,46,48), VII(75,76,77,78,79,80)].

Kullanım amacı 2: Egzama hastalığına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulan meyvesi az miktardaki sıcak suyla ezilerek egzama üzerine kapatılır [XXI(4)].

Kullanım amacı 3: Yara ve kesiklerde tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yaprakları yara veya kesiklerin üzerine yerleştirilerek yara veya kesiklerin iyileştirilmesinde kullanılmaktadır [XII(73,74)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı evlerinde dut ağacını yetiştirerek, gölge oluşturmak için kullanmaktadırlar.

Kullanım reçetesi 4: Evinin bahçelerinde dut ağaçlarına yer veren yöre halkı, evlerinin avlusunda gölge oluşturmak amacıyla kullanmaktadır [XXX(24,25,28)].

4.1.84. *Morus nigra* L.

Şekil 4.71. *Morus nigra* (Kökçü.68)

Familya: Moraceae

Türkçe adı: Kara dut

Yöresel adı: Dut [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulan meyveleri, yenerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XXIV(10,11), I(95)].

Kullanım amacı 2: Meyvelerinden pekmez yapılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden pekmez yapılmaktadır [XXIV(10,11), IX(84,85)].

Kullanım amacı 3: Meyveleri gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmetedir [XVI(1), XXXIII(6)].

4.1.85. *Fraxinus ornus* L.

Şekil 4.72. *Fraxinus ornus* (Kökçü.128)

Familya: Oleaceae

Türkçe adı: Çiçekli dişbudak

Yöresel adı: Dışbudak ağacı [XXXIX, XII,VI, I, VII, XIV], Yassen [IX]

Kullanım amaçları: Boya, Hayvancılık, El işi ve gündelik eşya yapımı**.**

Kullanılan kısım: Ağaç kabukları, dal veya gövde.

Kullanım amacı 1: Ağacın kabukları siyah boya elde etmek için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Ağacın kabukları yarım saat kaynatıldıktan sonra boyanmak istenen iplikler içine atılarak, siyah boya elde edilir [VI(89), I(92,93)].

Kullanım amacı 2: Kümes hayvanlarını hastalıklardan korunması için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Tavuklar hasta olmasın diye ağacın kabuğu, tavukların içtiği suya karıştırılmaktadır [VI(87)].

Kullanım amacı 3: Balta sapı ya da kürek yapımında kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Gövde veya dallarından balta sapı ya da kürek sapı yapımında kullanılmaktadır [XXXIX(49,50,), XII(73), IX(86), VI(87), VII(75,78,80), XIV(96)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı tarafından düdük yapılan çiçekli dişbudak ağacı, el işi malzeme yapımında kullanılır.

Kullanım reçetesi 4: Gövde veya dalları düdük yapımında kullanılmaktadır [VI(88)].

Kullanım amacı 5: Ağaç, çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Gövde veya dalları çit yapımında kullanılmaktadır [IX(84,86)].

4.1.86. *Olea europaea* L.

Şekil 4.73. *Olea europaea* (Kökçü.12)

Familya: Oleaceae

Türkçe adı: Zeytin

Yöresel adı: Zeytin [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Yakacak.

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak, dal veya gövde.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXVIII(14,15), III(30), XVII(69,71,72)].

Kullanım amacı 2: Meyvelerinde yemek yağı eldesiyle, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Olgunlaşmış meyvelerinden yağ elde edilir [XVI(1)].

Kullanım amacı 3: Bitkiden elde edilen çay, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Dekoksiyon yöntemiyle yapraklarından yapılan çay, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXI(4), XXXII(39,41), XLI(100), XVIII(56,57,58)].

Kullanım amacı 4: Yanıklarda iz kalmaması için kullanılan zeytin meyvesi tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Meyvelerinden elde edilen zeytinyağı, geçmeye başlayan yanıklara iz bırakmaması için sürülür [VIII(17,18)].

Kullanım amacı 5: Boğaz ağrılarına karşı tıbbi amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş yapraklarından dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özüt içilerek, boğaz ağrılarına karşı kullanılır [XXXII(40), III(30,31)].

Kullanım amacı 6: Migrene karşı tıbbi amaçlı olarak haricen kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Meyvelerinden elde edilen yağı, ayak altına sürülerek migrene karşı kullanılmaktadır [XXXII(39)].

Kullanım amacı 7: Tıbbi maçlı kesik yaralara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Meyvelerinden elde edilen yağı kesiklere haricen sürülmektedir [XXXII(40,41)].

Kullanım amacı 8: Tansiyon hastalığında tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Kurutulmuş yaprakları, iki bardak suyla rengi çıkıncaya kadar dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı soğumaya bırakılır. Ilık içilmesi gereken bu çay, tansiyon hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXXII(39,40,41)].

Kullanım amacı 9: Morarmaları önlemek için tıbbi amaçlı olarak kullanılır.

Kullanım reçetesi 9: Olgunlaşmış meyvelerinden çekirdeği çıkarılıp dövülerek lapa haline getirildikten sonra, ezilmiş soğanla birlikte eziklere morarmaması için kullanılır [XII(73)].

Kullanım amacı 10: Yanıklara karşı tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 10: Olgunlaşmış meyvelerinden çekirdeği çıkarılıp, ikiye ayrıldıktan sonra yanıkların üzerine konarak yanıklara karşı kullanılmaktadır [IX(85,86)].

Kullanım amacı 11: Prina adı verilen posası, yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Meyvesinin sıkılarak elde edilen zeytinyağını ayırdıktan sonra elde ettikleri zeytin posasına, yöre halkı tarafından "Prina" adı verilmektedir. Yöre halkı prinayı yakacak olarak kullanmaktadır [XLI(100), XXXVI(65,66,67,68), I(91M,92,93,94,95)].

Kullanım amacı 12: Zeytin ağacı yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 12: Kurumuş gövde veya dalları, yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır [I(91,93,94)].

4.1.87. *Phillyrea latifolia* L.

Şekil 4.74. *Phillyrea latifolia* (Kökçü.138)

Familya: Oleaceae

Türkçe adı: Akçakesme

Yöresel adı: Kuzu pırnarı [XXVIII, XXXII, XXII, XXV, II, XVII, XVI, XVIII, XXXVIII, VI, I, XIV], Pırnal [IX, VI, XIV].

Kullanım amaçları: Yakacak, Hayvancılık, Süpürge ve Çit yapımı.

Kullanılan kısım: Yaprak ve dalları.

Kullanım amacı 1: Ağaç yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş dalları ateşi tutuşturmak amacıyla yakacak olarak kullanılmaktadır [XXVIII(15), XXXII(39,41), XXII(20,22), XXV(37), II(55), XVII(70,72), VI(87), XIV(96)].

Kullanım amacı 2: Bitki yöre halkı tarafından hayvanlara yem olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yöre halkının, küçükbaş hayvanlarını otlatmada akçakesmenin yapraklarını kullandığı belirlenmiştir [XVI(1), II(55)].

Kullanım amacı 3: Bitki süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: İnce dalları süpürge yapımında kullanılmaktadır [XVIII(56,57), XXXVIII(60,62), IX(84,85), VI(88,89), I(91,92), XIV(97,98)].

4.1.88. *Syringa vulgaris* L.

Şekil 4.75. *Syringa vulgaris* (Kökçü.107)

Familya: Oleaceae

Türkçe adı: Adi Leylak

Yöresel adı: Leylak [XXX, III], Erguvan [XV, XVI].

Kullanım amaçları: Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Yöre halkı süs amaçlı olarak, bahçelerinde bulundurmaktadırlar [XVI(1), XXX(24,26,27), III(31,32), XV(42,43,44)].

4.1.89. *Oxalis articulata* Savigny

Şekil 4.76. *Oxalis articulata* (Kökçü.99)

Familya: Oxalidaceae

Türkçe adı: Pembe ekşiyonca

Yöresel adı: Yonca [XLI, XXX, XXIII, XXXVI, XII, VII], Ekşi yonca [XVII].

Kullanım amaçları: Hayvancılık

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı: Bitki yöre halkı tarafından hayvanlara yem olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Yöre halkının küçükbaş hayvanlarına yem olarak kullandığı belirlenmiştir [XLI, XXX, XXIII, XXXVI, XVII, XII, VII].

4.1.90. *Paeonia peregrina* Mill.

Şekil 4.77. *Paeonia peregrina* (Kökçü.145)

Familya: Paeoniaceae

Türkçe adı: Bocur

Yöresel adı: Gaame [VI].

Kullanım amaçları: Süs bitkisi.

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Doğadan alınan bocurlar yöre halkı tarafından bahçelere süs amaçlı dikilmiştir [VI(87,88,89)].

4.1.91. *Papaver rhoeas* L.

Şekil 4.78. *Papaver rhoeas* (Kökçü.43)

Familya: Papaveraceae

Türkçe adı: Gelincik

Yöresel adı: Gelincik [XXI, XXXIII, XXXV, XXII, XXX, III, XIX, XXV, XXIII, XXXIX, XVIII, XXXVIII, XXXVI, XII, XI, XXVI, XXVIII, XV, IX, II], Nünü otu [XIV].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Börek yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Gövde ve yaprakları börek yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XXI(3), XXXIII(6), XXXV(7,8), XXII(20,22), XXX(26,27,28), III(31), XIX(34), XXV(37) XXIII(44, 48), XXXIX(49,52), XVIII(56,57), XXXVIII(59,60), XXXVI(67,68), XII(73), VI(89), XXVI(99)].

Kullanım amacı 2: Bitki yemek yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Gövde ve yaprakları ile birlikte kuş otu, ebegümeci, labada ve ıspanak karıştırılarak yemek yapımında kullanılmaktadır [XXVIII(14), II(55), XV(42,43,44), IX(84,85), XXX(26,27)].

Kullanım amacı 3: Bitki yemeklerde kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Bitkinin sadece taban yaprakları çıktığı zaman olgunlaşmamış olan bitkiye "Nünü Otu" adı verilir. Nünü Otu'nun, taze iken yumurta ile birlikte yemeği yapılır [XIV(97,98)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı olarak, yaraları iyileştirmede kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Toprak üstü organları dövülerek yaranın üstü kapatılmak suretiyle yaralara karşı kullanılmaktadır [II(55)].

4.1.92. *Pinus brutia* Ten. (Gözlem) (Kökçü.85)

Familya: Pinaceae

Türkçe adı: Kızılçam

Yöresel adı: Çam [Kulanılan diğer yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir], Akçam [XVIII].

Kullanım amaçları: Tıbbi, Yakacak, Hayvancılık, El işi ve Gündelik eşya, Gölgelik, Süpürge, Çit, Çocuk oyunu.

Kullanılan kısım: Reçine, kozalak, dallar veya gövde, ağaç kabuğu.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: **"**Sorkuş" adı verilen reçinesinden elde edilen sakız, çiğnenerek mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXVIII(15), XVII(69,72)].

Kullanım amacı 2: Ezilen kısımlara sürülen reçinesi tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Reçinesi ezilen yere sürülerek, eziklere karşı kullanılmaktadır [VIII(18), XXIII(44,46,47)].

Kullanım amacı 3: Yara veya kesiklere sürülen reçinesi, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Reçinesi haricen sürülerek yara ve kesiklere karşı kullanılmaktadır [XXXIX(49,50,52), IV(54), XVIII(56,58)].

Kullanım amacı 4: Kanser hastalığına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kızılçamdan elde edilen reçine kaynatılarak, kanser hastalığına karşı kullanılmaktadır [XVIII(56,57)].

Kullanım amacı 5: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurumuş dalları veya kozalakları yakacak olarak kullanılmaktadır [VIII(18), XXIV(10,11), XXXV(7,9), XXXII(39,41), XXII(20,22,23), III(30,32), XLI(100), XXIII(44,46), XXXIX(49,50), XVIII(58), XXXVIII(61), XVII(72), XXXI(83), I(93,95), XXXIX(52)].

Kullanım amacı 6: Zayıflamış hayvanlara gücünü kazanması için içirilerek tıbbi amaçla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Kızılçamdan elde edilen katran, sulandırılmış karışımlarla zayıf veya hasta hayvanlara içirilir [IV(54), XVIII(58)].

Kullanım amacı 7: Büyükbaş hayvanları kenelerden korumak için hayvansal tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Kızılçamdan elde edilen katran, büyükbaş hayvanların vücuduna sürülerek kenelerin gelmesi önlenmektedir [IV(54), XXXVIII(60,61)].

Kullanım amacı 8: Evlerin inşaatında kullanılarak inşaat malzemesi yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Ağaçtan elde edilen keresteler evlerin inşaatında kullanılmaktadır [XXXIX(51)].

Kullanım amacı 9: Ağaçtan sandık yapılarak, el işi malzeme yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 9: Çam kerestesinden eşyaların saklanabilmesi için, sandık yapılmaktadır [XV(44)].

Kullanım amacı 10: Yöre halkı evine gölge oluşturmak için, bahçelerinde çama yer vermektedir.

Kullanım reçetesi 10: Evinin bahçelerinde çama yer veren yöre halkı evlerinin önüne gölge oluşturmak amacıyla kullanmaktadır [XXX(28)].

Kullanım amacı 11: Bitki çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Ağacın dal veya gövdesi çit yapımında kullanılmaktadır [XVIII(58)].

Kullanım amacı 12: Gövde kabukları oyuncak araba yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 12: Çam gövdesi kabuklarından oyuncak araba yapılmaktadır [XXIII(445,46, 48), XII(73), XIV(96)].

4.1.93. *Pinus pinea* L. (Gözlem) (Kökçü.110)

Familya: Pinaceae

Türkçe adı: Fıstık çamı

Yöresel adı: Çam [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, El işi, Gündelik eşya yapımı, Gölgelik.

Kullanılan kısım: Tohum, genç sürgünler.

Kullanım amacı 1: Gıda amacıyla tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Tohumları gıda amacıyla tüketilmektedir [XXX(25,26,28)].

Kullanım amacı 2: Diyareye karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bir tutam çam dalı parçaları, 2 yemek kaşığı kaya tuzu, 2 yemek kaşığı Ihlamur, 1 çay kaşığı taze Karabiber, 1 yemek kaşığı Ada çayı ve bir tutam Nane'den oluşan karışım dekoksiyon yöntemiyle hazırlandıktan sonra özüt süzülerek diyareye karşı dahilen kullanılmaktadır [XL(19)].

Kullanım amacı 3: Böbreklerdeki tahribatı önlemek amacıyla tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Bitkinin filizlerinin uçları toplanıp balla karıştırılarak yenildiğinde, böbreklerdeki tahribatı engellemektedir [I(92)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı evlerinin avlularına gölge oluşturması için bahçelerinde yer vermektedir.

Kullanım reçetesi 4: Evinin avlusuna Çam dikerek, gölge oluşturmak amacıyla kullanmaktadır [XXX(24,27)].

4.1.94. *Plantago major* L.

Şekil 4.79. *Plantago major* (Kökçü.47)

Familya: Plantaginaceae

Türkçe adı: Sinirotu

Yöresel adı: Sinirli ot [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Tıbbi.

Kullanılan kısım: Tohum, yaprak.

Kullanım amacı 1: Çıban tedavisinde tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Bu bitkinin yapraklarını ateş üzerinde ısıtıp ya da dövülerek lapa haline getirilen Sinirotu yara veya çıban üzerlerine bastırılarak tedavide kullanılmaktadır [XXI(3,4), III(32), XI(33), XXXVII(29), XXVII(13), XXV(38), XXXVIII(59,61,62), VI(87), XLII(90), VII(78,80)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, kanı durdurmak için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yaprakları dövülerek lapa haline getirilen sinirotu kesik yaraların üzerlerine bastırılarak kanamayı durdurmak için kullanılmaktadır [XVII(72), VI(87,88)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, hemoroide karşı kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Yaprakları ateşe tutularak haşlandıktan sonra, hemoroid bölgesine harican yerleştirilerek başlangıç safhasında kullanılır [XLII(90), VII(77,79)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı kabızlığı önlemek için kullanılır.

Kullanım reçetesi 4: Bitkinin tohumları musilaj olarak kullanılmaktadır [XLII(90)].

4.1.95. *Platanus orientalis* L.

Şekil 4.80. *Platanus orientalis*'ten yapılmış bir arı kovanı (Kökçü.91)

Familya: Platanaceae

Türkçe adı: Çınar

Yöresel adı: Çınar [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Tıbbi, Yakacak, Arıcılık, El işi ve Gündelik eşya yapımı.

Kullanılan kısım: Yaprak, gövde veya dalları.

Kullanım amacı 1: Tıbbi amaçlı olarak, romatizma hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: 40 gün boyunca yapraklarından dekoksiyon yöntemiyle elde edilen özüt veya yaprakları ateş üzerinde ısıtlıp lapa haline getirilerek romatizmalı kısımlara haricen bağlanarak romatizma rahatsızlığına karşı kullanılır [XL(19), XVIII(57,58), XVII(71)].

Kullanım amacı 2: Tıbbi amaçlı olarak, ağrılara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yapraklarından dekoksiyon yöntemiyle elde edilen özüt ağrılara karşı kullanılır [XXXIX(52)].

Kullanım amacı 3: Diyareye karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Dört adet Çınar kozalağı dekoksiyon yöntemiyle 5 dakika içerisinde hazırlanan özüt içilerek diyareye karşı kullanılmaktadır [XVIII(56,57)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş dalları yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır [XXXII(41), XI(33), XXXVII(29), VII(75,80)].

Kullanım amacı 5: Yöre halkı tarafından arı kovanı yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Çınar ağacının dallarından arı kovanı yapımında kullanılmaktadır [XXXIX(49)].

Kullanım amacı 6: Merdiven ve piknik masası yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Ağacın gövde ve dalları piknik masası ve merdiven yapmak için kullanılmaktadır [III(30,31), XIX(34)].

4.1.96. *Cynodon dactylon* (L.). Pers. (Gözlem) (Kökçü.122)

Familya: Poaceae

Türkçe adı: Köpekdişi

Yöresel adı: Kızıl ayrık [XV]

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanım amacı: Tıbbi amaçlı olarak, yaralara karşı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Toprak üstü organlarından dekoksiyon yöntemi ile hazırlanan özüt yaraların kapanmasını kolaylaştırmak için içilmektedir [XV(44)].

4.1.97. *Zea mays* L.

Şekil 4.81. *Zea mays* (Kökçü.112)

Familya: Poaceae

Türkçe adı: Mısır

Yöresel adı: Mısır [XXX, XIX, VII, XLI, XII, I, XIV, XV], Darı [XVII, XXXI].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Hayvancılık.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanılan kısım: Meyve, tohum.

Kullanım reçetesi 1: Bitkinin tohumları, yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXX(26,27,28), XIX(34), XVII(71), VII(78,79)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından büyükbaş hayvanlara yem olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Bitkinin tohumları yenildikten sonra mısırın kalan kısımları olan küspesi ve püsküllerı ya da mısırların sadece gövdeleri kıyılıp demet haline getirilen "Silaj" büyükbaş hayvanlara yem olarak verilir [XXX(25,28), XLI(100), XII(73), XXXI(82,83), I(91,95), XIV(96)].

Kullanım amacı 3: Böbrek taşını düşürmek için tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Mısır püskülünün dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özütü böbrek taşını düşürmek için kullanılmaktadır [XV(42,44)].

4.1.98. *Rumex acetosella* L. (Gözlem) (Kökçü.61)

Familya: Polygonaceae

Türkçe adı: Kuzukulağı

Yöresel adı: Kuzukulağı [XXX, XXXV, XXII, XIX, XXIII, XXXIX, XVIII, XXXVIII], Keşilitza [IX].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Salatalara katılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Çiğ olarak salatalara katılır [XXXV(9), XXII(22), XXX(26,27), XIX(34), XXIII(44,45,48), XXXIX(52), XVIII(56,57), XXXVIII(62), IX(84,86)].

Kullanım amacı 2: Boğaz ağrısına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kuzukulağı doğrudan yenerek boğaz ağrısına karşı kullanılmaktadır [XXX(26)].

4.1.99. *Rumex* sp.

Şekil 4.82. *Rumex* sp. (Kökçü.81)

Familya: Polygonaceae

Türkçe adı: Labada

Yöresel adı: Labada [XXVIII, XXI, VIII, XXX, III, XIX, XXXIV, XXV, II, XXXIX, XII], İlabada [XV], İlibada [XXIII, IV]

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Tohum, yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, yemeklerde kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Yemeği yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XXVIII(14), XXI(3), VIII(16,17), XXX(26,27), III(31), XIX(34), XXXIV(35), XXV(37,38), II(55), XXIII(44,46), XXXIX(52), IV(53,54), XX(64), XXXVI(68), XII(73,74), IX(84,85), VI(89), I(91), XIV(96,97,98)].

Kullanım amacı 2: Hemoroide karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kuru labada tohumlarından dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özüt haricen hemoroid tedavisinde kullanılır [XXXII(40)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Alın ve koltuk altlarına yerleştirilen taze yaprakları ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [XXVIII(14)].

4.1.100. *Portulaca oleracea* L.

Şekil 4.83. *Portulaca oleracea* (Kökçü.34)

Familya: Portulacaceae

Türkçe adı: Semizotu

Yöresel adı: Semizotu [XXI, XXVIII, VIII, XXX, XV, XXIII, XVII, XXXI, VI], Semizlik [XXVII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, salatalara katılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Taze yaprakları, salata yapımında kullanılır [XXI(3), XXVII(13), XXVIII(14), VIII(16,17,18), XXX(26,27), XV(42,44), XXIII(44), XVII(69,71,72), XXXI(82,83), VI(87)].

Kullanım amacı 2: Diş ağrısına karşı tıbbi amaçla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Ezilen taze yaprakları diş ağrısına karşı kullanılmaktadır [XXI(3,4)].

4.1.101. *Ficaria verna* Huds. (Gözlem) (Kökçü.105)

Familya: Ranunculaceae

Türkçe adı: Arpacıksalebi

Yöresel adı: Basur otu [XXII].

Kullanım amaçları: Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak altı organları

Kullanım amacı: Basura karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Dövülerek ezilen yumru köklerinden çok az miktarda yenilerek basura karşı kullanılmaktadır [XXII(21)].

4.1.102. *Paliurus spina-christi* Mill.

Şekil 4.84. *Paliurus spina-christi* (Kökçü.19)

Familya: Rhamnaceae

Türkçe adı: Kara çalı

Yöresel adı: Kara ağaç [XVI], Çaltı [II, XXVIII, XXXIX], Çaltık [XXXIX], Kara çaltı [IV].

Kullanım amaçları: Tıbbi, İnanç, Yakacak, Arıcılık, Süpürge ve Çit yapımı.

Kullanılan kısım: Meyve, dal veya gövde.

Kullanım amacı 1: Böbrek taşı düşürmek için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özüt dahilen böbrek taşı düşürmek için kullanılmaktadır [XXXIX(52)].

Kullanım amacı 2: Nazarlık yapımında kullanılır.

Kullanım reçetesi 2: Gövde veya dallarının kesilip çomak haline getirilir ve etrafına tırtık yapılır. Kişi nazar değmemesi için bu tırtıklı çomağı yanında gezdirir [XXXIX(52)].

Kullanım amacı 3: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurumuş dalları ateş tutuşturmak için kullanılmaktadır [XXVIII(14)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı arıcılıkta kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının, tercih ettiği yerlerde kara çalı da yer almaktadır [XVI(1), II(55), XVII(69,71)].

Kullanım amacı 5: Çit yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Köylerin bahçelerine çit yapımında kullanılmaktadır [XVI(1)].

4.1.103. *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 4.85. *Cydonia oblonga* (Kökçü.24)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Ayva

Yöresel adı: Ayva [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Gıda boyası, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXXIII(6), XXIV(10,11), XXIII(44,45,46,48), XXXIX(49,51,52), XXXVIII(59,62), I(91,93,95), VII(76,78,79,80), XIV(96, 97,98)].

Kullanım amacı 2: Meyvelerinden komposto veya reçel yapılarak gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyveleri dilimlenip, bir tepsi içinde güneşe kurutulmaya bırakılır. Güneşte kurumuş meyvelere yumuşayana kadar dekoksiyon yöntemiyle kaynamaya bırakılır Ateşten alındıktan sonra üzerine istenildiği miktarda şeker ilave ederek

komposto şeklinde sunulur. Reçel yapmak için meyveleri şekerlendikten sonra kaynatılarak kullanılabilir. [XVI(1), XXXIII(6), III(30,31), XXXIV(35), XXV(37)].

Kullanım amacı 3: Çayın rengini kırmızılaştırması için kullanılan yaprağı, gıda boyası amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Yaprakları siyah çay içerisine, kırmızı renk katması için kullanılmaktadır [VI(89)].

Kullanım amacı 4: Ateş düşürücü olarak tıbbi amaçla kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurutulan yaprakları suyla birlikte yutularak ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [XXVIII(15), I(94)].

Kullanım amacı 5: Kalp hastalıklarına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özüt her akşam bir çay bardağı kadar içilirse kalp rahatsızlıklarına iyi geldiğinden bahsedilmiştir [XXI(4)].

Kullanım amacı 6: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 6: İnfüzyon veya dekoksiyon yöntemiyle yapraklarından hazırlanan çayının ilk suyu atılırken, daha sonra üzerine tekrar su eklenerek çayı hazırlanır. Gece bir çay bardağı içilen bu çayın soğuk algınlıklarına iyi geldiğinden bahsedilmiştir [XXI(3), XVII(69,72)].

4.1.104. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl.

Şekil 4.86. *Eriobotrya japonica* (Kökçü.30)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Yenidünya

Yöresel adı: Malta eriği [XVI], Yenidünya [XXI].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,4)].

Kullanım amacı 2: Nefes açıcı olarak, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Yaprakları robottan geçirilerek çok ince parçalara ayrılır ve koklandığında nefes açıcı olarak kullanılmaktadır [XXI(4)].

4.1.105. *Fragaria vesca* L.

Şekil 4.87. *Fragaria vesca* (Kökçü.78)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Dağ çileği

Yöresel adı: Çilek [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşan meyveleri yenerek, gıda amaçlı tüketilmektedir [XXVIII(14), XVIII(57,58), I(92,93,95)].

Kullanım amacı 2: Reçel yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerine şeker ekleyip kaynatarak reçel yapımında da kullanılmaktadır [XXI(3), XXVII(12), III(31), XVIII(56,57)].

4.1.106. *Malus sylvestris* (L.) Mill.

Şekil 4.88. *Malus sylvestris* (Kökçü.2)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Yaban elması

Yöresel adı: Elma [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, meyveleri tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Taze veya dilimlendikten sonra kurutularak kak olarak adlandırılan meyvesi yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,4), XXVII(12,13), XL(19), XXX(24,25,28), XXIII(44,48), I(91,93,95), VII(75,76,80), XV(42,43,44)].

Kullanım amacı 2: Kansere karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: İki günde bir yutulan bir adet meyve çekirdeğinin kansere iyi geldiği düşüncesiyle kullanılmaktadır [XXI(4) , XXIX(5)].

Kullanım amacı 3: Migreni olan kişilerin kaçınması gereken bir meyve olduğundan bahsedilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Migreni olan kişilerin elma yemekten kaçınması gerektiği, aksi takdirde migren ağrılarını arttırdığından söz edilmektedir [XXXII(39)].

Kullanım amacı 4: Öksürüğü hafifletmek için, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Ayva kabuğu, elma kabuğu, limon kabuğu, ıhlamur ve nane karışımının dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan özütü öksürük için kullanılmaktadır [XXXIV(36), XIV(97)].

4.1.107. *Mespilus germanica* L. (Gözlem) (Kökçü.50)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Muşmula

Yöresel adı: Muşmula [XXI, XXIX, XV, XXIII], Beş bıyık [VII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak.

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak, tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri yenerek, gıda amaçlı tüketilmektedir [XXIII(46), VII(75,80)].

Kullanım amacı 2: Tansiyona karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş yaprağından infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayından her sabah bir çay bardağı içilerek tansiyona karşı kullanılmaktadır [XXI(3,4)].

Kullanım amacı 3: Tıbbi amaçlı olarak, böbrek taşı düşürmede kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Meyveleri yenerek veya çiçeğinden infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, böbrek taşı dürücü olarak kullanılmaktadır [XXIX(5), XV(42)].

4.1.108. *Prunus armeniaca* L.

Şekil 4.89. *Prunus armeniaca* (Kökçü.13)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Kayısı

Yöresel adı: Kayısı [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri olgunlaştığı zaman yenilerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXI(2,3), XXVII(12,13), XL(19), XLI(100), I(91,94,95), VII(75,77,78)].

Kullanım amacı 2: Reçel yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Olgunlaşan meyveleri reçel yapımında kullanılmaktadır [XVI(1) GA, XXI(3), XXVII(12)].

4.1.109. *Prunus avium* (L.) L.

Şekil 4.90. *Prunus avium* (Kökçü.28)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Kiraz

Yöresel adı: Kiraz [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri yenilerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXI(2,4), XXXIII(6), XXXV(7,8), XXVII(12,13), XL(19), XI(33), XXXVII(29), XIX(34), XXV(37,38), XLI(100), II(55), XXIII(44,47), IV(53,54), XXXVIII(59,60,62), XII(73,74), XLII(90), I(91,92,95), VII(75,78,79,80), XIV(96,97,98)].

Kullanım amacı 2: Reçel yapımında kullanılan meyveleri gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden reçel yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XV(42,44)].

Kullanım amacı 3: Meyveleri hoşaf yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Yöre halkı olgunlaşıp düşen meyvelerini iyice yıkadıktan sonra çok az miktarda şeker ile kısa bir süre kaynatarak, hoşaf yapmaktadırlar [XVI(1)].

Kullanım amacı 4: Tıbbi amaçlı adet söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Meyvesinin sapları toplanarak kurutulur ve infüzyon yöntemiyle regl söktürücü olarak içilmektedir [XVI(1)].

Kullanım amacı 5: Karın ağrısına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kiraz ağacının meyve sapı, bir miktar Mayıs Papatyası ve Ayva yaprağının karışımından dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı karın ağrılarına karşı kullanılmaktadır [XLI(100)].

4.1.110. *Prunus cerasus* L. (Gözlem) (Kökçü.26)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Vişne

Yöresel adı: Vişne [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri yenilerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(4), VIII(16,17), XL(19), XLI(100), VII(75,76,78,79,80), XIV(96,97)].

Kullanım amacı 2: Meyveleri hoşaf yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Yöre halkı olgunlaşan meyvelerini iyice yıkadıktan sonra çok az miktardaki şeker ile kısa bir süre kaynatarak hoşaf yapmaktadırlar [XL(19)].

4.1.111. *Prunus dulcis* (Mill.) D.A.Webb

Şekil 4.91. *Prunus dulcis* (Kökçü.4)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Badem

Yöresel adı: Badem [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Kullanım amacı: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi: Tohumları doğrudan yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXIV(11), XXVII(12,13), XXVIII(14), XXIII(44,45,47), IV(53,54), XVIII(56,57), XLII(90)].

4.1.112. *Prunus persica* (L.) Batsch (Gözlem) (Kökçü.46)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Şeftali

Yöresel adı: Şeftali [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Yakacak.

Kullanılan kısım: Meyve, dalları.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXI(2), XVI(1), XXXIII(6), XXXV(7,8,9), XXVII(12,13), XXVIII(14,15), XL(19), XXX(24,28), XIX(34), XXV(37,38), XLI(100), XXIII(44,45,48), XXXVIII(59), XLII(90), I(91,95), VII(75,78,79,80)].

Kullanım amacı 2: Hoşaf yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Tam olgunlaşmamış meyvelerinden hoşaf yapılmaktadır [XXIV(11), XIX(34)].

Kullanım amacı 3: Hemoroide karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Meyvelerinin çekirdeklerinin, yani tohumlarının yutularak hemoroide karşı kullanılmaktadır [XL(19)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş dallarında yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır [XXXII(39), XIX(34), XLI(100), I(91)].

4.1.113. *Prunus spinosa* L. (Gözlem) (Kökçü.67)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Güvem

Yöresel adı: Güvem [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi: Meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXXV(7,9), XXX(26) XI(33), XXXVII(29), XV(43), IV(53), XIV(96)].

4.1.114. *Prunus* x *domestica* L.

Şekil 4.92. *Prunus* x *domestica* (Kökçü.23)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Erik

Yöresel adı: Erik [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Yakacak.

Kullanılan kısım: Meyve ve dalları.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşan meyveleri yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXVII(12,13), XL(19), XIX(34), XXV(37,38), XLI(100), XVIII(56,58), XXXVIII(59,60,62), XX(63,64), XVII(69,70,72), XII(73,74), IX(85,86), XLII(90), I(91,92, 95), VII(75,77,80)].

Kullanım amacı 2: Meyveleri reçel yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden reçel elde edilerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XLI(100)].

Kullanım amacı 3: Meyvelerinden marmelat veya hoşaf yapılarak, gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Olgunlaşıp yere düşen meyveleri toplanarak güzelce yıkanır ve şekerli suyla kaynatılarak marmelat veya hoşaf yapımında kullanılır. Ateşe dayanıklı bir kap içerisine konulan meyveleri yumuşayana kadar kaynatılır. Soğumaya bırakılan yumuşamış meyveler, süzgeç yardımıyla ezerek içine istenilen miktarda şeker eklenerek marmelat haline getirilir. Daha sonra istenirse marmelata su eklenerek komposto haline getirilebilir [XVI(1), XXI(3), XXXIII(6), XXXV(9), XXIV(11), XIX(34), XV(42,44), XX(63)].

Kullanım amacı 4: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurumuş dalları yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır [XIX(34), II(55), XLI(100)].

4.1.115. *Pyrus amygdaliformis* Vill. var. *lanceolata* (Gözlem) (Kökçü.1)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Çöğür armudu

Yöresel adı: Ahlat [XVI], Halat ağacı [XXXVIII].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Olgunlaşmış meyveleri ise, yenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1)].

Kullanım amacı 2: Turşu yapımında kullanılan meyveleri, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Meyvelerinden turşu yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir [XXXVIII(59,62)].

Kullanım amacı 3: Böbrek taşı düşürücü olarak, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Meyvelerinden yapılan turşusunun suyu içilerek böbrek taşı düşürmek için kullanılmaktadır [XXXVIII(59)].

Kullanım amacı 4: Şeker hastalığına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Meyveleri yenerek, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXXVIII(59,61), IX(84)].

4.1.116. *Pyrus communis* L. (Gözlem) (Kökçü.15)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Armut

Yöresel adı: Armut [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi: Olgunlaşmış meyveleri yenerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXIX(5), XV(43), I(92,95)].

4.1.117. *Rosa* sp. (Gözlem) (Kökçü.86)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Gül

Yöresel adı: Gül [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Çiçek

Kullanım amacı: Reçel yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi: Bitkinin petallerinden reçel yapılmaktadır [VIII(16, 17), VI(88)].

4.1.118. *Rosa canina* L.

Şekil 4.93. *Rosa canina* (Kökçü.109)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Kuşburnu

Yöresel adı: Kuşburnu [XXX, XXXIV, VI, XXXI, XVII, XXXVIII, XIX, XXXV, IX], Deli gül [XVIII], Yaban gülü, Çiller [XXXVI, XII], Dağ gülü [XIV].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Meyvelerinden elde edilen çayı, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle elde edilen çayı tüketilerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [IX(84,85)].

Kullanım amacı 2: Soğuk algınlıklarına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle elde edilen çayı, soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXV(7,9), XXXIV(35), XV(44), XVIII(56), XXXVIII(62), XXXVI(67), XVII(71), XII(74), XXXI(83), VI(89), XIV(96,97)].

Kullanım amacı 3: Şeker hastalığına karşı tıbbi amaçlı olarak, kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle elde edilen çayı, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXX(24), XXXIV(36)].

4.1.119. *Rubus canescens* DC. (Gözlem) (Kökçü.11)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Çobanköstebi

Yöresel adı: Böğürtlen [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Yakacak.

Kullanılan kısım: Meyve ve dalları.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri yenerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXIX(5), XXXV(8,9), XXI(2), XXIV(10,11)].

Kullanım amacı 2: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurumuş dalları yöre halkı tarafından ateşi tutuşturmak amacıyla yakacak olarak kullanmaktadır [XIX(34)].

4.1.120. *Rubus sanctus* Schreb.

Şekil 4.94. *Rubus sanctus* (Kökçü.3)

Familya: Rosaceae

Türkçe adı: Böğürtlen

Yöresel adı: Böğürtlen [Kulanılan diğer yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir], Köstek [VI]

Kullanım amaçları: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri yenerek gıda amaçlı tüketilmektedir [XVI(1), XXIX(5), XXXV(7), XXI(3), XXIV(10,11), XXVII(13), XXII(20), III(30,32), XIX(34), XXV(37), XV(42,43), XXXIX(49,50), XVII(71), XII(73,74), IX(84), VI(89), I(91)].

Kullanım amacı 2: Reçel yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Meyveleri reçel yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir [IX(84,85,86)].

4.1.121. *Galium odoratum* (L.) Scop. (Gözlem) (Kökçü.153)

Familya: Rubiaceae

Türkçe adı: Orman iplikçiği

Yöresel adı: Yapışkan ot [XIV]

Kullanım amaçları: Çocuk oyunu

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı: Çocuk oyununda kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Çocuklar bu bitkileri birbirine atarak üzerlerine yapıştırmak suretiyle oyun oynamaktadır [XIV(96,97,98)].

4.1.122. *Rubia tinctorum* L. (Gözlem) (Kökçü.94)

Familya: Rubiaceae

Türkçe adı: Kök boyası

Yöresel adı: Boyar ot [XLII]

Kullanım amaçları: Boya bitkisi

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı: Kırmızı renk elde edilen bir boya bitkisidir.

Kullanım reçetesi: Kökleri kaynatılarak kırmızı boyar madde elde edilmektedir [XLII(90)].

4.1.123. *Populus tremula* L.

Şekil 4.95. *Populus tremula* (Kökçü.75)

Familya: Salicaceae

Türkçe adı: Titrek kavak

Yöresel adı: Kavak [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Yakacak, El işive Gündelik eşye yapımı, Çocuk oyunu.

Kullanılan kısım: Gövde veya dalları

Kullanım amacı 1: Yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurumuş kavak ağacı, yöre halkı tarafından yakacak olarak kullanılmaktadır [XXVII(12), VII(75,80)].

Kullanım amacı 2: Ağaçtan elde edilen keresteler, ev damlarının yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kavağın gövdesinden yapılan keresteler ev damlarını kapatılması için kullanılır [XV(43)].

Kullanım amacı 3: Ağaç, oyuncak araba yapımında kullanılır ve çocuk oyunlarında kullanılır.

Kullanım reçetesi 3: Ağacın dallarından veya gövdesinden oyuncak araba yapılmaktadır [IX(86)].

4.1.124. *Salix alba* L.

Şekil 4.96. *Salix alba* (Kökçü.147)

Familya: Salicaceae

Türkçe adı: Ak söğüt

Yöresel adı: Söğüt [VI], Süvet ağacı [XIV]

Kullanım amaçları: El işi gündelik eşya yapımı

Kullanılan kısım: Ağaç kabukları

Kullanım amacı: Düdük yapımında kullanılan ağaç, gündelik eşya olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Ağacın kabukları, düdük yapımında kullanılmaktadır [VI(88), XIV(98)].

4.1.125. *Nicotiana tabacum* L.

Şekil 4.97. *Nicotiana tabacum* (Kökçü.131)

Familya: Solanaceae

Türkçe adı: Tütün

Yöresel adı: Tütün [XXXIX]

Kullanım amaçları: Sigara

Kullanılan kısım: Yaprak

Kullanım amacı: Sigara yapımında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi: Yöre halkı çok az miktarda yetiştirdiği tütünü, sararak sigara yapımında kullanmaktadır [XXXIX(51)].

4.1.126. *Solanum melongena* L. (Gözlem) (Kökçü.96)

Familya: Solanaceae

Türkçe adı: Patlıcan

Yöresel adı: Patlıcan [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Meyve

Kullanım amacı 1: Yemek yapımında kullanılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Yemek yapımında kullanılmaktadır [XXVIII(14), XLI(100), IX(86), I(91,94)].

Kullanım amacı 2: Hemoroide karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Patlıcan sapı, yaklaşık 10 bardak su ile dekoksiyon yöntemiyle elde edilen suyu, sabah akşam içilerek hemoroide karşı kullanılmaktadır [XL(19)].

4.1.127. *Solanum tuberosum* L. (Gözlem) (Kökçü.85)

Familya: Solanaceae

Türkçe adı: Patates

Yöresel adı: Patates [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak altı organları

Kullanım amacı 1: Yemek yapımında kullanılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Yumru gövdeleri, yemek yapımında kullanılmaktadır [XXVIII(14), XXXIX(50,52)].

Kullanım amacı 2: Göz yorgunluğunda kullanılan patates, tıbbi amaçlı değerlendirilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Yumru gövdeleri dilimlenerek, gözlerin üzerine çiğ konan patates kaynak yapan kişilerin gözlerinde sık sık meydana gelen göz algınlığına karşı kullanılmaktadır [XXV(38)].

4.1.128. *Styrax officinalis* L. (Gözlem) (Kökçü.98)

Familya: Styracaceae

Türkçe adı: Ayı fındığı

Yöresel adı: Ayı fındığı [XLI, XVII]

Kullanım amaçları: Arıcılık

Kullanılan kısım: Bitkinin tamamı

Kullanım amacı: Yöre halkı bitkiyi, arıcılık için kullanmaktadır.

Kullanım reçetesi: Arı kovanlarını belirli bitkilerin bulunduğu yerlere koymayı tercih eden yöre halkının, tercih ettiği yerlerde Ayı fındığı da yer almaktadır [XLI(100), XVII(70,72)].

4.1.129. *Urtica urens* L.

Şekil 4.98. *Urtica urens* (Kökçü.113)

Familya: Urticaceae

Türkçe adı: Cılağan

Yöresel adı: Isırgan otu [Kulanılan diğer yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir], Akıllı ısırgan otu [XXX].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi.

Kullanılan kısım: Toprak üstü organları

Kullanım amacı 1: Salatalara katılarak gıda amaçlı tüketilmiştir.

Kullanım reçetesi 1: Isırgan otu, eldiven yardımıyla tuzla birlikte iyice sıkılarak batıcı etkisi ortadan kaldırılır. Sonrasında taze bir biçimde salatalara eklenerek gıda amaçlı kullanılmaktadır [XXI(3), XXX(24,27), XIX(34), XXXIV(35), XXV(37), XV(42,43,44), XXIII(44,45,48), IV(53), XVIII(56), XXXVIII(59), XXXVI(65,66), XVII(69,70), XII(73,74), XXXI(82,83), IX(86), VI(87,88), XLII(90), VII(75,76,79,80), XIV(96,97)].

Kullanım amacı 2: Börek ve pidelere katılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Isırgan otu eldiven yardımıyla tuzla birlikte iyice sıkılarak batıcı etkisi ortadan kaldırılır ve istenirse farklı bitkilerde katarak börek veya pide yapımında gıda amaçlı kullanılır [XXI(3), XXVII(12), VIII(16,17), XXII(20,22), XXX(24,27), III(31), XVIII(58), XXIV(11)].

Kullanım amacı 3: Bitkiden elde edilen çayı, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş ısırgan otundan dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, her derde deva olduğuna düşünülerek sabahları siyah çayın yerine tercih edilir [XXVIII(14,15), VIII(16,18)]

Kullanım amacı 4: Yemeği yapılan cılağan gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 4: Isırgan otu eldiven yardımıyla tuzla birlikte iyice sıkılarak batıcı etkisi ortadan kaldırılır ve az miktar suyla kaynattıktan sonra un ve salçayla karıştırarak yemeği yapılmaktadır [XXVIII(14)].

Kullanım amacı 5: Romatizma ağrılarında, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Isırgan otu, eldiven yardımıyla iyice sıkılarak batıcı ve rahatsızlık verici etkisi ortadan kaldırılır. Çok az miktardaki suyla kaynatılarak lapa haline getirilir ve bacaklarda ağrılı kısımlara sarılır [XXI(4), VIII(18), III(30,32)].

Kullanım amacı 6: Varis tedavisinde, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Isırgan otu, eldiven yardımıyla iyice sıkılarak batıcı ve rahatsızlık verici etkisi ortadan kaldırılır. Çok az miktardaki suyla kaynatılarak lapa haline getirilerek, varisli bölgelere bir tülbent yardımıyla bağlanır [XXI(3)].

Kullanım amacı 7: Kanserden korunmak amacıyla tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Taze bir biçimde yenen ısırgan otu kansere karşı kullanılmaktadır [XXXIX(50)].

Kullanım amacı 8: Mide rahatsızlıklarına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Kurutulduktan sonra infüzyon yöntemiyle elde edilen çayı, mide rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır [XXXVI(66)].

Kullanım amacı 9: İltihabı kurutmak için, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 9: Papatya, Isırgan otu ve Kantaron bitkilerinin toprak üstü kısımlarının kurutulması ve infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, 15 gün boyunca tüketilirse kandaki iltihabı kurutmaktadır [XXXII(41)].

Kullanım amacı 10: İdrar yolu enfeksiyonlarında tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 10: Kurutulmuş Isırgan otunun infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, idrar yolu enfeksiyonlarına karşı kullanılmaktadır [XXXII(40,41)].

Kullanım amacı 11: Öksürüğü hafifletmek için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 11: Kurutulmuş ısırgan otunun infüzyon yöntemiyle hazırlanan çayı, öksürüğe karşı kullanılmaktadır [XXXII(41), I(94)].

Kullanım amacı 12: Saç bakımı için tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 12: Kurutulmuş Isırgan otu'ndan infüzyon yöntemiyle hazırlanan özüt, banyo sırasında durulama suyu olarak kullanılarak saçları gürleştirmek için kullanılır [XXVIII(14), XXXII(40)].

4.1.130. *Vitis vinifera* L.

Şekil 4.99. *Vitis vinifera* (Kökçü.20)

Familya: Vitaceae

Türkçe adı: Asma

Yöresel adı: Asma [Bütün yörelerde aynı şekilde isimlendirilmiştir].

Kullanım amaçları: Gıda, Tıbbi, Süs bitkisi, Hayvancılık, El işi ve Gündelik eşya yapımı, Gölgelik

Kullanılan kısım: Meyve, yaprak.

Kullanım amacı 1: Meyveleri gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 1: Meyveleri olgunlaştığında yenilerek, gıda amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2,3), XXVII(12,13), IX(84), VI(89), I(93,95)].

Kullanım amacı 2: Yapraklarından sarma yapılarak, gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 2: Yaprakları taze iken toplanır ve tuzlu suya batırılarak saklanır. Gerektiği zaman tuzlu sudan çıkarılarak dolma yapımında, çeşitli içerikleri sarmak için kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(3), XXXIII(6), XXXV(7), XXIV(10), VIII(16), XXX(28), XIX(34), XXXIV(35)].

Kullanım amacı 3: Meyvelerinden pekmez yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 3: Meyvelerinden pekmez yapılmaktadır [XXIV(10), XV(44)].

Kullanım amacı 4: Meyvelerinden turşu yapılarak gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanım reçetesi 4: Olgunlaşmamış meyvelerinden turşu yapılmaktadır [XXVIII(14)].

Kullanım amacı 5: Baş ağrısına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Yaprakları taze iken toplanır ve tuzlu suya batırılarak saklanır. Tuzlu asma yaprağı, başa bağlanarak baş ağrısına karşı kullanılmaktadır [VIII(17)].

Kullanım amacı 6: Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 6: Aynı zamanda kapı girişinin yeşil görünmesi sağlayarak süs amaçlı kullanılmaktadır [XVI(1), XXI(2), XXXIII(6), XXIV(10), XXII(23), XXX(28), XIX(34)].

Kullanım amacı 7: Büyükbaş hayvanların soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 7: Üzümlerden hazırlanan pekmezi hayvanların soğuk algınlıklarında, yarım litre sulandırarak içirilir [XXXIX(50), VII(80)].

Kullanım amacı 8: Yöre halkı tarafından evlerinin girişlerine, gölge oluşturması için kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 8: Kapı girişi üzerini saran asma, gölgelik oluşturmak amacıyla kullanılır [XVI(1), XXIV(10), XXVII(12), XXII(20,21), XIX(34), XXXIV(35)].

4.1.131. *Asphodelus aestivus* Brot.

Şekil 4.100. İnformantımızdan *Asphodelus aestivus* ile ilgili bilgi alırken (Kökçü.64)

Familya: Xanthorrhoeaceae

Türkçe adı: Çirişotu, Kirgiçkökü

Yöresel adı: Nünü [XXXV], Yılan otu [IX].

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak altı organlar

Kullanım amacı 1: Kesik veya yara tedavisinde, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Ezilmiş yumrusu kesik veya yara tedavisinde kullanılmaktadır [XXXV(7,8,9)].

Kullanım amacı 2: Mantara karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Ezilmiş yumrusu, haricen mantarlı bölgeye sürülerek mantara karşı kullanılmaktadır [IX(86)].

4.1.132. *Tribulus terrestris* L. (Gözlem) (Kökçü.42)

Familya: Zygophyllaceae

Türkçe adı: Çobançökerten

Yöresel adı: Deve çökerten [XXI, XXXIX], Deve çökelezi [XXXVI], Deve bağırtan [XXXVIII], Pıtrak [XII].

Kullanım amaçları: Tıbbi

Kullanılan kısım: Toprak üstü organlar, meyve.

Kullanım amacı 1: Şeker hastalığına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 1: Kurutulmuş toprak üstü kısımları dekoksiyon yöntemiyle 5 dakika sonunda çay haline getirilen bitki, şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır [XXI(4)].

Kullanım amacı 2: Damar açıcı olarak, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 2: Kurutulmuş toprak üstü kısımları dekoksiyon yöntemiyle 5 dakika sonunda çay haline getiren bitki, damar açıcı olarak kullanılmaktadır [XXI(4), XXXVI(67)].

Kullanım amacı 3: Böbrek taşını düşürmek için, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 3: Kurutulmuş toprak üstü kısımlarından dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı böbrek taşı düşürmek amacıyla kullanılmaktadır [XXXIX(51)].

Kullanım amacı 4: Egzama hastalığına karşı tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 4: Kurutulmuş meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, sabahları aç karnına egzama hastalığına karşı dahilen kullanılır [XXXVIII(60)].

Kullanım amacı 5: Prostat hastalığına karşı, tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanım reçetesi 5: Kurutulmuş meyvelerinden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan çayı, sabahları aç karnına prostat hastalığına karşı kullanılır [XXXVIII(60), XII(74)].

4.2. Lapseki Yöresinde Yenilen Mantar Türleri

Lapseki yöresinde yapılan etnobotanik çalışmada, gıda amaçlı tüketilen 4 mantar türü belirlenmiş ve bu mantarlar Çizelge 4.2'de belirtilmiştir.

Çizelge 4.1. Lapseki yöresinde yetişen ve yenilen bazı mantar türleri

Sıra	Familya	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanım Amacı
4.1.1.	Gomphaceae	*Ramaria aurea* (Schaeff.) Quel.	Dağ mantarı, Tavuk mantarı	Gıda
4.1.2.	Russulaceae	*Lactarius deliciosus* (L.ex Fr.) S.F.Gray	Çam mantarı, Merci, Pırnarlı, Zilzile, Merki, Melki, Çam melkisi	Gıda
4.1.3.	Russulaceae	*Lactarius salmonicolor* Heim et Leclair	Mantar	Gıda
4.1.4.	Russulaceae	*Russula delica* Fr.	Meşe mantarı	Gıda

Şekil 4.103. *Lactarius deliciosus*

Şekil 4.104. *Russula delica*

Şekil 4.105. *Lactarius salmonicolor*

4.3. Bulguların Birinci Bölümünde Yer Almayan Bazı Bitkiler ve Kullanışları

Bulguların birinci bölümünde yer vermediğimiz ancak çalışmalarımız sırasında Lapseki yöresinde yetiştirildiğini belirlediğimiz bazı bitkilerin; Familyası, Türkçe adı, Bilimsel adı, Yöresel adı ve Kullanılışları belirtilmiş ve bu bitkilerin listesi Çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4.2. Lapseki yöresinde yetiştirilen bazı kültür bitkileri

Sıra	Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı	Yöresel Adı	Kullanım Amacı
4.2.1	Amaranthaceae	*Beta vulgaris*	Pazı	Pazı	Gıda
4.2.2	Amaranthaceae	*Spinacia oleracea*	Ispanak	Ispanak	Gıda
4.2.3	Amaryllidaceae	*Allium ampeloprasum*	Pırasa	Pırasa	Gıda
4.2.4	Asteraceae	*Lactuca sativa*	Marul	Marul	Gıda
4.2.5	Brassicaceae	*Brassica oleracea*	Lahana	Lahana	Gıda, Tıbbi.
4.2.6	Brassicaceae	*Eruca vesicaria*	Roka	Roka	Gıda
4.2.7	Brassicaceae	*Pisum sativum*	Bezelye	Bezelye	Gıda
4.2.8	Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* subsp. *sativus*	Turp	Turp	Gıda
4.2.9	Brassicaceae	*Vicia sativa*	Fiğ	Fiğ	Hayvancılık
4.2.10	Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus*	Karpuz	Karpuz	Gıda
4.2.11	Cucurbitaceae	*Cucumis sativus*	Hıyar	Salatalık	Gıda
4.2.12	Cucurbitaceae	*Cucurbita moschata*	Bal kabağı	Bal kabağı	Gıda
4.2.13	Cucurbitaceae	*Cucurbita pepo*	Sakız kabağı	Kabak	Gıda
4.2.14	Cupressaceae	*Cupressus sempervirens*	Servi	Selvi	Yakacak

Çizelge 4.2.'nin devamı

4.2.15	Cupressaceae	*Cupressus sempervirens*	Servi	Selvi	Yakacak
4.2.16	Fabaceae	*Cicer arietinum*	Nohut	Nohut	Gıda
4.2.17	Fabaceae	*Phaseolus vulgaris*	Fasülye	Fasulye	Gıda
4.2.18	Fabaceae	*Trifolium campestre*	Üçgül	Tırfil, Tirefil, Dilfir, Cetelina	Hayvancılık, Arıcılık
4.2.19	Pedaliaceae	*Sesamum indicum*	Susam	Susam	Gıda
4.2.20	Plantaginaceae	*Antirrhinum majus*	Aslanağazı	Aslanağazı	Süs
4.2.21	Poaceae	*Avena sativa*	Yulaf	Yulaf	Hayvancılık
4.2.22	Poaceae	*Hordeum vulgare*	Arpa	Arpa	Hayvancılık
4.2.23	Poaceae	*Oryza sativa*	Pirinç	Pirinç	Gıda
4.2.24	Poaceae	*Triticum aestivum*	Ekmeklik buğday	Buğday	Gıda, Hayvancılık
4.2.25	Solanaceae	*Capsicum annuum*	Biber	Biber	Gıda

4.4. Lapseki Yöresinde Etnobotanik Amaçlı Kullanımı Tespit Edilen Bitki ve Mantar Taksonları

Lapseki yöresinde etnobotanik amaçlı yapılan çalışmalar sonucunda 56 familya ve 128 cinse ait 157 adet tür veya tür altı seviyesindeki bitki taksonu ve 4 mantar türü tespit edilmiştir. Bu 157 bitki taksonuna ait 159 adet Türkçe ad ve 247 adet Yöresel ad tespit edilmiştir. Ayrıca yine bu taksonlara ait 289 adet kullanım amacı ve 471 adet kullanım şekli belirlenmiştir. 2 familyada yer alan 4 mantar türüne ait 4 adet bilimsel ve 11 adet yöresel ad belirlenmiştir. Ayrıca bu mantar türlerine ait 4 adet kullanım amacına bağlı olarak 4 adet kullanım şekli de belirlenmiştir. Tespit edilen bu türler, ilk olarak Familya daha sonra ise, bilimsel adlarının alfabetik sırasına göre Çizelge 4.4'te listelenmiştir.

Çizelge 4.3. Lapseki Yöresinde etnobotanik özellikli bitki taksonları ve mantar türleri

Sıra	Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı	Yöresel Adı	Kullanım Amacı	Kullanım Şekli
4.3.1	Acanthaceae	*Acanthus hirsutus*	Kıllı ayı pençesi	Kurtlu dikenotu	Tıbbi	Cilt lekeleri
4.3.2	Adoxaceae	*Sambucus nigra*	Ağaç mürver	Kara mürver, Mürmer ağacı.	Tıbbi	Yanıklarda, idrar yolu açıcı
					El işi ve gündelik eşya yapımı	Kaval yapımı
4.3.3	Amaranthaceae	*Beta vulgaris*	Pazı	Pazı	Gıda	Yiyecek
4.3.4	Amaranthaceae	*Spinacia oleracea*	Ispanak	Ispanak	Gıda	Yiyecek
4.3.5	Amaryllidaceae	*Allium ampeloprasum*	Pırasa	Pırasa	Gıda	Yiyecek
4.3.6	Amaryllidaceae	*Allium cepa*	Soğan	Soğan	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Arı sokması veya böcek ısırması, kırık çıkıklarda morarmayı önleyici, ağrı kesici.
4.3.7	Amaryllidaceae	*Allium sativum*	Sarımsak	Sarımsak	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Tansiyon düzenleme, baş ağrıları,
					Dini inanış	Nazar
4.3.8	Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus*	Menengiç	Kokar çitlembik Çitlemik, Çetlemik Şehremik Kokar ağaç	Boya	Yeşil renk
					Yakacak	Yakacak
					Sabun	Sabun elde etme

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.9	Anacardiaceae	*Pistacia vera*	Antep fıstığı	Antep fıstığı	Gıda	Yiyecek
4.3.10	Anacardiaceae	*Rhus coriaria*	Sumak	Sumak	Gıda	Baharat
4.3.11	Apiaceae	*Anethum graveolens*	Dereotu	Dereotu, Tereotu Cacıkotu	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	İştah açıcı
4.3.12	Apiaceae	*Angelica sylvestris*	Kekire	Melekotu Kekire	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Mide rahatsızlığı
4.3.13	Apiaceae	*Apium graveolens*	Kereviz	Kereviz	Gıda	Yiyecek
4.3.14	Apiaceae	*Conium maculatum*	Baldıran	Baldıran	Zehirli bitki	Zehirli olduğu için kaçınılır.
4.3.15	Apiaceae	*Oenanthe pimpinelloides*	Deli maydanoz	Kocabaş otu, Kazayağı Cacıkotu	Gıda	Yiyecek
4.3.16	Apiaceae	*Petroselinum crispum*	Maydanoz	Maydanoz	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Mide rahatsızlığı karın şişliği, kilo verme
4.3.17	Apocynaceae	*Nerium oleander*	Zakkum	Zakkum	Süs bitkisi	Süs bitkisi
					Zehirli bitki	Zehirli olduğu için kaçınılır.
4.3.18	Araceae	*Arum italicum*	Domuz lahanası	Yılan dili, Yılan bıçağı.	Zehirli bitki	Zehirli olduğu için kaçınılır.
4.3.19	Asparagaceae	*Asparagus acutifolius*	Tilkişen	Kuşkonmaz	Gıda	Yiyecek
					Süpürge veya çit yapımı	Çit yapımı
4.3.20	Asteraceae	*Achillea* sp.	Civan perçemi	Civan perçemi	Tıbbi	Regl düzenleme
4.3.21	Asteraceae	*Anthemis* sp.	Papatya	Papatya	Gıda	Yiyecek, çay

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Tıbbi	Mide rahatsızlığı soğuk algınlıkları regl ağrıları, ateş düşürücü.
					Boya	Saç rengini açıcı
4.3.22	Asteraceae	*Artemisia abrotanum*	Erkekpelin	Kafirun, Ana kokusu, Kafire	Gıda	Aromatik tat veya koku
					Tıbbi	Epilepsi hastalığı, arı sokması.
4.3.23	Asteraceae	*Carduus pycnocephalus*	Soymaç	Eşek dikeni, Diken akkız	Gıda	Yiyecek
4.3.24	Asteraceae	*Centaurea solstitialis*	Çakır dikeni	Top diken, Çakır dikeni.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Ateş düşürücü, vücud direncini arttırıcı, cilt hastalıkları mide rahatsızlığı, böbrek taşı düşürücü, kulak egzaması.
4.3.25	Asteraceae	*Helianthus annuus*	Ayçiçeği	Ayçiçeği Günebakan	Gıda	Yiyecek, yağ elde etme.
					Arıcılık	Arıcılık
4.3.26	Asteraceae	*Lactuca sativa*	Marul	Marul	Gıda	Yiyecek
4.3.27	Asteraceae	*Matricaria chamomilla*	Alman papatyası	Mayıs papatyası, Papülçe	Tıbbi	Ateş düşürücü, öksürüğe karşı.
					Boya	Sarı renk eldesi

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.28	Asteraceae	*Silybum marianum*	Deve dikeni	Develik	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Karaciğer hastalıkları
4.3.29	Asteraceae	*Sonchus oleraceus*	Kuzu gevreği	Sütlü çalı	Gıda	Yiyecek
4.3.30	Asteraceae	*Taraxacum campylodes*	Karahindiba	Karahindiba Hindiba.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Yara
4.3.31	Betulaceae	*Corylus avellana* var. *pontica*	Fındık	Fındık	Gıda	Yiyecek
4.3.32	Brassicaceae	*Brassica oleracea*	Lahana	Lahana	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Romatizma
4.3.33	Brassicaceae	*Capsella bursa-pastoris*	Çoban çantası	Çoban çantası	Tıbbi	İltihabı kurutucu
4.3.34	Brassicaceae	*Eruca vesicaria*	Roka	Roka	Gıda	Yiyecek
4.3.35	Brassicaceae	*Lepidium sativum*	Tere	Tereotu	Gıda	Baharat
					Tıbbi	Guatr hastalığı
4.3.36	Brassicaceae	*Pisum sativum*	Bezelye	Bezelye	Gıda	Yiyecek
4.3.37	Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* subsp. *sativus*	Turp	Turp	Gıda	Yiyecek
4.3.38	Brassicaceae	*Vicia sativa*	Fiğ	Fiğ	Hayvancılık	Hayvanlar için yem
4.3.39	Caryophyllaceae	*Stellaria media*	Kuşotu	Kuşotu, Gıcıgıcı, Kuşbari otu, Cabana.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Böbrek hastalıkları
4.3.40	Cornaceae	*Cornus mas*	Kızılcık	Kızılcık	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Soğuk algınlıkları
					Arıcılık	Arıcılık
					El işi ve gündelik eşya yapımı	Baston yapımı
4.3.41	Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus*	Karpuz	Karpuz	Gıda	Yiyecek
4.3.42	Cucurbitaceae	*Cucumis melo*	Kavun	Kavun	Gıda	Yiyecek
4.3.43	Cucurbitaceae	*Cucumis sativus*	Hıyar	Salatalık	Gıda	Yiyecek
4.3.44	Cucurbitaceae	*Cucurbita moschata*	Bal kabağı	Bal kabağı	Gıda	Yiyecek

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.45	Cucurbitaceae	*Cucurbita pepo*	Sakız kabağı	Kabak	Gıda	Yiyecek
4.3.46	Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium*	Eşekhıyarı	Acı bostan, Acı düvelek, Yaban kavunu, Patlangaç, Kır bostanı, Acı kavun.	Tıbbi	Sinüzit, egzama.
					Zehirli bitki	Zehirli olduğu düşüncesiyle kaçınılır.
4.3.47	Cucurbitaceae	*Lagenaria siceraria*	Uzun kabak	Su kabağı, Susak.	El işi ve gündelik eşya yapımı	Maşrapa, korkuluk yapımı, kuş yakalamak için malzeme yapımı.
4.3.48	Cucurbitaceae	*Momordica charantia*	Kudretnarı	Kudretnarı	Tıbbi	Yanık, mide rahatsızlığı
4.3.49	Cupressaceae	*Cupressus sempervirens*	Servi	Selvi	Yakacak	Yakacak
4.3.50	Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*	Katran ardıcı	Ardıç	Tıbbi	Egzama, yara ve kesikler, ağrı, mide ağrısı, mideyi rahatlatma, verem.
					Yakacak	Yakacak
					Hayvancılık	Hayvan sütü arttırıcı, hayvanların tırnak çatlakları, gücünü geri kazanması, hayvan soğuk algınlıkları, hayvan iç parazitlerinin dışarı atılması.
					Arıcılık	Arıcılıkta arıdan korunmak
					Çit veya süpürge yapımı	Çit yapımı

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.51	Dennstaedtiaceae	*Pteridium aquilinum*	Eğrelti	Eğrelti	El işi gündelik eşya yapımı	Ahırlara gölgelik
4.3.52	Ebenaceae	*Diospyros kaki*	Trabzon hurması	Trabzon hurması	Gıda	Yiyecek
4.3.53	Elaeagnaceae	*Elaeagnus angustifolia*	İğde	İğde	Gıda	Yiyecek
4.3.54	Equisetaceae	*Equisetum ramosissimum*	Kırk boğum, Ulama	Kırkboğum Kırk kilitotu	Tıbbi	Karın ağrısı
4.3.55	Equisetaceae	*Equisetum arvense*	At kuyruğu	Kırk kilitotu, Atkuyruğu.	Tıbbi	İdrar yollarını açıcı
4.3.56	Equisetaceae	*Equisetum telmateia*	Deredoruk	Kırkboğum otu, Kırk kilit otu, Sultan otu	Gıda	Çay
					Tıbbi	Tansiyon, romatizma ağrıları, böbreklerde iltihap ve ağrılar.
4.3.57	Ericaceae	*Arbutus unedo*	Koca yemiş	Dağ çileği, Davulgu, Mardavul, Davulga, Döngel mardavul, Şücerat, Dağ yemişi.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Böbrek taşı düşürücü
					Yakacak	Yakacak
					Hayvancılık	Hayvanlara yem
					Arıcılık	Arıcılık
					El işi ve gündelik eşya yapımı	Düdük yapımı
4.3.58	Ericaceae	*Erica arborea*	Funda	Piren ağacı, Pürem ağacı, Pirem ağacı, Erkek piren.	Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılır.
					Arıcılık	Arıcılık
					El işi gündelik eşya yapımı	Düdük ve kaşık yapımı.
					Süpürge veya çit yapımı	Süpürge yapımı

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.59	Ericaceae	*Erica manipuliflora*	Püren	Piren ağacı	Yakacak	Yakacak
					Süpürge veya çit yapımı	Süpürge yapımı
4.3.60	Ericaceae	*Rhododendron luteum*	Zifin	Ağıçiçeği	Tıbbi	Boğaz ağrısı, balgam söktürücü.
					Zehirli bitki	Zehirli olduğu için kaçınılır.
4.3.61	Euphorbiaceae	*Euphorbia helioscopia*	Feriban-otu	Balıkotu	Balıkçılık	Balık avlama
4.3.62	Fabaceae	*Cercis siliquastrum*	Erguvan	Harip	Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılır.
					Arıcılık	Arıcılık
4.3.63	Fabaceae	*Cicer arietinum*	Nohut	Nohut	Gıda	Yiyecek
4.3.64	Fabaceae	*Phaseolus vulgaris*	Fasülye	Fasulye	Gıda	Yiyecek
4.3.65	Brassicaceae	*Robinia pseudoacacia*	Yalancı akasya	Akasya	Süs bitkisi	Süs bitkisi
4.3.66	Fabaceae	*Spartium junceum*	Katır tırnağı	Katır kuyruğu, Süpürge, Süpürgelik.	Tıbbi	Prostat
					Süpürge veya çit yapımı	Süpürge
4.3.67	Fabaceae	*Trifolium campestre*	Üçgül	Tırfıl, Tirefil, Dilfirotu, Cetelina.	Hayvancılık	Hayvanlara yem
					Arıcılık	Arıcılık
4.3.68	Fabaceae	*Vicia faba*	Bakla	Bakla	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Böbrek taşı
					Hayvancılık	Hayvan yemi
4.3.69	Fagaceae	*Castanea sativa*	Kestane	Kestane	Gıda	Yiyecek
					Arıcılık	Arıcılık
4.3.70	Fagaceae	*Fagus sylvatica*	Avrupakayını	Kayın	Gıda	Çay

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Yakacak	Yakacak
4.3.71	Fagaceae	*Quercus coccifera*	Kermes meşesi	Meşe	Tıbbi	Mide rahatsızlığı
					Yakacak	Yakacak
					Süpürge veya çit	Süpürge
					Çocuk oyunu	Şimşir oyunu
4.3.72	Fagaceae	*Quercus infectoria*	Mazı meşesi	Meşe	Boya	Koyu sarı renk eldesinde
					Yakacak	Yakacak
					El işi gündelik eşya yapımı	Ev inşaatında
4.3.73	Fagaceae	*Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis*	Pelitağacı	Meşe palamudu	Tıbbi	Şeker hastalığı
4.3.74	Geraniaceae	*Pelargonium* sp.	Sardunya	Sardunya	Tıbbi	Sinirsel hastalıklarda uyku getirici, yara.
4.3.75	Hypericaceae	*Hypericum perforatum*	Kantaron	Kantaron, Sarı kantaron.	Tıbbi	Mide ağrıları, kabızlık, mide kanseri, şeker hastalığı, ağrı, romatizma ağrıları, yanık, egzama, yara, sivilce tedavisi, hemoroid, soğuk algınlıkları, cildi güzelleştirici, nefes darlığı.
4.3.76	Juglandaceae	*Juglans regia*	Ceviz	Ceviz, Koz.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Egzama, temre, öksürük, boğaz ağrısı.

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Boya	Saç boyası, sarı renk, kahverengi boya eldesi, kına yapımına renk verici olarak.
					Yakacak	Yakacak
					El işi ve gündelik	Sandık yapımı
4.3.77	Lamiaceae	*Lavandula angustifolia*	Lavanta	Lavanta	Tıbbi	Uykusuzluk
					Süs bitkisi	Süs bitkisi
4.3.78	Lamiaceae	*Lavandula stoechas*	Karabaş	Karabaşotu	Tıbbi	Ağrı, mide rahatsızlıkları, sakinleştirici, damar açıcı, kalp rahatsızlıkları, soğuk algınlıklar.
4.3.79	Lamiaceae	*Melissa officinalis*	Oğulotu	Oğul otu, Melisa	Tıbbi	Uykusuzluk, soğuk algınlığı.
					Arıcılık	Arıları cezbedip bal yapımı sağlama
4.3.80	Lamiaceae	*Mentha longifolia* subsp. *typhoides*	Derenanesi	Nane, Kır çayı.	Gıda	Baharat
					Tıbbi	Mide bulantısı
4.3.81	Lamiaceae	*Mentha* x *piperita*	Nane	Nane	Gıda	Baharat
					Tıbbi	Mide ağrısı, mide bulantısı, kusma, soğuk algınlıklar.
4.3.82	Lamiaceae	*Ocimum basilicum*	Fesleğen	Fesleğen	Gıda	Baharat, aromatik tat ve koku.
					Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Haşerelere karşı	Sivrisinekleri uzaklaştırmak için
4.3.83	Lamiaceae	*Origanum majorana*	Mercanköşk	Mercanköşk, Yerkekiği.	Gıda	Çay
					Tıbbi	Mide bulantısı
4.3.84	Lamiaceae	*Origanum vulgare* subsp. *hirtum*	Kara mercan	Kekik, Güve otu, Bayır kekiği, Kara ot, Dağ kekiği.	Gıda	Baharat
					Gıdada bozulmayı önleme	Kakların bozulmasını önleme
					Tıbbi	Mide rahatsızlığı, diş eti rahatsızlığı, diş ağrıları, soğuk algınlıkları, arı ısırması.
					Arıcılık	Arıcılık
					Haşerelere karşı	Gıda veya eşyaları haşerelere karşı koruma
4.3.85	Lamiaceae	*Rosmarinus officinalis*	Biberiye	Biberiye	Gıda	Baharat
					Tıbbi	Sakinleştirici ve uyku getirici, soğuk algınlıkları, şeker hastalığı, kolestrol.
4.3.86	Lamiaceae	*Salvia officinalis*	Adaçayı	Adaçayı, Centaze.	Tıbbi	Soğuk algınlığı, baş ağrısı, el terlemesi, kabızlık, damar tıkanıklıkları.

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.87	Lamiaceae	*Salvia tomentosa*	Şalba	Hoşapla, Mor şapka, Moşapla.	Gıda	Çay
					Tıbbi	Soğuk algınlıkları
4.3.88	Lamiaceae	*Satureja* sp.	Çibriska	Dere otu, Dere Çayı, Centaze, Goru çayı, Kır çayı, Cibriska, Çibriska.	Gıda	Çay, baharat, yiyecek
					Tıbbi	Soğu algınlıkları, öksürük, boğaz ağrısı.
4.3.89	Lamiaceae	*Sideritis trojana*	Sarıkızçayı	Koru çayı, Goru çayı, Dere çayı.	Tıbbi	Soğuk algınlığı, mide ağrısı, cilt bakımı, tansiyon düzenleyici.
4.3.90	Lamiaceae	*Thymus longicaulis*	Dağkekiği	Dağkekiği, Ormankekiği.	Gıda	Baharat
					Tıbbi	Soğuk algınlıkları

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.91	Lamiaceae	*Thymus zygioides*	Bodur kekiği	Gök dağ kekiği, Taş kekiği, Bayır kekiği, Daş kekiği, Gır kekiği, Kır çayı.	Gıda	Aromatik tat vermesi için
					Tıbbi	Soğuk algınlıkları, mide rahatsızlıkları, tansiyon düzenleyici, nefes açıcı, boğaz ağrısı.
4.3.92	Lauraceae	*Laurus nobilis*	Defne	Defne	Gıda	Aromatik tat ve koku vermesi için
					Haşerelere karşı koruma	Gıdaları kurtlardan korumak için
4.3.93	Liliaceae	*Tulipa orphanidea*	Doğandili	Lale, Dağ lalesi.	Tıbbi	İltihaba karşı
					Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.
4.3.94	Lythraceae	*Punica granatum*	Nar	Nar	Gıda	Yiyecek
					Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.
4.3.95	Malvaceae	*Alcea pallida*	Gülhatmi, Gülfatma	Gülfatme, Fatmegül, Fatmagül, Gül Hatmi.	Tıbbi	Astım, öksürüğü hafifletmek, soğuk algınlığı.
					Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.
4.3.96	Malvaceae	*Malva sylvestris*	Ebegümeci	Ebegümeci, Develik, Deve otu, Ebe gömeci.	Gıda	Yiyecek

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Tıbbi	Mide rahatsızlıkları, iltihabı kurutma, soğuk algınlıkları, egzama, öksürük.
					Hayvancılık	Kümes hayvanlarına yem
4.3.97	Malvaceae	*Tilia tomentosa*	Gümüşi ıhlamur	Ihlamur	Gıda	Çay
					Tıbbi	Soğuk algınıkları, mideeyi sakinleştirici, boğaz ağrısı, öksürük.
					İnanç	Her derde deva inancı
4.3.98	Meliaceae	*Melia azedarach*	Tesbihağacı	Tesbihağacı Tespikağacı	Yakacak	Yakacak
					El işi ve gündelik eşya yapımı	Tesbih yapımı
4.3.99	Moraceae	*Ficus carica*	İncir	İncir, Yemiş, Smokla.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Hemoroid, cilt bakımı, kaşıntı, arı ısırması, diş ağrısı, iştah açıcı, kesik.
4.3.100	Moraceae	*Ficus carica* subsp. *rupestris*	İt inciri	Deli incir	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Kalp rahatsızlıkları
4.3.101	Moraceae	*Morus alba*	Akdut	Dut	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Egzama, yara ve kesik.

Çizelge 4.3.'ün devamı

					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Ev önlerine gölgelik
4.3.102	Moraceae	*Morus nigra*	Kara dut	Dut	Gıda	Yiyecek
4.3.103	Oleaceae	*Fraxinus ornus*	Çiçekli dişbudak	Dışbudak ağacı, Yassen.	Boya	Siyah boya eldesi
					Hayvancılık	Kümes hayvanlarını hastalıklardan koruma
					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Balta ,kürek sapı veya düdük yapımı
					Süpürge veya Çit yapımı	Çit yapımı
4.3.104	Oleaceae	*Olea europaea*	Zeytin	Zeytin	Gıda	Yiyecek, yemeklik yağ
					Tıbbi	Şeker hastalığı, yanık, boğaz ağrısı, migren, kesik, tansiyon, morarmalarda, yanık.
					Yakacak	Prina ve kendisi yakacak olarak kullanılır.
4.3.105	Oleaceae	*Phillyrea latifolia*	Akçakesme	Kuzu pırnarı, Pırnal.	Yakacak	Yakacak
					Hayvancılık	Hayvanlara yem
					Süpürge	Süpürge yapımı
4.3.106	Oleaceae	*Syringa vulgaris*	Adi Leylak	Leylak, Erguvan.	Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.107	Oxalidaceae	*Oxalis articulate*	Pembe ekşi yonca	Yonca, Ekşi yonca.	Hayvancılık	Hayvanlara yem
4.3.108	Pedaliaceae	*Sesamum indicu m*	Susam	Susam	Gıda	Yiyecek
4.3.109	Paeoniaceae	*Paeonia peregrina*	Bocur	Gaame	Süs bitkisi	Süs bitkisi olarak kullanılmakt adır.
4.3.110	Papaveraceae	*Papaver rhoeas*	Gelincik	Gelincik, Nünü otu.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Yaralara karşı
4.3.111	Pinaceae	*Pinus brutia*	Kızılçam	Çam	Tıbbi	Mide rahatsızlıklar ı, eziklerde, yara veya kesik, kanser.
					Yakacak	Yakacak
					Hayvancılık	Zayıf hayvanların vücut direncini arttırma
					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Ev inşaatı, sandık, evlere gölgelik,
					Süpürge veya Çit yapımı	Çit yapımı
					Haşerelere karşı koruma	Hayvanları kenelerden korumak için
					Çocuk oyunu	Oyuncak araba yapımı
4.3.112	Pinaceae	*Pinus pinea*	Fıstık çamı	Çam	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Diyare, böbreklerdek i tahribatı önleme.

Çizelge 4.3.'ün devamı

					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Evlere gölgelik
4.3.113	Plantaginaceae	*Antirrhinum majus*	Aslanağzı	Aslanağzı	Süs	Süs bitkisi olarak kullanılır.
4.3.114	Plantaginaceae	*Plantago major*	Sinirotu	Sinirliot	Tıbbi	Çıban, kanamayı durdurma, hemoroid, kabızlık.
4.3.115	Platanaceae	*Platanus orientalis*	Çınar	Çınar	Tıbbi	Romatizma, ağrı, diyare.
					Yakacak	Yakacak
					Arıcılık	Arı kovanı yapımı
					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Piknik masası ve merdiven yapımı
4.3.116	Poaceae	*Avena sativa*	Yulaf	Yulaf	Hayvancılık	Hayvanlara yem
4.3.117	Poaceae	*Cynodon dactylon*	Köpekdişi	Kızıl ayrık	Tıbbi	Yaralara karşı
4.3.118	Poaceae	*Hordeum vulgare*	Arpa	Arpa	Hayvancılık	Hayvanlara yem
4.3.119	Poaceae	*Oryza sativa*	Pirinç	Pirinç	Gıda	Yiyecek
4.3.120	Poaceae	*Triticum aestivum*	Ekmeklik buğday	Buğday	Gıda	Yiyecek
					Hayvancılık	Hayvanlara yem
4.3.121	Poaceae	*Zea mays*	Mısır	Mısır, Darı.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Böbrek taşı düşürücü
					Hayvancılık	Hayvanlara yem
4.3.122	Polygonaceae	*Rumex acetosella*	Kuzukulağı	Kuzu kulağı, Keşilitza.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Boğaz ağrısı

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.123	Polygonaceae	*Rumex* sp.	Labada	Labada, İlabada, İlibada.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Hemoroid, ateş düşürücü.
4.3.124	Portulacaceae	*Portulaca oleracea*	Semizotu	Semizotu, Semizlik.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Diş ağrısı
4.3.125	Ranunculaceae	*Ficaria verna*	Arpacıksal ebi	Basurotu	Tıbbi	Basura karşı
4.3.126	Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi*	Kara çalı	Kara ağaç, Çaltı, Çaltık, Kara Çaltı.	Tıbbi	Böbrek taşı düşürücü
					İnanç	Nazarlık yapımı
					Yakacak	Yakacak
					Arıcılık	Arıcılık
					Süpürge veya Çit yapımı	Çit yapımı
4.3.127	Rosaceae	*Cydonia oblonga*	Ayva	Ayva	Gıda	Yiyecek
					Gıdada boya	Çayın rengini kırmızılaştırma
					Tıbbi	Ateş düşürücü, kalp hastalıkları, soğuk algınlığı.
4.3.128	Rosaceae	*Eriobotrya japonica*	Yenidünya	Malta eriği, Yenidünya.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Nefes açıcı
4.3.129	Rosaceae	*Fragaria vesca*	Dağçileği	Çilek	Gıda	Yiyecek
4.3.130	Rosaceae	*Malus sylvestris*	Yabanelması	Elma	Gıda	Yiyecek

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Tıbbi	Kanser, migren, öksürüğü hafifletme.
4.3.131	Rosaceae	*Mespilus germanica*	Muşmula	Muşmula, Beşbıyık.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Tansiyon, böbrek taşı düşürücü.
4.3.132	Rosaceae	*Prunus armeniaca*	Kayısı	Kayısı	Gıda	Yiyecek
4.3.133	Rosaceae	*Prunus avium*	Kiraz	Kiraz	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Karın ağrısı, regl söktürücü.
4.3.134	Rosaceae	*Prunus cerasus*	Vişne	Vişne	Gıda	Yiyecek
4.3.135	Rosaceae	*Prunus dulcis*	Badem	Badem	Gıda	Yiyecek
4.3.136	Rosaceae	*Prunus persica*	Şeftali	Şeftali	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Hemoroid
					Yakacak	Yakacak
4.3.137	Rosaceae	*Prunus spinosa*	Güvem	Güvem	Gıda	Yiyecek
4.3.138	Rosaceae	*Prunus* x *domestica*	Erik	Erik	Gıda	Yiyecek
					Yakacak	Yakacak
4.3.139	Rosaceae	*Pyrus amygdaliformis* Vill. var. *lanceolata*	Çöğür armudu	Ahlat, Halat ağacı.	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Böbrek taşı düşürücü, şeker.
4.3.140	Rosaceae	*Pyrus communis*	Armut	Armut	Gıda	Yiyecek
4.3.141	Rosaceae	*Rosa* sp.	Gül	Gül	Gıda	Yiyecek
4.3.142	Rosaceae	*Rosa canina*	Kuşburnu	Kuşburnu, Deli gül, Yaban gülü, Çiller, Dağgülü	Gıda	Çay
					Tıbbi	Soğuk algınlığı, şeker.
4.3.143	Rosaceae	*Rubus canescens*	Çoban kösteği	Böğürtlen	Gıda	Yiyecek
					Yakacak	Yakacak
4.3.144	Rosaceae	*Rubus sanctus*	Böğürtlen	Böğürtlen, Köstek.	Gıda	Yiyecek
4.3.145	Rubiaceae	*Galium odoratum*	Orman iplikçiği	Yapışkan ot	Çocuk oyunu	Yapışkan ot oyunu

Çizelge 4.3.'ün devamı

4.3.146	Rubiaceae	*Rubia tinctorum*	Kökboya	Boyar ot	Boya bitkisi	Kırmızı boya eldesi
4.3.147	Salicaceae	*Populus tremula*	Titrek kavak	Kavak	Yakacak	Yakacak
					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Ev damı yapımı
					Çocuk oyunu	Oyuncak araba
4.3.148	Salicaceae	*Salix alba*	Aksöğüt	Söğüt, Süvet ağacı.	El işi ve Gündelik eşya yapımı	Düdük yapımı
4.3.149	Solanaceae	*Capsicum annuum*	Biber	Biber	Gıda	Yiyecek
4.3.150	Solanaceae	*Nicotiana tabacum*	Tütün	Tütün	Sigara yapımı	Sigara yapımı
4.3.151	Solanaceae	*Solanum melongena*	Patlıcan	Patlıcan	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Hemoroid
4.3.152	Solanaceae	*Solanum tuberosum*	Patates	Patates	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Göz yorgunluğu
4.3.153	Styracaceae	*Styrax officinalis*	Ayı fındığı	Ayı fındığı	Arıcılık	Arıcılık
4.3.154	Urticaceae	*Urtica urens*	Cılağan	Isırgan otu, Akıllı ısırgan otu.	Gıda	Yiyecek, çay.
					Tıbbi	Romatizma, varis, kanser, mide rahatsızlıkları, iltihabı kurutma, idrar yolu enfeksiyonu, öksürük, saç bakımı.
4.3.155	Vitaceae	*Vitis vinifera*	Asma	Asma	Gıda	Yiyecek
					Tıbbi	Baş ağrısı
					Süs bitkisi	Süs bitkisi

Çizelge 4.3.'ün devamı

					Hayvancılık	Büyükbaş hayvanların soğuk algınlıkların da
					El işi ve Gündelik eşya yapımı	Ev girişine gölgelik
4.3.156	Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus*	Kirgiç kökü	Nünü, Yılan otu.	Tıbbi	Yara ve kesik tedavisinde, mantar.
4.3.157	Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*	Çobançökerten	Deve çökerten, Deve çökelezi, Deve bağırtan, Pıtrak.	Tıbbi	Şeker hastalığı, damar açıcı, böbrek taşı düşürücü, egzama, prostat.
Sıra	**Familya**	**Bilimsel Adı**		**Yöresel Adı**	**Kullanım Amacı**	**Kullanım Şekli**
4.3.158	Gomphaceae	*Ramaria aurea*		Dağ mantarı, Tavuk mantarı	Gıda	Gomphaceae
4.3.159	Russulaceae	*Lactarius deliciosus*		Çam mantarı, Merci, Pırnarlı, Zilzile, Melki, Çam melkisi	Gıda	Russulaceae
4.3.160	Russulaceae	*Lactarius salmonicolor*		Mantar	Gıda	Russulaceae
4.3.161	Russulaceae	*Russula delica*		Meşe mantarı	Gıda	Russulaceae

4.5. Kullanım Amaçlarına Göre Bitki Taksonları

Lapseki yöresinde gerçekleştirdiğimiz çalışmalar boyunca 157 bitki taksonuna ait; gıda, gıda boyası, gıda koruma, tıbbi, boya, süs, zehirli bitkiler, dini amaçlı, yakacak, hayvancılık, arıcılık, El işi ve gündelik eşya yapımı, süpürge veya çit yapımı, haşerelere karşı koruma, çocuk oyunu, sabun ve sigara yapımı olmak üzere 17 farklı kullanım amacı belirlenmiştir.

4.5.1. Gıda bitkileri

Gerçekleştirdiğimiz çalışma süresince, belirlenen bitki taksonlarından etnobotanik amaçlı kullanımları içerisinde kültüre alınmış gıda bitkileri büyük bir yer kaplamaktadır. Yörenin büyük bir bölümünün kiraz, şeftali, üzüm veya elma gibi meyvelerin üretimini yapması ve ekonomisinde meyveciliğin büyük bir pay sahibi olması gıda bitkilerinin yetiştirildiği alanı arttırmaktadır.

Yörenin merkeze yakın ve ulaşımı kolay olan köylerinde ise, yöre halkı gıda ile ilgili ihtiyaçlarını genellikle merkez pazarlarından sağlamaya çalışırken; daha çok dağlık, engebeli alanlarda bulunan ve orman içi veya orman kenarında bulunan köylerde yöre halkı gıda amaçlı kullanılan bitkileri yetiştirip kendilerine besin sağlamaktadır. Ayrıca yetiştirdikleri bu bitkileri, merkez pazarlarında satıp kendilerine geçim kaynağı oluşturmaktadırlar. Geçim kaynağı oluşturabilecek her tür bitki değerlendirildiği için, bu durum pazarlarda satışa sunulan bitkilerin çeşitliliğini arttırmaktadır.

Lapseki pazarında satışına sık rastladığımız bitkiler; *Beta vulgaris*, *Spinacia oleracea*, *Allium ampeloprasum*, *Allium cepa*, *Allium sativum*, *Rhus coriaria*, *Anethum graveolens*, *Apium graveolens*, *Petroselinum crispum*, *Asparagus acutifolius*, *Carduus pycnocephalus*, *Centaurea solstitialis*, *Lactuca sativa*, *Silybum marianum*, *Sonchus oleraceus*, *Taraxacum campylodes*, *Brassica oleracea*, *Eruca vesicaria*, *Lepidium sativum*, *Pisum sativum*, *Raphanus raphanistrum* subsp. *sativus*, *Stellaria media*, *Citrullus lanatus*, *Cucumis melo*, *Cucumis sativus*, *Cucurbita moschata*, *Cucurbita pepo*, *Lagenaria siceraria*, *Cicer arietinum*, *Phaseolus vulgaris*, *Vicia faba*, *Castanea sativa*, *Juglans regia*, *Mentha* x *piperita*, *Punica granatum*, *Malva sylvestris*, *Ficus carica*, *Morus alba*, *Morus nigra*, *Olea europaea*, *Papaver rhoeas*, *Rumex* sp., *Portulaca oleracea*, *Cydonia oblonga*, *Eriobotrya japonica*, *Fragaria vesca*, *Malus sylvestris*, *Mespilus germanica*, *Prunus armeniaca*, *Rumex acetosella*, *Prunus avium*, *Prunus cerasus*, *Prunus dulcis*, *Prunus persica*, *Prunus* x *domestica*, *Pyrus amygdaliformis* Vill. var. *lanceolata*, *Pyrus communis*, *Rosa canina*,

Rubus canescens, Capsicum annuum, Solanum melongena, Solanum tuberosum, Urtica urens ve *Vitis vinifera*'dır.

Yine ilçe merkezinde veya merkeze yakın olan köylerde baharat olarak kullanılan bitkilerin satın alımı genellikle aktar veya pazarlardan sağlanırken, merkezden uzak olan veya dağlık köylerden veya köy çevresinden sağlanarak farklı etnobotanik kullanımları geliştirilmiş olan bitkiler bulunmakmaktadır. Yörede baharat olarak kullanılan bitkiler; *Rhus coriaria, Lepidium sativum, Mentha longifolia* subsp. *typhoides, Mentha* x *piperita, Ocimum basilicum, Origanum vulgare* subsp. *hirtum, Rosmarinus officinalis, Satureja* sp. ve *Thymus longicaulis* olmak üzere 9 tanedir.

Yemek veya çaylarda aromatic tat veya koku vermek amacıyla kullanılan bitkiler ise; *Artemisia abrotanum, Ocimum basilicum, Thymus zygioides* ve *Laurus nobilis* olmak üzere 4 adet belirlenmiştir.

Yörede çay olarak kullandıkları bitkileri, özel toplama zamanlarında toplayan yöre halkı, sonrasında kurutarak saklayıp ve bu sayede farklı mevsimlerde tüketebilme yolunu tercih etmektedir. Yörede çay olarak kullanıldığı belirlenen 9 bitki tasonu; *Anthemis* sp., *Equisetum telmateia, Fagus sylvatica, Origanum majorana, Salvia tomentosa, Satureja* sp., *Tilia tomentosa, Rosa canina* ve *Urtica urens*'dir.

Beyçayırı Köyü'nde gerçekleştirilen etnobotanik kullanım ise, gıdada organik yoldan bitkisel boyamaya güzel bir örnektir. Günümüzde evlerde ve kahvehanelerde bolca tüketilen *Camellia sinensis*'in rengini ve tadını güzel bir şekilde tutturabilmek kültürümüzde önemli bir yere sahiptir. Bunu bitkisel yoldan gerçekleştiren yöre halkı *Camellia sinensis* yapımında, içerisine *Cydonia oblonga* yaprağı koyarak, gıdayı bitkisel boyama ile etnobotanik kullanımını gerçekleştirmiştir.

Balcılar, Çataltepe ve Güreci köylerinde ise gıdada bozulmayı engelleyici, bitkisel bir etnobotanik kullanımı ortaya çıkmıştır. Yörelerde dilimlenip kurutulan meyveler kak olarak adlandırılmakta ve uzun süre bozulmadan kalmalarını sağlamak için meyveleri dilimleyip dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* suyuna batırdıktan sonra kurutmaktadırlar.

Etnobotanik kullanımı açısından gıda olarak belirlenen 104 taksonun diğer bitkileri ise; *Pistacia vera, Angelica sylvestris, Oenanthe pimpinelloides, Helianthus annuus, Corylus avellana* var. *pontica, Cornus mas, Diospyros kaki, Elaeagnus angustifolia, Arbutus unedo,*

Ficus carica, Sesamum indicum, Pinus pinea, Oryza sativa, Triticum aestivum, Zea mays ve *Rubus sanctus*'tur.

4.5.2. Tıbbi bitkiler

Lapseki yöresindeki çalışma süresince etnobotanik amaçlı tıbbi kullanımı bulunan, 82 adet bitki taksonu belirlenmiştir. Bu 82 adet bitki taksonuna ait 25 farklı durum veya hastalıkların 77 farklı tıbbi kullanımı belirlenmiştir. Belirlenen bu kullanımlar Çizelge 4.5.2.'de başlangıçta kullanıldığı durum veya hastalıklar sonrasında ise araştırmadaki tıbbi kullanımı, familya ve taksonsonlar alfabetik sırasına göre düzenlenerek belirtilmiştir.

Çizelge 4.4. Lapseki yöresinde etnobotanik amaçlı tıbbi kullanımı tespit edilen bitki taksonlarının kullanım şekilleri

Durum veya Hastalıklar	**Tıbbi Kullanımı**	**Familya**	**Bilimsel Adı**
Ağrı	Ağrı	Amaryllidaceae	*Allium cepa*
		Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
		Platanaceae	*Platanus orientalis*
	Baş ağrısı	Lamiaceae	*Salvia officinalis*
		Vitaceae	*Vitis vinifera*
	Migren ağrıları	Oleaceae	*Olea europaea*
	Migren ağrılarında kaçınılmalı	Rosaceae	*Malus sylvestris*
	Romatizmadan kaynaklanan ağrılar	Brassicaceae	*Brassica oleracea*
		Equisetaceae	*Equisetum telmateia*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Platanaceae	*Platanus orientalis*
		Urticaceae	*Urtica urens*
Arı veya böcek ısırması	Arı sokması	Asteraceae	*Artemisia abrotanum*
		Lamiaceae	*Origanum vulgare* subsp. *hirtum*
		Moraceae	*Ficus carica*
	Arı veya böcek sokması	Amaryllidaceae	*Allium cepa*
Bağışıklık sistemi rahatsızlıkları	Ateş düşürücü	Asteraceae	*Anthemis* sp.
			Centaurea solstitialis

Çizelge 4.4.'ün devamı

Bağışıklık sistemi rahatsızlıkları			*Matricaria chamomilla*
		Polygonaceae	*Rumex* sp.
		Rosaceae	*Cydonia oblonga*
	Vücut direncini arttırıcı	Asteraceae	*Centaurea solstitialis*
Boşaltım sistemi rahatsızlıkları	Böbrek rahatsızlıkları	Caryophyllaceae	*Stellaria media*
	Böbrek tahribatını önleyici	Pinaceae	*Pinus pinea*
	Böbrek taşı düşürücü	Ericaceae	*Arbutus unedo*
		Fabaceae	*Vicia faba*
		Poaceae	*Zea mays*
		Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi*
		Rosaceae	*Mespilus germanica*
			Pyrus amygdaliformis var. *lanceolata*
		Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*
	Böbreklerde iltihap ve ağrı	Equisetaceae	*Equisetum telmateia*
	Hemoroid	Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Moraceae	*Ficus carica*
		Plantaginaceae	*Plantago major*
		Polygonaceae	*Rumex* sp.
		Rosaceae	*Prunus persica*
		Solanaceae	*Solanum melongena*
	İdrar yolu enfeksiyonu	Urticaceae	*Urtica urens*
	İdrar yolunu açıcı	Adoxaceae	*Sambucus nigra*
		Equisetaceae	*Equisetum arvense*
Cilt hastalıkları	Cilt hastalıkları	Asteraceae	*Centaurea solstitialis*
	Cilt lekeleri	Acanthaceae	*Acanthus hirsutus*
	Çıban	Plantaginaceae	*Plantago major*
	Egzama	Asteraceae	*Centaurea solstitialis*
		Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium*
		Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Juglandaceae	*Juglans regia*

Çizelge 4.4.'ün devamı

Cilt hastalıkları		Malvaceae	*Malva sylvestris*
		Moraceae	*Morus alba*
		Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*
	Kaşıntı	Moraceae	*Ficus carica*
	Kesik	Moraceae	*Ficus carica*
		Oleaceae	*Olea europaea*
	Mantar	Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus*
	Sivilce	Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
	Temre	Juglandaceae	*Juglans regia*
	Yanık	Adoxaceae	*Sambucus nigra*
		Cucurbitaceae	*Momordica charantia*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Oleaceae	*Olea europaea*
	Yara	Asteraceae	*Taraxacum campylodes*
		Geraniaceae	*Pelargonium* sp.
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Papaveraceae	*Papaver rhoeas*
		Poaceae	*Cynodon dactylon*
	Yara veya kesik	Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Moraceae	*Morus alba*
		Pinaceae	*Pinus brutia*
		Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus*
Diş hastalıkları	Diş ağrısı	Lamiaceae	*Origanum vulgare* subsp. *hirtum*
		Moraceae	*Ficus carica*
		Portulacaceae	*Portulaca oleracea*
	Diş eti rahatsızlıkları	Lamiaceae	*Origanum vulgare* subsp. *hirtum*
Epilepsi	Epilepsi	Asteraceae	*Artemisia abrotanum*
Ezilme veya morarma durumları	Ezilme	Pinaceae	*Pinus brutia*
	Kırık veya çıkıklarda morarma önleyici	Amaryllidaceae	*Allium cepa*
	Morarma	Oleaceae	*Olea europaea*
Göz hastalıkları	Göz yorgunluğu	Solanaceae	*Solanum tuberosum*
Hormonal hastalıklar	Guatr	Brassicaceae	*Lepidium sativum*

Çizelge 4.4.'ün devamı

İltihap	İltihap kurutma	Malvaceae	*Malva sylvestris*
		Urticaceae	*Urtica urens*
İştah problemi	İştah açıcı	Moraceae	*Ficus carica*
Kan ve dolaşım sistemi rahatsızlıkları	Damar açıcı	Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
		Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*
	Damar tıkanıklıkları	Lamiaceae	*Salvia officinalis*
	Kalp rahatsızlıkları	Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
		Moraceae	*Ficus carica* subsp. *rupestris*
		Rosaceae	*Cydonia oblonga*
	Kan durdurma	Plantaginaceae	*Plantago major*
	Tansiyon	Equisetaceae	*Equisetum telmateia*
		Oleaceae	*Olea europaea*
		Rosaceae	*Mespilus germanica*
		Amaryllidaceae	*Allium sativum*
		Lamiaceae	*Sideritis trojana*
			Thymus zygioides
	Varis	Urticaceae	*Urtica urens*
Kanser	Kanser	Pinaceae	*Pinus brutia*
		Rosaceae	*Malus sylvestris*
		Urticaceae	*Urtica urens*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
Karaciğer hastalıkları	Karaciğer rahatsızlıkları	Asteraceae	*Silybum marianum*
Kolestrol	Kolestrol	Lamiaceae	*Rosmarinus officinalis*
Obezite	Kilo verme	Apiaceae	*Petroselinum crispum*
Saç veya cilt bakımı	Cilt bakımı	Lamiaceae	*Sideritis trojana*
		Moraceae	*Ficus carica*
	Cilt güzelleştirici	Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
	Saç bakımı	Urticaceae	*Urtica urens*
Sindirim sistemi rahatsızlıkları	Diyare	Pinaceae	*Pinus pinea*
		Platanaceae	*Platanus orientalis*
	Karın ağrısı	Equisetaceae	*Equisetum ramosissimum*
		Rosaceae	*Prunus avium*
	Gaz söktürücü	Apiaceae	*Petroselinum crispum*
	Kabızlık	Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L.
		Lamiaceae	*Salvia officinalis* L.

Çizelge 4.4.'ün devamı

Sindirim sistemi rahatsızlıkları		Plantaginaceae	*Plantago major*
	Kusma	Lamiaceae	*Mentha* x *piperita*
	Mide rahatsızlıkları	Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Lamiaceae	*Mentha* x *piperita*
			Sideritis trojana
		Apiaceae	*Angelica sylvestris*
			Petroselinum crispum
		Asteraceae	*Centaurea solstitialis*
		Cucurbitaceae	*Momordica charantia*
		Fagaceae	*Quercus coccifera*
		Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
			Origanum vulgare subsp. *hirtum*
			Thymus zygioides
		Malvaceae	*Malva sylvestris*
		Pinaceae	*Pinus brutia*
		Urticaceae	*Urtica urens*
		Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Malvaceae	*Tilia tomentosa*
Sinir sistemi rahatsızlıkları	Sakinleştirici	Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
			Rosmarinus officinalis
	Sinirsel hastalıklarda uyku getirici	Geraniaceae	*Pelargonium* sp.
Solunum sistemi rahatsızlıkları	Astım	Malvaceae	*Alcea pallida*
	Balgam söktürücü	Ericaceae	*Rhododendron luteum*
	Boğaz ağrısı	Ericaceae	*Rhododendron luteum*
		Juglandaceae	*Juglans regia*
		Lamiaceae	*Satureja* sp.
		Lamiaceae	*Thymus zygioides*
		Malvaceae	*Tilia tomentosa*
		Oleaceae	*Olea europaea*
		Polygonaceae	*Rumex acetosella*
	Nefes darlığı	Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Rosaceae	*Eriobotrya japonica*
		Lamiaceae	*Thymus zygioides*
	Öksürük	Juglandaceae	*Juglans regia*

Çizelge 4.4.'ün devamı

Solunum sistemi rahatsızlıkları		Lamiaceae	*Satureja* sp.
		Malvaceae	*Malva sylvestris*
			Tilia tomentosa
		Urticaceae	*Urtica urens*
	Sinüzit	Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium*
	Soğuk algınlığı	Asteraceae	*Anthemis* sp.
		Cornaceae	*Cornus mas*
		Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Lamiaceae	*Lavandula stoechas*
			Melissa officinalis
			Mentha x piperita
			Origanum vulgare subsp. *hirtum*
			Rosmarinus officinalis
			Salvia officinalis
			Salvia tomentosa
			Sideritis trojana
			Thymus longicaulis
			Thymus zygioides
		Malvaceae	*Alcea pallida*
			Malva sylvestris
			Tilia tomentosa
		Rosaceae	*Cydonia oblonga*
			Rosa canina
		Vitaceae	*Vitis vinifera*
	Verem	Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus*
Şeker hastalığı	Şeker hastalığı	Fagaceae	*Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis*
		Hypericaceae	*Hypericum perforatum*
		Lamiaceae	*Rosmarinus officinalis*
		Oleaceae	*Olea europaea*
		Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*
Terleme	El terlemesi	Lamiaceae	*Salvia officinalis*
Uyku problemleri	Uykusuzluk	Lamiaceae	*Lavandula angustifolia*
			Melissa officinalis
Üreme sistemi rahatsızlıkları	Prostat	Fabaceae	*Spartium junceum*
		Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris*

Çizelge 4.4.'ün devamı

Üreme sistemi rahatsızlıkları	Regl ağrıları	Asteraceae	*Anthemis* sp.
	Regl düzenleyici	Asteraceae	*Achillea* sp.
		Rosaceae	*Prunus avium*

4.5.3. Boya bitkileri

Yörede gerçekleştirdiğimiz etnobotanik araştırmada Karamusalar Köyü'nde, informantlar tarafından daha önce doğal bitkisel boyalarla boyanan iplerle halıların dokunduğundan söz edilerek, ancak bu dokumacılığın Ayvacık tarafına doğru kaydığından bahsedilmiştir.

Araştırmamız süresince Lapseki yöresine ait çeşitli renklerin elde edildiği ve farklı amaçlarla kullanılan 7 adet boya bitkisi belirlenmiş ve bu bitkiler Çizelge 4.5.'te verilmiştir.

Çizelge 4.5. Lapseki yöresinde etnobotanik amaçlı kullanılan boya bitkileri

Familya	**Bilimsel Adı**	**Kullanılan Kısım**	**Kullanım veya Elde Edilen Renk**
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus*	Yaprak	Yeşil renk iplik boyama
Asteraceae	*Anthemis* sp.	Toprak üstü organları	Saç rengini açıcı
Asteraceae	*Matricaria chamomilla*	Çiçek	Sarı renk iplik boyama
Fagaceae	*Quercus infectoria*	Gal	Koyu sarı renk iplik boyama
Juglandaceae	*Juglans regia*	Yaprak, çiçek	Saç boyası, sarı renk, kahverengi boya, kına yapımına renk verici.
Oleaceae	*Fraxinus ornus*	Ağaç kabukları	Siyah iplik boyama
Rubiaceae	*Rubia tinctorum*	Kök	Kırmızı iplik boyama

4.5.4. Süs bitkileri

Yörede süs amaçlı kullanılan bitkiler, genellikle başka farklı bir etnobotanik kullanıma da sahiptir. Bu kullanımlar genellikle arıcılık olmakla birlikte, tıbbi kullanımları da mevcuttur. Yörede süs amaçlı kullanıldığı belirlenen 13 bitki taksonu bulunmaktadır (Çizelge 4.5.4).

Çizelge 4.6. Lapseki yöresinde kullanılan süs bitkileri

Familya	Bilimsel Adı	Kullanım Amacı
Apocynaceae	*Nerium oleander*	Süs ve zehirli bitki
Ericaceae	*Erica arborea*	Süs bitkisi, arıcılık, el işi gündelik eşya ve süpürge veya çit yapımı.
Fabaceae	*Cercis siliquastrum*	Süs bitkisi ve arıcılık
Fabaceae	*Robinia pseudoacacia*	Süs bitkisi
Lamiaceae	*Lavandula angustifolia*	Süs ve tıbbi bitki
Lamiaceae	*Ocimum basilicum*	Süs ve gıda bitkisi, haşerelere karşı
Liliaceae	*Tulipa orphanidea*	Süs ve tıbbi bitkisi
Lythraceae	*Punica granatum*	Süs ve gıda bitkisi
Malvaceae	*Alcea pallida*	Süs ve tıbbi bitki
Oleaceae	*Syringa vulgaris*	Süs bitkisi
Paeoniaceae	*Paeonia peregrina*	Süs bitkisi
Plantaginaceae	*Antirrhinum majus*	Süs bitkisi
Vitaceae	*Vitis vinifera*	Süs, gıda ve tıbbi bitki, hayvancılık, El işi ve gündelik eşya yapımı

4.5.5. Zehirli bitkiler

Yöre halkı zehirli olduğunu düşündüğü ya da bildiği zehirli bitkilerden hem kendilerini, hemde hayvanlarını korumaya çalışmaktadır. Ancak yine de bazen bildiği bu bitkilerden bazılarını, yine tıbbi veya süs bitkisi olarakta kullanmaktadırlar. Araştırma süresince yöre halkının zehirli olarak düşündüğü ya da bildiği 5 bitki taksonu belirlenmiştir. Bu bitkilerden *Conium maculatum* ve *Arum italicum*'dan kaçınılırken; *Nerium oleander* bitkisinin zehirli olduğunu bilmelerine ragmen bahçelerinde süs bitkisi olarak; *Ecballium elaterium* ve *Rhododendron luteum* bitkisi tıbbi bitki olarak kullanılmaktadır.

4.5.6. Batıl inanç amaçlı kullanılan bitkiler

Neredeyse her cami bahçesinde yer alan *Tilia tomentosa* Moench, dualı olduğu kabul edilerek dini yönden etkili olduğu düşünülmekte ve çaresiz olarak nitelendirilen hastalıklara karşı bir güç olarak görmektedirler. Yine batıl inanç olarak adlandırabileceğimiz nazara karşı

veya nazarlık yapımında da bitkilerden yararlanılmakta *Allium sativum* L. ve *Paliurus spina-christi* Mill. bu amaçla kullanılmaktadır.

4.5.7. Yakacak olarak kullanılan bitkiler

Yöre halkı yakacak olarak ağaçların kurumuş dallarını, gövdesini ve kozalaklarını tercih etmektedir. Bitkileri yakacak olarak seçmelerinde belirli bir etken bulunmadığını, meyve ağaçlarını bile kuruduktan sonra yaktıklarından bahsetmişlerdir. Yalnızca kuruyan ince dallı ağaç veya çalıları süpürge ya da çit yapımında kullanmayı tercih etmektedirler.

Yöre halkının yakacak olarak kullandığı bitki taksonları; *Pistacia terebinthus, Cupressus sempervirens, Juniperus oxycedrus, Arbutus unedo, Erica manipuliflora, Fagus sylvatica, Quercus coccifera, Quercus infectoria, Juglans regia, Melia azedarach, Olea europaea, Phillyrea latifolia, Pinus brutia, Platanus orientalis, Paliurus spina-christi, Prunus persica, Prunus* x *domestica, Rubus canescens* ve *Populus tremula* olmak üzere 19 tanedir.

4.5.8. Hayvancılık ve arıcılık için kullanılan bitkiler

Bitkilerin hayvancılıkta etnobotanik kullanımı adı altında topladığımız bitkileri; hayvanlara gıda (yem) ve hayvan hastalıklarında kullanılan bitkiler olarak iki alt başlıkta toplayabiliriz. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara yem olarak kullanılan bitkilere *Vicia sativa, Arbutus unedo, Trifolium campestre, Vicia faba, Phillyrea latifolia, Oxalis articulata, Avena sativa, Hordeum vulgare, Triticum aestivum* ve *Zea mays* olmak üzere 10 bitki taksonunu örnek verebiliriz. Kümes hayvanlarına ise *Malva sylvestris* yem olarak verilmektedir.

Küçükbaş, büyükbaş veya kümes hayvanlarının verimini veya direncini arttırıcı ya da hastalıklarında kullanılan bitkiler ise, *Juniperus oxycedrus, Fraxinus ornus, Pinus brutia* ve *Vitis vinifera* olmak üzere 4 bitki taksonundan oluşmaktadır.

Arıcılıkta kullanılan ve genellikle arıları bu bitkilerin bulunduğu alanın yakınında kovanları bırakmayı tercih ettikleri bitkiler ise *Helianthus annuus, Cornus mas, Arbutus unedo, Erica arborea, Cercis siliquastrum, Trifolium campestre, Castanea sativa, Origanum vulgare* subsp. *hirtum, Paliurus spina-christi* ve *Styrax officinalis* olmak üzere 10 taksondur. Ayrıca yine arıcılıkta kovanda bal yapılmasında katkı sağlayan *Melissa officinalis*, arıcılıkta arıdan korunmak için *Juniperus oxycedrus* ve arı kovanı yapımında ise *Platanus orientalis* kullanılmaktadır.

4.5.9. El işi ve gündelik eşya yapımında kullanılan bitkiler

Gölgelik oluşturma gibi çeşitli amaçlar dahilinde kullanılan bu bitkiler, 17 taksondan oluşmaktadır. Bu bitki taksonları Çizelge 4.7.'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. El işi ve gündelik eşya yapımında kullanılan bitkiler ve kullanım şekilleri

Familya	Bilimsel Adı	Kullanım Amacı
Adoxaceae	*Sambucus nigra*	Kaval yapımı
Cornaceae	*Cornus mas*	Baston yapımı
Cucurbitaceae	*Lagenaria siceraria*	Maşrapa, korkuluk yapımı, kuş yakalamak için malzeme yapımı.
Dennstaedtiaceae	*Pteridium aquilinum*	Ahırlara gölgelik
Ericaceae	*Arbutus unedo*	Düdük yapımı
Ericaceae	*Erica arborea*	Düdük ve kaşık yapımı
Fagaceae	*Quercus infectoria*	Ev inşaatı
Juglandaceae	*Juglans regia*	Sandık yapımı
Meliaceae	*Melia azedarach*	Tesbih yapımı
Moraceae	*Morus alba*	Evlere gölgelik
Oleaceae	*Fraxinus ornus*	Balta veya kürek sapı, düdük yapımı
Pinaceae	*Pinus brutia*	Ev inşaatı, sandık, evlere gölgelik
Pinaceae	*Pinus pinea*	Evlerine gölgelik
Platanaceae	*Platanus orientalis*	Piknik masası ve merdiven yapımı
Salicaceae	*Populus tremula*	Ev damı yapımı
Salicaceae	*Salix alba*	Düdük yapımı
Vitaceae	*Vitis vinifera*	Ev girişine gölge

4.5.10. Süpürge veya çit yapımında kullanılan bitkiler

Genelde süpürge yapımı için ağaçların ince dallarını veya çalıları tercih eden yöre halkının *Erica arborea, Erica manipuliflora, Spartium junceum, Quercus coccifera* ve *Phillyrea latifolia* olmak üzere kullanılan 5 bitki taksonunu kullandığı belirlenmiştir.

Çit yapımında kullandıkları bitkiler ise, *Asparagus acutifolius, Juniperus oxycedrus, Fraxinus ornus, Pinus brutia* ve *Paliurus spina-christi* olmak üzere 5 bitki taksonu olarak

belirlenmiştir.

4.5.11. Haşerelere karşı kullanılan bitkiler

Yöre halkı sivrisinekleri uzaklaştırma için, *Ocimum basilicum* kullanırken, gıda veya eşyaları haşerelere karşı korumak için, *Origanum vulgare* subsp. *hirtum,* gıdaları kurtlardan korumak için *Laurus nobilis* ve hayvanlarını kenelerden korumak için *Pinus brutia* kullanılmaktadır.

4.5.12. Çocuk oyununda veya çocuk oyuncağı yapımında kullanılan bitkiler

Quercus coccifera'nın dalları düzleştirilerek ucu sivri bir sopa haline getirilir ve bu sopa çamura batırılır. Diğerleri de yine *Quercus coccifera* yapılmış sopalarıyla belirli bir alandan atarak ortadaki sopayı yıkıp, o sopayı almaya çalışır. Bu çocuk oyunu yörede "Şimşir Oyunu" olarak adlandırılır. Kütahya'da doğup büyüyen informantın bu oyununu kendi yöresinden bildiğini, Sindal'a yerleşince bu oyunu buradaki çocuklara öğrettiğini ve bu oyunun çocuklar tarafından sıkça oynandığını ve çocuklar tarafından sevildiğini belirtmektedir.

Pinus brutia ağacının kabuklarından, minyatür oyuncak araba yapılmaktadır. *Populus tremula* ağacından ise, küçük bir çocuğun sürebileceği boyutta oyuncak araba yapılıp, çocukların kendi aralarında araba yarışı yaptıkları belirtilmiştir.

Galium odoratum birbirlerinin üstlerine atıp yapıştıran çocuklar, bu oyuna "Yapışkan Ot" oyunu demektedirler.

4.5.13. Sabun veya sigara yapımında kullanılan bitkiler

Yöre halkı, *Pistacia terebinthus* ağacından, sabun elde edip pazarda satışını yapmaktadırlar.

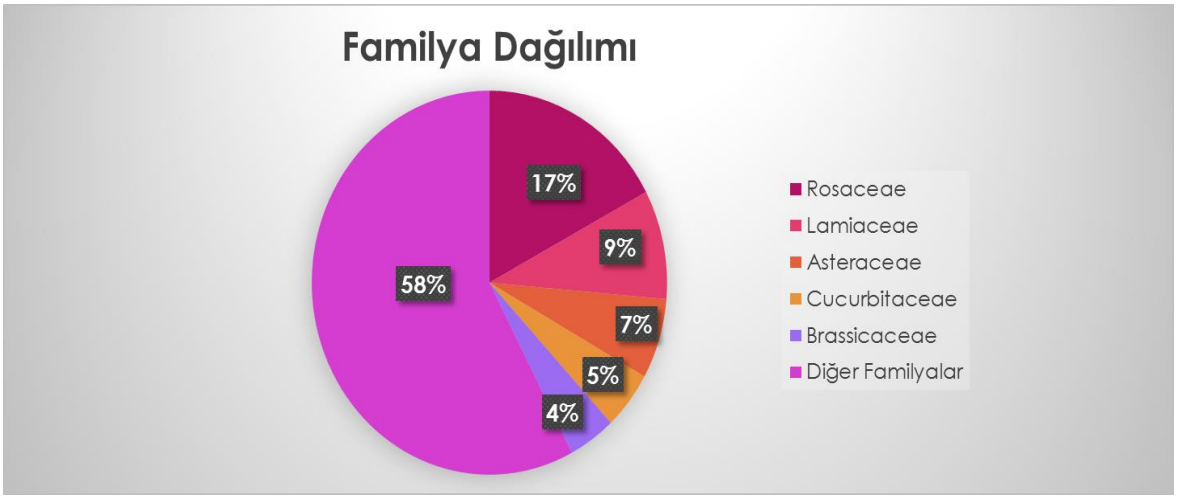
Yöre halkı aynı zamanda *Nicotiana tabacum* yetiştirip, tütün sararak sigara içmektedirler.

BÖLÜM 5
SONUÇ VE ÖNERİLER

Mart 2014 ile Temmuz 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu araştırmada, Lapseki yöresinde doğal yayılış gösteren ya da kültürü yapılan etnobotanik nitelikli 56 familya ve 128 cinse ait 157 adet tür veya tür altı seviyesindeki bitki taksonu ve 4 mantar taksonu tespit edilmiştir. Bu etnobotanik nitelikli 157 bitki taksonuna ait 159 adet Türkçe ad ve 247 adet yöresel adı tespit edilmiştir.

Bu familyalardan Rosaceae 28 adet, Lamiaceae 15 adet, Asteraceae 11 adet, Cucurbitaceae 8 adet, Brassicaceae ve Fabaceae 7'şer, Apiaceae, ve Poaceae 6'şar adet bitki taksonunu içermektedir. Bunların dışında Fagaceae 5 adet, Ericaceae, Moraceae, Oleaceae ve Solanaceae 4'er adet, Amaryllidaceae, Anacardiaceae, Equisetaceae ve Malvaceae 3'er adet, Amaranthaceae, Cupressaceae, Pinaceae, Plantaginaceae ve Polygonaceae 2'şer adet bitki taksonuna sahiptir. Acanthaceae, Adoxaceae, Apocynaceae, Araceae, Asparagaceae, Betulaceae, Caryophyllaceae, Cornaceae, Dennstaedtiaceae, Ebenaceae, Elaeognaceae, Euphorbiaceae, Geraniaceae, Hypericaceae, Junglandaceae, Lauraceae, Liliaceae, Lythraceae, Meliaceae, Oxalidaceae, Pedaliaceae, Paenoiaceae, Papaveraceae, Plantanaceae, Portulacaceae, Ranunculaceae, Rhamnaceae, Styracaceae, Urticaceae, Vitaceae, Xanthorrhoeaceae ve Zygophyllaceae familyaları ise, 1'er taksonla temsil edilmektedir. İlk 5 familyanın yüzde olarak dağılımları Çizelge 5.1.'de belirtilmiştir.

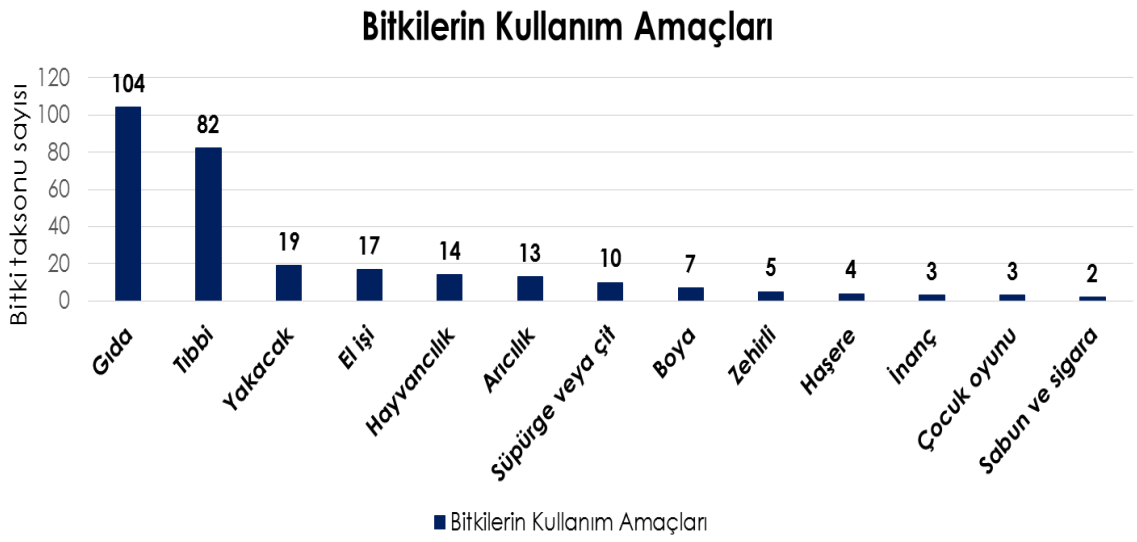
Çizelge 5.1. Ağırlıklı olarak kullanılan 5 familyanın yüzde olarak dağılım oranları

Ayrıca yine bu taksonlara ait 289 adet kullanım amacı ve bu kullanım amaçlarına bağlı 471 adet kullanım şekli belirlenmiştir. 4 mantar taksonun bulunduğu 3 familyaya ait 4 adet bilimsel ve 11 adet yöresel ad belirlenmiştir. Ayrıca bu mantar taksonlarına ait 4 adet kullanım amacına bağlı olarak,4 adet kullanım şekli belirlenmiştir.

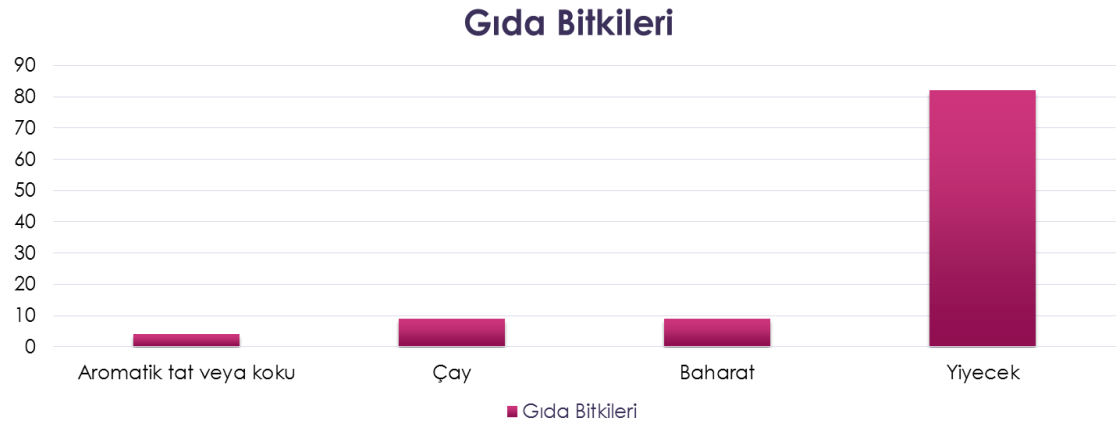
Kullanım amaçlarına göre, 104 adet gıda bitkisi, 82 adet tıbbi bitki, 19 adet yakacak bitkisi, 17 adet el işi ve gündelik eşya yapımında kullanılan bitki, 14 adet hayvancılıkla ilgili hayvan yemleri ve hayvanların hastalıkları ilgili tıbbi bitkiler, 13 adet arıcılıkla ilgili bitki, 10 adet süpürge veya çit bitkisi, 7 adet boya bitkisi, 5 adet zehirli bitki, 4 adet haşerelere karşı kullanılan bitkiler, 3 adet batıl inançla ilgili bitki, 3 adet çocuk oyunlarıyla ilgili bitki, 1 adet sabun yapımında kullanılan ve 1 adette sigara yapımı için kullanılan bitki belirlenmiştir. Bitkilerin kullanım amaçlarına göre dağılımları Çizelge 5.2.'de verilmiştir.

Çizelge 5.2. Genel olarak bitkilerin kullanım amaçlarına göre dağılımları

İnsanlığın var oluşundan beri, insanların keşfedip geliştirdiği her şey ihtiyaç dahilinde ortaya çıkmaktadır. Canlıların birincil ihtiyacının besin olduğunu düşünüldüğünde, araştırma süresince etnobotanik amaçlı kullanımı belirlenen 157 bitki taksonundan 104 taksonu gıda amaçlı kullanılması bu düşünceyi desteklemektedir.

Çizelge 5.3. Gıda bitkilerinin kullanım şekillerine göre dağılımı

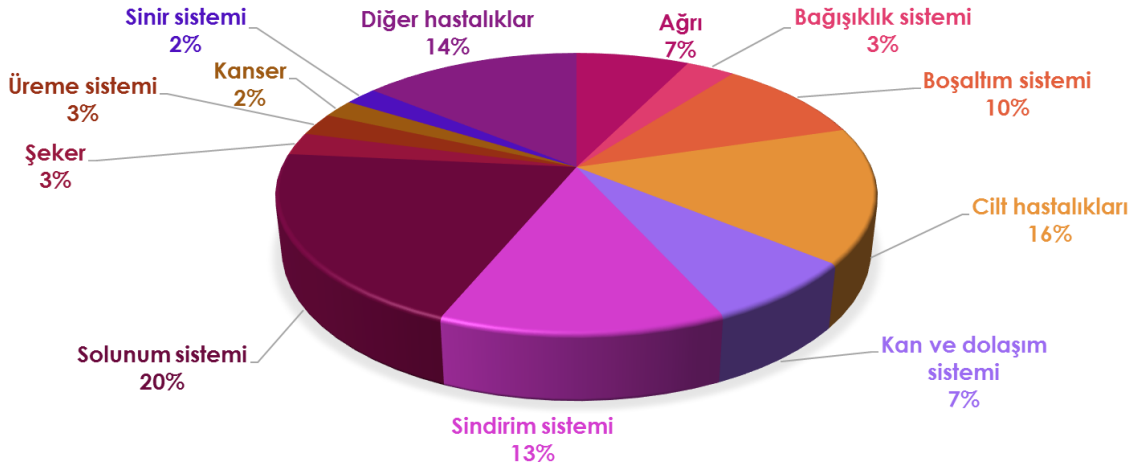

Çizelge 5.3.'te verilen gıda bitkilerinin kullanım şekillerine göre, aromatik tat veya koku veren bitkiler, çay olarak kullanılanlar, baharat olarak kullanılan bitkilerin oranını yiyecek olarak kullanılan bitkilerle karşılaştırdığımızda, insanların daha çok besinini karşılayabileceği bitki arayışında olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda, hastalıkların belirmesinden itibaren tedavi edilme ihtiyacıyla ortaya çıkan ve önemli bir yer tutan diğer bitkilerimizi tıbbi bitkiler oluşturmaktadır. Araştırmamız bulgularında da belirttiğimiz tıbbi bitkiler, bütün kullanım amaçları içerisindeki bitki taksonlarında %30.25'lik bir orana sahiptir.

Tıbbi kullanım amacına bağlı olarak, 25 farklı durum veya rahatsızlıktan 77 farklı tıbbi kullanım şekilleri belirlenmiştir. Bu 25 farklı durum veya rahatsızlıklardan; ağrı için 14 bitki taksonu, arı veya böcek sokması için 4 bitki taksonu, bağışıklık sistemi rahatsızlıklarına ait 6 bitki taksonu, boşaltım sistemine ait 19 bitki taksonu, cilt hastalıkları için 30 bitki taksonu, diş hastalıkları için 4 bitki taksonu belirlenmiştir. Epilepsi hastalığı için 1 bitki taksonu, ezilme veya morarma durumları için 3 bitki taksonu, gözle ilgili durum için 1 bitki taksonu, hormonal rahatsızlık için 1 bitki taksonu, iltihap için 2 bitki taksonu ve iştahla ilgili problemler için 1 bitki taksonu belirlenmiştir. Kan ve dolaşım sistemi rahatsızlıkları için 14 bitki taksonu, kanser için 4 bitki taksonu, karaciğer rahatsızlığı için 1 bitki taksonu, kolestrol için 1 bitki taksonu ve obezite için 1 bitki taksonu belirlenmiştir. Saç ve cilt bakımı için 4 bitki taksonu, sindirim sistemi rahatsızlıkları için 25 bitki taksonu, sinir sistemi rahatsızlıkları için 4 bitki taksonu ve solunum sistemi rahatsızlıkları için 39 bitki taksonu belirlenmiştir. Ayrıca şeker hastalığı için 5 bitki taksonu, olağan dışı terlemeyle ilgili 1 bitki taksonu, uykusuzluk için 2 bitki taksonu ve üreme sistemiyle ilgili olarakta 5 bitki taksonu

belirlenmiştir. Tıbbi bitkilerin kullanıldığı durum veya hastalıkların dağılım yüzdesi Çizelge 5.4.'te belirtilmiştir.

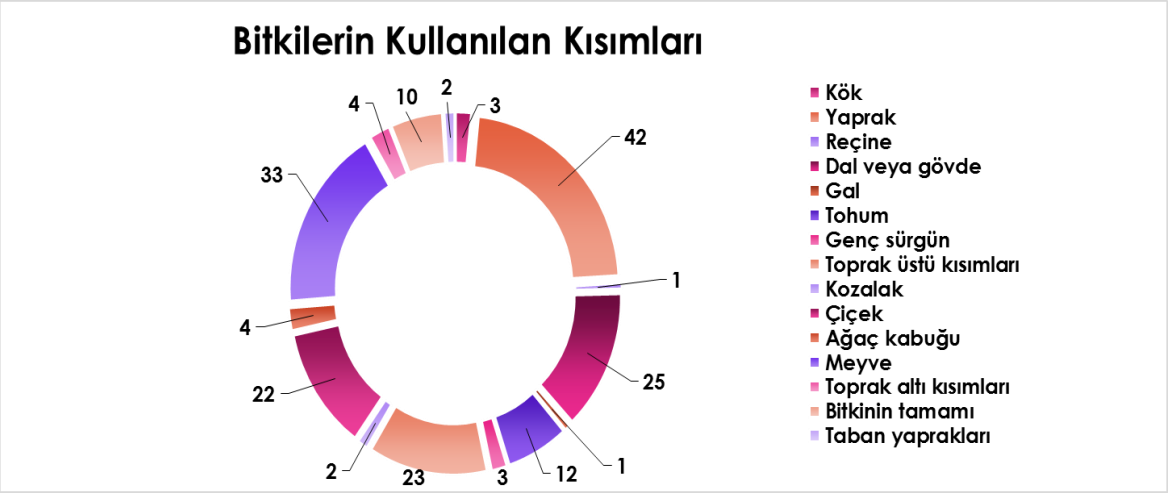
Çizelge 5.4. Tıbbi bitkilerin kullanıldığı durum veya hastalıklara göre dağılımı

Tıbbi bitkilerin farklı kullanım durumları veya hastalıklarında % 20 ile ağırlıklı olarak solunum sistemi hastalıkları gelmektedir. Solunum sistemi rahatsızlıklarında yer alan ve kullanım amaçları açısından sık rastlanan tıbbi bitkiler, soğuk algınlıklarıyla ilgili kullanımları içeren bitkilerdir. Özellikle soğuk kış aylarında sık rastladığımız soğuk algınlığı durumlarında bazen hastalığın şiddeti dikkate alınmadan bilinen veya kulaktan dolma bilgilerle geliştirdikleri bitkisel yöntemler sık kullanılmaktadır. Soğuk algınlıklarında sıkça kullanılan ve kullanımı yaygın olan *Lavandula stoechas*, *Melissa officinalis*, *Mentha* x *piperita*, *Rosmarinus officinalis*, *Salvia officinalis*, *Sideritis trojana* ve *Thymus zygioides* bitkilerini bu nedenle hemen hemen her yerde görmek ve farklı kullanım şekillerinin söylendiğine çok sık rastlanılmıştır. Bu bilgiler her ne kadar yıllardan beri bilinen ve kullanılan yöntemler olsa da doktor kontrolü olmadan kullanılmaması gerektiği kanaatindeyiz. Zira özellikle medya yoluyla iletilen çoğu bilgi yanlış yönlendirmeye yol açmaktadır.

Belirlenen bitkilerin kullanılan kısımlarına baktığımızda ise, kök, yaprak, çiçek, dal veya gövde, meyve, tohum, genç sürgün, toprak üstü kısımları, toprak altı kısımları, bitkinin tamamı, taban yaprakları, gal, ağaç kabuğu, reçinesi ve kozalaklarının kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bitkilerin en çok yaprak, sonrasında meyve, daha sonrasında ise dal veya gövdeleri ve toprak üstü kısımlarının kullanıldığını görüyoruz. Bitkilerin kullanılan kısımlarına göre sayısı Çizelge 5.5.'te verilmiştir.

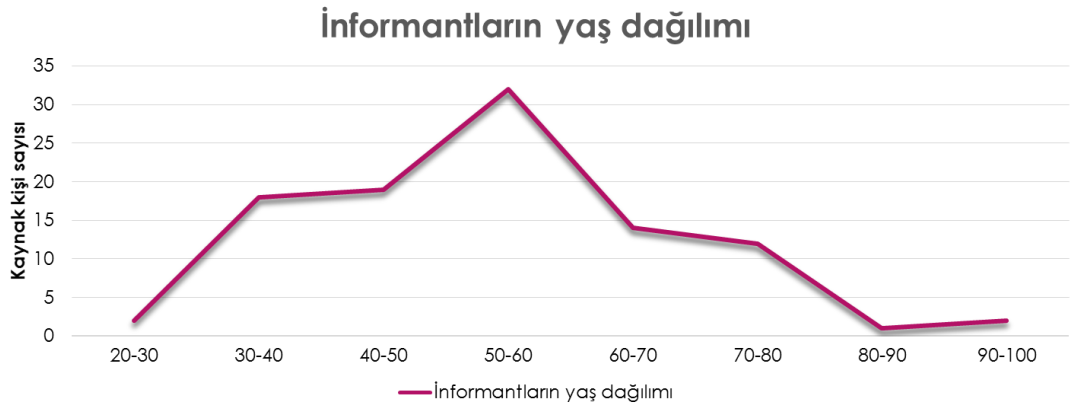
Çizelge 5.5. Bitkilerin kullanılan organlarına göre dağılım oranları

Bitkilerin yöresel adlandırmalarına baktığımızda ise, genellikle bitkilerin morfolojik özelliklerine veya kullanım amaçlarına göre adlandırıldığını görmekteyiz. Örneğin; *Centaurea solstitialis* bitkisinin topdiken olarak adlandırılması, dikenlerinden yani morfolojik özelliklerinden yola çıkarak adlandırılmıştır. Ya da *Spartium junceum* bitkisini süpürge yapımında kullandıkları için süpürge veya süpürgelik olarak adlandırmışlardır. Yine bu isimler yöreden yöreye değişirken, var olanın bir ya da iki harfin değişmesiyle adlandırılmıştır. Yine bu isimler, kültürel kökenleri aynı olan köylerde ya hiçbir değişikliğe uğramamış, ya da çok küçük değişikliklerle birbirine çok benzer söylemler yakalanmıştır. Muhacir, Yörük veya Yerli halkın bulunduğu köyler arasında isimlerde küçük değişiklikler yaşanırken, Boşnak kültürel kökenine sahip köylerde çok farklı şekillerde isimlendirildiği görülmüştür. İncirin yöresel olarak adlandırılması buna en güzel örnektir. İncir ağacı neredeyse bütün köylerde incir veya yemiş olarak adlandırılırken, Boşnak köylerde "Smokla" olarak adlandırılmıştır.

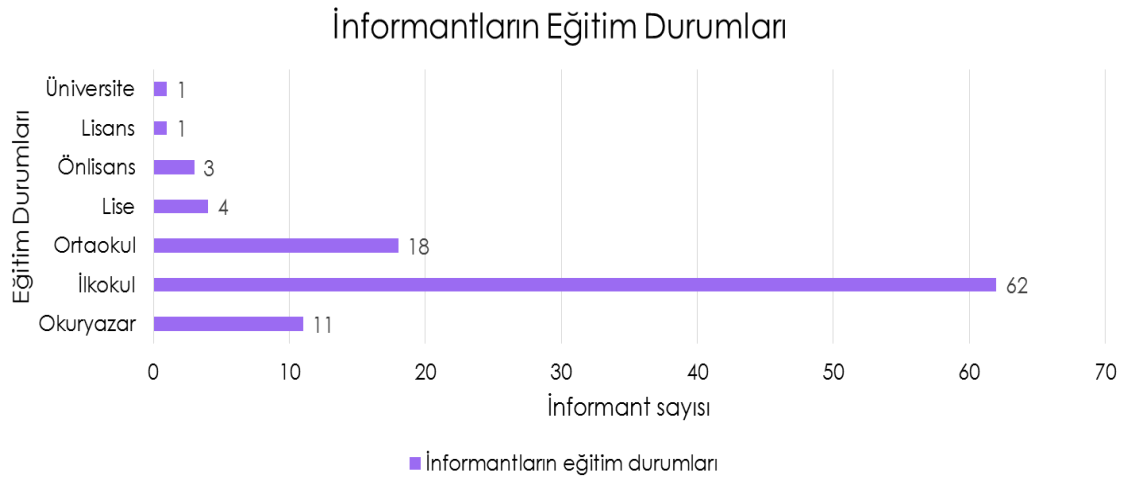
Etnobotanik bilgi için kaynak olarak 19'u kadın 81'i erkek olamak üzere toplam 100 informantla görüşme yapılmıştır. Buradada görüldüğü gibi, informantların çoğunun erkek olduğu görülmektedir. İnformantların ad ve soyadları, cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve ikamet yeri Ek.1'de verilmiştir. Genelde orta yaşın üzerindeki informant sayısı daha fazla olup, informantların yaş ortalamaları yaklaşık olarak 54.75'tir. Çizelge 5.6.'te verilen informantların yaş dağılımına göre, kaynak kişilerin çoğunu 50-60 yaş arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Bu sebeple etnobotanik bilgi birikimi yaşla doğrudan ilgilidir. Sonuç olarak, 50-60 yaş arasındaki bireyler etnobotanik açısından kendilerinden yaşça küçük veya büyük olanlara göre daha bilgili ve deneyimlidirler.

Çizelge 5.6. İnformantların yaşlarına göre dağılımı

İnformantların eğitim durumlarıyla etnobotanik bilgi arasında bir bağlantı kurmaya çalıştığımızda ise, ilkokul seviyesinden itibaren eğitim seviyesi arttıkça etnobotanik bilgisi olan kişi sayısı azalmaktadır. İnformantların eğitim durumlarına göre sayısı Çizelge 5.7.'de belirtilmiştir.

Çizelge 5.7. İnformantların eğitim durumlarına göre sayısı verilmiştir.

Görüldüğü gibi informantların etnobotanik bilgisiyle eğitim durumu veya yaşı arasında bir değerlendirme yapıldığında, eğitim seviyesi düşük ve 50-60 yaş gibi ortaüstü yaşta olanların önemli bir yer tutuğunu söyleyebiliriz. Ancak bitkilerin kullanım amaçlarıyla ilgili olan Çizelge 5.2.'ye baktığımızda ise, Belirlenen bitki taksonu sayısının çokluğu da aslında bu gibi faktörlerle direk bağlantılı olmadığını bireylerin ihtiyaçlarından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Örnek verecek olursak 6 yaşında okula gitmeyen bir çocuk, çocuk oyunlarıyla ilgili ihtiyacından kaynaklanan etnobotanik amaçlı bilgi sahibi olabilir.

Diğer bir örnek ise; bireyin sahip olduğu rahatsızlığı tedavi etme ihtiyacı doğrultusunda o rahatsızlıkla ilgili bilgi, vaka ve tedavi yöntemlerini öğrenme yoluna gitmesi ve kendisinde veya ailesinde rastlanmayan bir hastalıkla ilgili etnobotanik bilgiye sahip olmamasıdır.

Teknolojinin gelişmesi ve ulaşımın kolaylaşmasıyla birlikte bireylerin ihtiyaçlarına yönelik verilen cevaplarda farklılaşmıştır. Bireyler gıda ile ilgili ihtiyaçlarını merkezdeki pazar veya marketler aracılığıyla karşılarken; özellikle tıbbi amaçlı ihtiyaçlarına yönelik arayışlarını ilaçlarla çözümleme yoluna gitmişlerdir. İhtiyaçlara yönelik bu farklı cevaplar etnobotanik bilgilerin yavaşça kaybolmasına neden olabilecek niteliktedir. Gün geçtikçe kaybolan bilgileri özellikle yaşadığımız yörelerde gün yüzüne çıkarmak, hem bu değerlerin kaybolmasını önlemek, hem de gelecek kuşaklara etnobotanik bilgilerin aktarılması çok önemli olup bu tür çalışmalarla bunu gerçekleştirdiğimiz inancındayız. Ayrıca yapılan bu çalışma ile bölge florasına önemli bir katkı sağlanacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

Acartürk R., 2001. *Şifalı Bitkiler, Flora ve Sağlığımız*. Orman Genel Müdürlüğü Mensupları Yardımlaşma Vakfı, Ankara, 170 s.

Akaydın G., 1996. Ankara Şehir Florası. Doktora Tezi. Hacattepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 221 s.

Akşit I., 1979. *Batı Anadolu Mitilojisi ve Troya Efsanesi*, Fatih Yayınevi, 55 s.

Aktan T., 2011. Yenişehir (Bursa) Köylerinin Etnobotanik Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, 318 s.

Akurgal E., Heyet İ., 2000. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi,* Cilt 2. Arkeologlar ve Sanat Tarihçileri Heyeti, Görsel Yayınlar, İstanbul, s. 220.

Alparslan M., Özalp, H.B., 2007. Lapseki Bölgesinin Kıyı ve Yer Altı Zenginlikleri, *Lapseki Sempozyumu'07,* 23-24 Haziran 2007, Çanakkale.

Altundağ E., 2009. Iğdır İlinin (Doğu Anadolu Bölgesi) Doğal Bitkilerinin Halk Tarafından Kullanımı. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 448 s.

Avcı S., 2012. Birinci Coğrafya Kongresi ve Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkındaki Tartışmalara Bir Not. *Türk Coğrafya Dergisi* 57:95-99.

Balick M. J., Cox P. A., 1996. *Plants, people, and culture: the science of ethnobotany,* W.H. Freeman & Company, Scientific American Library, 228 s.

Balyav N., 1963. *Türkiye'nin Boya Bitkileri ile Türkiye'de Kullanılmış Olan Yabancı Memleket Boya Bitkileri ve Boyaları*, İÜ Güzel Sanatlar Akademisi, Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Barutçiyan J., 2012. *Türkiye'nin mantarları*, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 216 s.

Başer K. H. C., 1995. Tıbbi Bitkiler, *Bilim ve Teknik*, Sayı 331, Haziran, 76-79.

Başer K.H.C., Honda G., Miki W., 1986. *Herb Drugs And Herbalists In Turkey,* Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, No. 27, Tokyo.

Baytop T., 1984. *Türkiye'de Tibbi Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün)*. Nobel Tip Kitapevleri, Istanbul, 232 s.

Bulut, G. E., 2008. Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Çalışmalar. DoktoraTezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Canakkaleili, 2015. Çanakkale İlçeler Haritası, http://www.canakkaleili.com/1037.html.

Cotton C. M., 1996. *Ethnobotany: Principles and Applications*. John Wiley & Sons, London.

Çelebi E., 2010. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Akkirman-Belgrad-*

Gelibolu-ManastırÖzü-Epilepsiybosna-Slovenya-Tokat-Üsküp 5. Kitap, Yapı Kredi Yayınları, C. 1, İstanbul, s. 404.

Davis P.H., 1965, 1988. *Flora of Turkey and East Egean Islands*, Vol. 1, 10. Edinburgh Uni. Press, UK.

Dinçer B., Özaslan M., 2004. *İlçelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sırası Araştırması,* DPT Yayınları, Ankara, s 245.

Ecevit N., G., 1998. *Kemel-Lapseki-Beyçayırı Dolaylarının Jeomorfolojisi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.

Ekim T., 2014. Damarlı Bitkiler. Şu Eserde: Güner, A. ve Ekim, T. (edlr.). *Resimli Türkiye Florası*, cilt 1. Ali Nihat Gökyiğit Vakfı, Flora Araştırmaları Derneği ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 159-162.

Ertuğ F., 2014.1. Etnobotanik. Şu Eserde: Güner, A. ve Ekim, T. (edlr.). *Resimli Türkiye Florası*, cilt 1. Ali Nihat Gökyiğit Vakfı, Flora Araştırmaları Derneği ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 319-344.

Eyüboğlu U., Okaygun I., Yaras F., 1983. *Doğal Boyalarla Yün Boyama Uygulamalı ve Geleneksel Yöntemler,* Uygulamalı Eğitim Vakfı Yayınları, Ozkur Yayinevi, İstanbul, s. 138.

Farnsworth N.R., 1990. *The Role of Ethnopharmacology in Drug Development.* In: Chadwick, DJ., Marsh, J. (ed.)., John Wiley & Sons Ltd., West Sussex; Bioactive Compounds from Plants. 2 - 21.

Faydaoğlu E., Sürücüoğlu M. S., 2011. *Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi*, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 11.1: 52-67.

Güner A. ve Ekim T., (edlr.). 2014.1. *Resimli Türkiye Florası*, cilt 1. Ali Nihat Gökyiğit Vakfı, Flora Araştırmaları Derneği ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Güner A., Aslan S., Ekim T., Vural M., Babaç M. T., 2012. *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği, İstanbul.

Güner A., Özhatay N., Ekim T., Başer K.H.C., 2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Supplement II)*, Vol. 11. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Heinrich M., Barnes J., Gibbons S., Williamson E. M.. 2004. *Fundamentals of pharmacognosy and phytotherapy*. Elsevier Health Sciences, s. 311.

Heredotos, 2004. *Heredot Tarihi*, (Çev. Müntekim Ökmen), Türkiye İş Bankası Kültür

Yayınları, İstanbul, s. 293.

Hisamitdinova F. G., 2010. *MifologiçeskiySlovar' BaşkirskogoYazıka*, Moskva, s. 455.

İnalcık H., 1964.1. Tanzimatın Uygulanması ve Sosyal Tepkileri, Belleten, C. XXVIII, s.623-690.

İnaltong T., 2008. *Mutfaktaki yaban: Anadolu'nun yenen otları*, (Çev. Betül Kadıoğlu), Yapı Kredi Yayınları, s. 432.

İnandık H., 1965. *Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş,* İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, s. 42.

IPNI, 2012. The Inernational Plant Name Index, http://www.ipni.org/.

İsayev Y. N., 2011. *Çuvaşçada ve Bazı Türk Şivelerinde "Ardıç" Kelimesinin Mitolojik Anlamı ve Etimolojisi*, (Çev. Bayram Bülent) Vestnik Çuvaşskogo Universiteta, No: 4, ss. 257-259.

Kendir G., Güvenç A., 2010. *Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış.* Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi 30.1:49-80.

Kırzıoğlu Ü., 1976. *Karsta yenen çeşitli bitkiler,* Türk Folklor Araştırmaları. 17 (326) : 7774.1.

Koca N., 2003, Lapseki İlçesinin Ekonomik ve Beşeri Coğrafyası. Doktora Tezi. Atatürtk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum, s. 268.

Koçman A., 1993. *Türkiye İklimi,* Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:72, İzmir, s. 83.

Lapseki Haritası, 2015. http://www.resimler.tv/data/media/306/lapseki-haritasi.gif

Lewin R., 2000. *Modern İnsanın Kökeni.* 10. Basım. Çeviren: Nazım Özüaydın, Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplar 62.

Lieutaghi P., 1998. *La plante compagne. Pratique et imaginaire de la flore sauvage en Europe occidentale,* Arles, Actes Sud.

Nicolas M., 1982. Les composantes du vocabularie botanique ture, *Der Islam*, 59(1):114.1.

Oğuz M. K., 2013. Temettuat Defterlerine Göre Lapseki Kazası'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalı, Çanakkale, s. 90.

Onar S., 2006. Bandırma (A1 (A), Balıkesir) ve Çevresinin Etnobotaniği. Yüksek LisansTezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ospankulova E., 2005. *Türkiye Etnobotanik Araştırmalar Veri Tabanı*. Yüksek Lisans Tezi.

İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özhatay N., Koyuncu M., Atay S., Byfield A., 1997. *Türkiye'nin Doğal Tıbbi Bitkilerinin Ticareti Hakkında Bir Çalışma*, Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, s. 9.

Polat R., 2010. Havran ve Burhaniye (Balıkesir) Çevresinde Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları. Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Balıkesir.

Sadıkoğlu N., 1998. Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Schelenz H., 1904.1. *Geschichte der Pharmazie*. Springer-Verlag, Berlin, 111-140.

Sevin V., 2001, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası-I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s. 62.

Solecki R. S., 1972. *Shanidar: The Humanity of Neanderthal Man*. Allen Lane, London, 176.

Stoyanov N. F., 2004. *Şifalı Bitkiler*. (Çev. Basri Makaklı), Kipaş Dağıtımcılık, İstanbul, s. 399.

Strabon 1993. *Antik Anadolu Coğrafyası* (Geographika: XIIXIII-XIV), (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, XIV-V-3,6, 10, VI-6.

Tan S., Gür, E., Ekinci, N., 2008. Ekonomik, Kültürel ve Sosyal Değerlerle Lapseki, *Lapseki Değerleri Sempozyumu,* s.23-32.

TÜİK, 2013. *Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı, Şehir, Belde ve Köy Nüfusları*, http://rapory.tuik.gov.tr/22-01-2015-15:29:39-212771142317797028471438402036.html.

Tütenocaklı T., 2002. Ayvacık (B1. Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotaniği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale.

Tütenocaklı T., 2014. Yenice (Çanakkale) ve çevresinde tarımsal bitki biyoçeşitliliği ve etnobotanik araştırmalar. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale.

Tutin T. G., Heywood V. H., Burges N. A., Valentine D. H., Walters S. M., Webb D. A. 1964, 1980. *Flora Europaea* Vol. 1-5. Cambridge Univ. Press, Cambridge.

Umar B., 1982. *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi*. Vol. 1. Ege Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu., İzmir.

Umar B., 1984.1. *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi- II, Sergi Yayınevi*, İzmir, s. 22-23.

Uysal İ., 1991. *Çanakkale Ilindeki Bazı Boya Bitkilerinin Morfolojisi, Korolojisi ve*

Boyacılıkta Kullanılması, Çanakkale Egitim Yüksekokulu Araştırma Dergisi C 2 : 65-104.

Uysal İ., Çelik S., Avcıoğlu N., Karabacak E., Öztürk M., 2006. Ethnobotany of Çan (Çanakkale) from Turkey, Plant, Fungal and habitat diversity investigation and conservation.Proceedings of IV. BBC Sofia.

Veznikli N., Gümüş F, Hamarat B., 2007. *Yöre Halkının Turizme Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Lapseki Örneği,* Lapseki Sempozyumu'07, 23-24 Haziran, Çanakkale.

Wickens G. E., 1990. *What is Economic Botany?*, Economic Botany, The New York Botanic Garden Press, Bronx, 44(1), s. 12-28

Yıldırımlı S., 2004.1. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği, *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 17, s. 175-193.

Yüzbaşıoğlu E., 2010. Reşadiye (A6, Tokat, Türkiye) ve Çevresinin Etnobotaniği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale

EKLER

Ek Çizelge 1. İnformantların kimlikleri, cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve ikamet yeri

Kişi No	Adı ve Soyadı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Bitkilerle İlgisi	Mesken
1	Erhan TURHAN	E	35	Lise	Muhtar	Gökköy
2	Ahmet Dalaklı	E	39	Ortaokul	Muhtar	İlyasköy
3	Öznur Çırak	K	38	İlkokul	Pazarcı	İlyasköy
4	Mehmet Mansur HASANOĞLU	E	42	Ortaokul	Çiftçi	İlyasköy
5	İsmail SEVİM	E	56	Ortaokul	Muhtar	Kocaveli
6	Sami OKUTUCU	E	54	İlkokul	Muhtar	Subaşı
7	Davut ŞAHİN	E	65	İlkokul	Muhtar	Şahinli
8	İsmail AKAR	E	68	İlkokul	Çiftçi	Şahinli
9	Hasan KARA	E	83	Okuryazar	Çiftçi	Şahinli
10	Nurettin GİRGİN	E	55	Ortaokul	Muhtar	Karaömerler
11	Ramazan ERKAN	E	66	Okuryazar	Çiftçi	Karaömerler
12	Ramazan ÖZER	E	47	Okuryazar	Çiftçi	Kızıldam
13	Recep SUNAR	E	58	Ortaokul	Muhtar	Kızıldam
14	Emine CEYLAN	K	33	Ortaokul	Ev hanımı	Kocabaşlar
15	Hüseyin ÖĞE	E	57	Ortaokul	Muhtar	Kocabaşlar
16	Saniye ALTINIŞIK	K	77	Okuryazar	Ev hanımı	Çamyurt
17	Ayşe AYGÜN	K	75	Okuryazar	Ev hanımı	Çamyurt
18	Kazım AKYÜZ	E	48	Ortaokul	Muhtar	Çamyurt
19	Ali BALTA	E	53	Ortaokul	Muhtar	Yenice
20	Galip KIRCALI	E	38	Ortaokul	Çiftçi	Kangırlı
21	Serdar KOÇ	E	40	Ortaokul	Çiftçi	Kangırlı
22	Ahmet KOÇ	E	70	İlkokul	Emekli Çiftçi	Kangırlı
23	Mehmet ÖZGÜN	E	40	İlkokul	Muhtar	Kangırlı
24	Hüseyin GÜNEY	E	52	İlkokul	Muhtar	Mecidiye
25	İsmail BAŞ	E	61	İlkokul	Emekli İşçi	Mecidiye
26	Hayriye GÜNGÖR	K	55	İlkokul	Ev hanımı	Mecidiye
27	Habibe BAŞ	K	70	İlkokul	Ev hanımı	Mecidiye
28	İsmail AHMET	E	63	Ortaokul	Emekli Memur	Mecidiye
29	Cemal VARIŞ	E	52	Okuryazar	Muhtar	Taştepe

Ek Çizelge 1.'in devamı

30	Nail AKÇA	E	47	Önlisans	İmam	Alpağut
31	Aliye ALPAĞUT	K	45	İlkokul	Ev hanımı	Alpağut
32	Selahattin YILDIZ	E	41	İlkokul	Muhtar	Alpağut
33	Muharrem YILDIZ	E	50	İlkokul	Muhtar	Dereköy
34	Süleyman PARLAK	E	63	İlkokul	Muhtar	Hacıömerler
35	Saliha ÖZÇETİN	K	33	İlkokul	Ev hanımı	Suluca
36	Faruk Ahmet ERGİN	E	39	Ortaokul	Muhtar	Suluca
37	Mustafa ENGİN	E	50	İlkokul	Çiftçi	Kemiklialan
38	İbrahim ŞENTÜRK	E	48	İlkokul	Muhtar	Kemiklialan
39	Kasım BİLGİLİ	E	46	Lisans	İmam	Sindal
40	Umahan Tuğba BİLGİLİ	K	38	Ortaokul	Ev hanımı	Sindal
41	Halil DİNÇ	E	62	İlkokul	Muhtar	Sindal
42	Kafire ARICI	K	54	İlkokul	Ev hanımı	Eçialan
43	Mehti ARICI	E	54	Ortaokul	Muhtar	Eçialan
44	Nadire TEKİN	K	68	İlkokul	Ev hanımı	Eçialan
45	Aydın ENGİN	E	39	İlkokul	Muhtar	Karamusalar
46	Revan Çabuk	E	40	ÖnLisans	Çiftçi	Karamusalar
47	İlyas AYVAZOĞLU	E	37	İlkokul	Çiftçi	Karamusalar
48	Ahmet KESTEN	E	57	İlkokul	Çiftçi	Karamusalar
49	Mükerrem ÖZDEMİR	E	39	Lise	İmam	Yaylalar
50	Sezai ERGEN	E	58	Lise	Çiftçi	Yaylalar
51	Eyüp ÖZDEMİR	E	57	İlkokul	Çiftçi, Muhtar	Yaylalar
52	Hava ERGİN	K	76	Okuryazar	Ev hanımı	Yaylalar
53	İsmail ÇELİKASLAN	E	60	İlkokul	Çiftçi	Balcılar
54	Selvet OYTUN	E	54	İlkokul	Muhtar	Balcılar
55	Emin YILMAZ	E	55	İlkokul	Muhtar	Akçaalan
56	Emine ÖZTÜRK	K	68	İlkokul	Ev hanımı	Hacıgelen
57	Şerife ŞAHİN	K	61	İlkokul	Ev hanımı	Hacıgelen
58	Sebahattin ŞAHİN	E	57	İlkokul	Muhtar	Hacıgelen
59	Arif UZUN	E	73	Okuryazar	Çiftçi	Üçpınar
60	Metin DEMİRTAŞ	E	55	İlkokul	Emekli	Üçpınar
61	Yahya YILDIRIM	E	32	İlkokul	Oto tamircisi	Üçpınar
62	Nezir PEHLİVAN	E	59	İlkokul	Muhtar	Üçpınar
63	Aysel GÜN	K	44	İlkokul	Ev hanımı	Harmancık
64	Şakir KART	E	56	İlkokul	Muhtar	Harmancık

Ek Çizelge 1.'in devamı

65	Ramazan ANUŞ	E	64	İlkokul	Kahveci	Şevketiye
66	Veysel CEBE	E	71	Ortaokul	Emekli Memur	Şevketiye
67	Yusuf ERDOĞAN	E	46	Ortaokul	Ot toplayıcı	Şevketiye
68	Seyfettin TURAN	E	53	İlkokul	Muhtar	Şevketiye
69	Dilaver AKYAR	E	73	İlkokul	Emekli Memur	Güreci
70	Ahmet TULUM	E	80	İlkokul	Emekli Memur	Güreci
71	Mehmet Şükrü ALTAN	E	46	İlkokul	Nakliyat Çalışanı	Güreci
72	Kadir DAL	E	58	İlkokul	Muhtar	Güreci
73	İsmail AYDIN	E	53	İlkokul	Emekli Çiftçi	Dişbudak
74	Ahmet GÜR	E	92	Okuryazar	Emekli	Dişbudak
75	Refik YILMAZ	E	60	İlkokul	Çiftçi	Beypınar
76	Levent UZ	E	36	İlkokul	Muhtar	Beypınar
77	Ceyhan UZ	K	30	İlkokul	Ev hanımı	Beypınar
78	Seyfettin ENGİN	E	56	İlkokul	Emekli	Beypınar
79	Necmiye ENGİN	K	54	İlkokul	Ev hanımı	Beypınar
80	Hüseyin DERELİ	E	50	İlkokul	Çoban	Beypınar
81	Ömer YAVAŞ	E	56	İlkokul	Emekli	Doğandere
82	Musa BAŞ	E	73	Okuryazar	Emekli	Nusretiye
83	Zekai BALA	E	45	Önlisans	İmam	Nusretiye
84	Hüseyin GÜNEŞ	E	46	İlkokul	Madenci	Çataltepe
85	İsmail KARABULUT	E	56	İlkokul	Emekli	Çataltepe
86	Mehmet ALTINSOY	E	48	İlkokul	Muhtar	Çataltepe
87	Muarrem KARAKOĞLU	E	42	İlkokul	Çiftçi	Beyçayır
88	Mümin TAŞDELEN	E	55	İlkokul	Çiftçi	Beyçayır
89	Mehmet BAKIR	E	72	İlkokul	Muhtar	Beyçayır
90	Mehmet GÜNEY	E	63	Üniversite	Gıda kimyageri	Lapseki
91	Süleyman SEVİNÇ	E	38	Lise	Muhtar	Adatepe
92	Ali ÖZKAN	E	74	İlkokul	Çiftçi	Adatepe
93	Mehmet Ali TÜRKER	E	80	İlkokul	Çiftçi	Adatepe
94	Hamdi BAKIR	E	96	Okuryazar	Çiftçi	Adatepe

Ek Çizelge 1.'in devamı

95	Aziz YILMAZ	E	77	İlkokul	Çiftçi	Adatepe
96	Ayşe TOSUN	K	39	İlkokul	Ev hanımı	Dumanlı
97	Güler YAVUZ	K	25	Ortaokul	Ev hanımı	Dumanlı
98	Adem TURGUT	E	57	İlkokul	Muhtar	Dumanlı
99	Ali KESKİN	E	48	İlkokul	Muhtar	Kırcalar
100	Hasan ACAR	E	58	İlkokul	Muhtar	Umurbey

Ek Çizelge 2. Köyler veya meskenler alfabetik sıraya göre romen rakamlarıyla sıralanmıştır

KÖY SIRA NO	**KÖY veya MESKEN ADI**	**KÖY SIRA NO**	**KÖY veya MESKEN ADI**
I.	Adatepe	XXII.	Kangırlı
II.	Akçaalan	XXIII.	Karamusalar
III.	Alpağut	XXIV.	Karaömerler
IV.	Balcılar	XXV.	Kemiklialan
V.	Beybaş	XXVI.	Kırcalar
VI.	Beyçayırı	XXVII.	Kızıldam
VII.	Beypınarı	XXVIII.	Kocabaşlar
VIII.	Çamyurt	XXIX.	Kocaveli
IX.	Çataltepe	XXX.	Mecidiye
X.	Çavuşköy	XXXI.	Nusratiye
XI.	Dereköy	XXXII.	Sındal
XII.	Dişbudak	XXXIII.	Subaşı
XIII.	Doğandere	XXXIV.	Suluca
XIV.	Dumanlı	XXXV.	Şahinli
XV.	Eçialan	XXXVI.	Şevketiye
XVI.	Gökköy	XXXVII.	Taştepe
XVII.	Güreci	XXXVIII.	Üçpınar
XVIII.	Hacıgelen	XXXIX.	Yaylalar
XIX.	Hacıömerler	XL.	Yenice
XX.	Harmancık	XLI.	Umurbey Beldesi
XXI.	İlyasköy	XLII.	Lapseki

Ek Çizelge 3. Köy çevrelerinden toplanan bitki lokaliteleri

Bitkinin Bilimsel Adı	**Kuzey Enlemi**	**Doğu Boylamı**	**Yükseklik**
Quercus coccifera	40° 15.528	0.26° 39.213	106 metre
Pteridium aquilinum	40° 15.964	0.26° 57.807	200 mete
Asphodelus aestivus	40° 17.315	0.26° 44.219	224 metre

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Bahar KÖKÇÜ

Doğum Yeri :Uzunköprü/Edirne

Doğum Tarihi : 01.10.1990

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biyoloji Bölümü

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

a) Yayınlar -SCI -Diğer ; -

b) Bildiriler -Uluslararası –Ulusal: Kökçü B., Esen O., Uysal İ., 2014. Çanakkale Kent Merkezindeki Aktarlarda Satılan Tıbbi Bitkiler. *22. Ulusal Biyoloji Kongresi*, (Poster sunumu), Eskişehir.

c) Katıldığı Projeler -

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : -

İLETİŞİM

E-posta Adresi : baharkkcu@gmail.com